

BANCA ARMADA I CORRESPONSABILITAT AMB EL GENOCIDI A GAZA

El finançament de les empreses que
fabriquen les armes utilitzades en les
massacres contra la població palestina

Autoria:

Max Carbonell, Edu Aragón, Gemma Amorós, Lucia Ibáñez, Jordi Calvo

Publicat per:

Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Bisbe Laguarda, 4
08001 Barcelona
T. 93 441 19 47
www.centredelas.org
info@centredelas.org

Autoria: Max Carbonell, Edu Aragón, Gemma Amorós, Lucia Ibáñez, Jordi Calvo

Traducció del castellà: Carla Cabot Puig

Aquest informe ha estat elaborat en el marc del projecte "De la banca armada a la banca ètica, el desarmament comença aquí (Fase II)", finançat per l'Ajuntament de Barcelona. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva del Centre Delàs i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'Ajuntament de Barcelona.

L'informe *The companies arming Israel and their financiers* publicat per PAX al juny de 2024 i les dades financeres recopilades i analitzades per que aquí presentem, han estat d'enorme utilitat per al desenvolupament de la present recerca, i els agraïm que compartissin ggersament les dades financeres amb el Centre Delàs.

Agraïm també l'aportació de Benedicte O'Sullivan, qui va contribuir a l'elaboració d'aquest informe en la fase inicial del procés de recerca, i a Carla Cabot i Martina Andreucci, que ho van fer en la seva fase final.

Barcelona, octubre 2024

Disseny i maquetació: Esteva&Estêvão

Foto de portada: © Mohammed Zaanoun/Activestills; p.5, 7: © Mohammed Zaanoun/Activestills;
p. 10: captura Twitter/X Esteva&Estêvão edit; p. 25: © Mohammed Zaanoun/Activestills;
p. 42: AA-MOC (Alternativa Antimilitarista-MOC); p. 48: Centre Delàs d'Estudis per la Pau

ISBN: 978-84-09-65160-3

ÍNDEX

Resum executiu	5
1. Introducció	7
2. Qui ven i exporta les armes del genocidi a Gaza?	10
Exportacions d'armes en els últims 10 anys a Israel	12
Estats Units	17
Alemanya	22
Itàlia	23
Espanya	24
3. Quins casos coneixem de l'ús de les armes transferides a Israel i quin impacte tenen en la població palestina?	25
Aeronaus	25
Bombes / Míssils	29
Vaixells	33
Artilleria	34
Vehicles terrestres armats	37
4. Qui finança les empreses d'armes que utilitza l'exèrcit israelià a Gaza? El paper de la banca armada en el genocidi	42
4.1 La Banca Armada Espanyola i els seus vincles amb el genocidi .	42
Banco Santander	44
BBVA	45
BBVA i Santander, accionistes de Oshkosh Corp, Rheinmetall i Rolls-Royce	45
BBVA i Santander, finançant les bombes que cauen a Gaza	45
CaixaBank i la resta d'institucions financeres espanyoles	46
4.2 Les institucions financeres internacionals i els seus vincles amb el genocidi	47
5. Conclusions i recomanacions	48
Annex	51

ACRÒNIMS

ACNUDH	Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans de les Nacions Unides
ALE	Alemanya
AOAV	Acció Contra la Violència Armada - <i>Action on Armed Violence</i>
APC	Transport blindat de personal - <i>Armoured Personnel Carrier</i>
APV	Vehicles Armats de Patrulla - <i>Armored Patrol Vehicle</i>
ATGM	Missil guiat antitanc - <i>Anti-Tank Guided Missile</i>
BBVA	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria
CAAT	Campanya Contra el Comerç d'Armes - <i>Campaign Against Arms Trade</i>
CNN	<i>Cable News Network</i>
DH	Drets Humans
EUA	Estats Units
FDI	Forces de Defensa d'Israel
FAI	Forces Aèries Israelianes
FMF	Finançament Militar Exterior - <i>Foreign Military Financing</i>
FMTV	Vehicles tàctics mitjans
GBU	Unidad de bomba guiada - <i>Guided Bomb Unit</i>
HRW	Human Rights Watch
IA	Intelligència Artificial
ISR	Israel
ISTAT	Institut Nacional d'Estadística
JDAM	<i>The Joint Direct Attack Munition</i>
JLTV	Vehicles Tàctics Lleugers Conjunts - <i>Joint Light Tactical Vehicles</i>
L-ATV	Vehicle lleuger multiús i de combat - <i>Light Combat Tactical All-Terrain Vehicle</i>
MLRP	Mitja Lluna Roja Palestina
ONU/UN	Nacions Unides
OTAN	Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
PPBB	Països Baixos
RU	Regne Unit
RSC	Responsabilitat Social Corporativa
SDB	<i>Small Diameter Bomb</i>
SIPRI	Institut Internacional d'Estudis per a la Pau d'Estocolm
TIV	<i>Trend-indicator value</i> , unitats SIPRI per a transferències d'armes
TIJ	Tribunal Internacional de Justícia (ICJ, per les seves sigles en anglès)
UE	Unió Europea
UNRWA	Agència de Nacions Unides per als Refugiats de Palestina a Orient Pròxim
WRSP	<i>War Reserve Stockpile Allies</i>

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Exportacions d'armament des de qualsevol estat cap a Israel en els últims 10 anys (2014 - 2023) segons les dades extretes del SIPRI	14
Taula 2. Exemples de casos d'ús d'armes en atacs israelians sobre Gaza, les empreses que les fabriquen, els impactes que causen, i els bancs que les financen	39
Taula 3. Distribució per tipologies del finançament i inversions de la Banca Armada espanyola en empreses d'armes exportades a Israel	43
Taula 4. Rànquing de la Banca Armada espanyola vinculada al genocidi	43
Taula 5. Finançament del Banco Santander a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza	44
Taula 6. Finançament del BBVA a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza	45
Taula 7. Finançament de la resta de bancs espanyols a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza	46
Taula 8. Primeres 25 entitats del TOP 100 de la Banca Armada internacional amb responsabilitats en el genocidi a Gaza	47

Annex

Taula 9. Top 100 de la Banca Armada internacional amb responsabilitat en el genocidi a Gaza	51
---	----

RESUM EXECUTIU

Aquest nou informe sobre finançament d'armament és part d'una línia d'investigació amb la qual des de 2008 s'han publicat més d'una desena d'informes, llibres i nombrosos articles denunciant la relació entre els bancs i les empreses d'armes, considerada no ètica per bona part de la població. En aquest estudi, com en altres anteriors, analitzem el finançament que procedeix de la participació accionarial, la subscripció de bons i la concessió de crèdits i préstecs.

El present informe posa el focus en el negoci dels bancs i les empreses d'armes que s'estan lucrant de l'ofensiva israeliana sobre Gaza. Per a això, s'estableixen i documenten les connexions que hi ha entre les exportacions d'armes de diferents estats a Israel aquests últims anys, les empreses d'armes que les produeixen i els bancs que les financen. Parlem així de '**Banca Armada**' i genocidi, apellant a la responsabilitat que emana de la injecció de recursos econòmics de les entitats financeres a empreses que venen armes que són utilitzades per l'exèrcit israelià a Gaza i la resta de territoris palestins. Amb aquestes armes, Israel estaria cometent crims contra la humanitat de manera sistemàtica, arribant a constituir un crim de genocidi, segons apunten veus expertes i investiga el Tribunal Penal Internacional.

S'exposen i revisen les principals exportacions d'armes a Israel dels últims 10 anys, partint principalment de les dades obtingudes en la base de dades de l'Institut Internacional de Pau d'Estocolm (SIPRI) i complementats amb altres fonts. Es documenten així mateix una sèrie de casos d'ús recent a Gaza d'armes i municions concretes, el nombre de víctimes que han causat i les empreses que les han fabricat i transferit a l'exèrcit d'Israel. La majoria dels casos corresponen al període que va des del 7 d'octubre de 2023 fins a l'actualitat, si bé s'han inclòs alguns casos pre-

vis donada la seva rellevància, per exemple, per ser subjecte d'investigacions per crims de guerra.

Identifiquem 15 empreses d'armament que proveeixen d'armes i municions a Israel: **BAE Systems, Boeing, Day & Zimmerman, Elbit Systems, General Dynamics, Israel Aerospace Industries, Leonardo, Lockheed Martin, Nammo, Navantia, Oshkosh Corp, Rafael Advanced Defense Systems, Rheinmetall, Rolls-Royce** i **RTX Corp** (anteriorment **Raytheon Technologies**). Analitzem un total de 3.606 operacions financeres efectuades els últims anys que podem adscriure a quatre tipologies -línies de crèdit, préstecs corporatius, subscripció de bons i compra d'accions- i que s'han produït entre les citades empreses i entitats financeres a nivell internacional i de l'Estat espanyol.

Concretament, hem identificat fins a 12 entitats financeres espanyoles, entre elles **Santander, BBVA** i **CaixaBank**, però també d'altres bancs estatals com **Ibercaja, Banco Caminos** o **Banca March**, que han finançat a set d'aquestes empreses: **Boeing, Day & Zimmerman, General Dynamics, Oshkosh Corp, Leonardo, Rheinmetall** i **MTU Friedrichshafen**. D'aquestes entitats financeres, Santander i BBVA són els principals bancs que han finançat als fabricants de les armes que utilitza l'exèrcit d'Israel per a cometre el genocidi a Gaza, amb més de 2.442 i 1.500 milions de dòlars, respectivament.

Entre els casos explicats al llarg de l'informe, destaquem els següents pel volum de finançament i la gravetat del mal causat en la població civil:

- El **BBVA** ha finançat amb 1.300 milions, **Santander** amb 1.200 milions i **CaixaBank** amb 110 milions, a les empreses que han exportat bombes guiades tipus GBU utilitzades per l'exèrcit israelià (fabricades per **Boeing** i **General Dynamics**) en les massacres en Jabalia el 9 o el 31 d'octubre, on els bombardejos van destruir dos edificis el primer atac, i 20 el segon, i van assassinar a almenys 42 civils un i 56 l'altre, a més d'ocasionar desenes de ferits.
- La producció i el manteniment dels avions F-15 i F-35 que han estat exportats a Israel aquests últims anys ha estat finançada pel **Santander** (1.218 M\$, **Boeing**, F-15; 198 M\$, **Leonardo**, F-35), el **BBVA** (933 M\$, **Boeing**, F-15; 198 M\$, **Leonardo**, F-35) i **CaixaBank** (110 M\$, **Boeing**, F-15). Aquests avions han estat àmpliament utilitzats en la campanya de

bombardejos sobre Gaza, Líban i el Iemen, llançant entre altres míssils amb sistema de guiat **JDAM** i causant un nombre indeterminat de baixes. L'atac al port de Hodeidah, a Iemen, al juliol de 2024 va causar diversos morts i almenys 80 ferits.

- **Rheinmetall**, l'empresa fabricadora i exportadora a Israel dels **M109-52 Howitzer**, obusos autopropulsats de 155 mm que es van utilitzar a l'octubre (per exemple, en atacs al Port de Gaza i sobre hotels pròxims, així com també sobre el Líban), ha estat finançada per entitats espanyoles com **Banco Santander** (1,8 M\$), **BBVA** (16,89 M\$), **EDM Group** (8,82 M\$), **Ibercaja** (2,53 M\$), **Banco Caminos** (0,25 M\$), **Dux Inversores** (0,17 M\$), **Renta 4 banco** (0,56 M\$) y **GVC Gaesco Group** (0,41 M\$). **Rheinmetall** també produeix la munició de tanc **Rh-120** que ha estat usada de manera indiscriminada contra la població palestina i infraestructures civils crítiques, incloses instal·lacions mèdiques, combois d'ajuda i refugis civils a Gaza, així com contra periodistes.
- **BBVA** i **Santander** han finançat les empreses productores de munició de gran calibre utilitzada per l'exèrcit israelià, com els projectils de 155 mm **M107** i els **M795** de **General Dynamics** i els **M830A1** de **Day & Zimmermann**, que van ser disparats al gener des de tancs israelians, matant a una nena de sis anys i als familiars i metges que van intentar rescatar-la. **General Dynamics** ha estat finançada pel **BBVA** amb 345 milions de dòlars i **Day & Zimmerman** pel **Santander** amb 58 milions de dòlars.

Amb aquest nou informe intentem, per tant, posar nom als responsables de la major massacre perpetrada en els últims temps, el genocidi del poble palestí a Gaza. L'exèrcit d'Israel no podria dur a terme semblants actes sense armament, i bona part de les armes que rep -moltes d'elles aquest últim any- són fabricades per empreses finançades per bancs espanyols i internacionals. Aquestes empreses no podrien desenvolupar la seva producció sense el finançament que reben d'entitats financeres com el **Banco Santander** i el **BBVA**. Tenint en compte que la majoria de la població espanyola se solidaritza amb la lluita del poble palestí i s'oposa fermament al genocidi a Gaza, els bancs que amb els seus diners i el dels seus clients fan costat al complex militar-industrial israelià han d'assumir la seva part de responsabilitat i cancel·lar totes les operacions que puguin estar relacionades amb els crims de guerra comesos per l'exèrcit israelià.

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe s'emmarca en la línia de treball del Centre Delàs sobre finançament d'armament, amb la qual des de 2008 s'han publicat més d'una desena d'informes, llibres i nombrosos articles denunciant la relació entre els bancs i les empreses d'armament. Es parla de 'Banca Armada' per a fer referència a les entitats bancàries que estan finançant, i en conseqüència enfortint, la indústria armamentista. Si bé per a moltes persones i organitzacions aquesta relació fa a les entitats financeres corresponsables de l'ús de les armes produïdes gràcies al seu finançament, el negoci de les armes està permès i molts bancs i empreses d'inversió no tenen objecció a participar d'aquest. Aquesta relació "controvertida" pot donar-se principalment de diferents formes, com la participació accionarial, la subscripció de bons i la concessió de crèdits i préstecs.

Actualment, es dona un escenari global d'augment del nombre de conflictes armats i de tensions geopolítiques importants i creixents entre estats i blocs de poder. Aquest ha estat també el cas amb l'inici de l'ofensiva israeliana sobre Gaza el dia 7 d'octubre de 2024. Des d'aquell dia, l'exèrcit d'Israel està duent a terme un atac sense precedents sobre la Franja de Gaza -i en menor mesura sobre Cisjordània i els Alts del Golan- documentat per organitzacions de drets humans com Amnistia Internacional i les pròpies Nacions Unides (d'ara endavant, ONU).

Després de gairebé un any, la situació que viuen palestins i palestines és difícil de descriure amb paraules, encara que els números apunten a la dimensió de l'impacte de l'ofensiva israeliana. Segons el Ministeri de Salut de Gaza, el nombre de morts ascendia fins a 40.435 persones a prin-

cipis de setembre, i el de ferides pujava fins a 93.534.¹ No obstant això, les xifres podrien ser molt majors.² De fet, la prestigiosa revista mèdica "The Lancet" fa una estimació conservadora de més de 186.000 defuncions per causes directes i indirectes derivades de les accions israelianes a Gaza.³ En el temps transcorregut d'ofensiva sobre Gaza, Israel ha llançat gairebé 70.000 tones d'explosius, l'equivalent a uns 35 quilos d'explosiu per a cada home, dona, nen i nena a Gaza.⁴ Ha destruït o danyat mitjançant bombardejos **totes les universitats⁵ i la majoria d'hospitals,⁶** a més de totes les infraestructures bàsiques, una gran part de les terres cultivables⁷ i ha provocat el **desplaçament forçat del 90% de la població almenys una vegada.⁸** Davant aquest escenari, Sud-àfrica va impulsar una demanda davant el Tribunal Internacional de Justícia⁹ (d'ara endavant, TIJ) que ha estat recolzada per altres països.

En el negoci de la guerra tenen un paper central els estats i aliances militars com l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (d'ara endavant, OTAN), però hi ha altres actors molt rellevants com les empreses del complex militar industrial o els bancs que les financen. L'ONU estableix uns Principis Rectors sobre les Empreses i els Drets Humans i l'Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic que té també unes Directrius per a Empreses Multinacio-

nals sobre la Conducta Empresarial Responsable.¹⁰ No obstant això, existeix una clara falta de mecanismes, transparència i voluntat de compliment en la mesura en què s'interposa en els potencials guanys d'una empresa. En el cas de les entitats financeres, fruit, d'una banda, de la mobilització d'organitzacions de la societat civil i ciutadania crítica, i, per l'altre, de la necessitat de "guardar les aparences" davant una societat crítica i majoritàriament pacifista, algunes entitats bancàries han anat elaborant polítiques de Responsabilitat Social Corporativa (d'ara endavant, RSC) més o menys detallades o àmplies en temes com ara la inversió en armes, combustibles fòssils, etc. No obstant això, aquestes polítiques no són mesures eficaçes a l'hora de prevenir el finançament d'empreses d'armes¹¹ i, com veurem en aquest informe, les referides polítiques tampoc ho estan sent per a prevenir el finançament en un cas flagrant de vulneració del dret internacional humanitari i de la comesa de crims de guerra i de genocidi per part d'Israel.¹²

Davant aquesta situació, el present informe posa el focus en el negoci de les armes que s'està lucrant del genocidi a Gaza, establint i documentant les connexions que hi ha entre les exportacions d'armes de diferents estats a Israel aquests últims anys, les empreses d'armes que les produeixen i els bancs que les financen. Es parla, doncs, de 'Banca Armada' i genocidi. Aquest vincle entre entitats financeres i una guerra en què es cometen possibles crims de guerra ja es va analitzar fa 3 anys per al cas de la guerra a Iemen,¹³ amb un informe que va donar peu a un litigi estratègic encara obert. En aquest informe es documenten situacions concretes¹⁴ d'ús d'armes a Gaza que han estat comprades a empreses d'altres països i exportades a Israel en els últims anys. Posteriorment, s'identifica quins bancs i altres entitats financeres han estat finançant aquestes empreses d'armes aquests darrers

1. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (26 agosto 2024). Humanitarian Situation Update #209 | Gaza Strip. Disponible a: <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-209-gaza-strip>. Consultat el 10 de setembre de 2024.
2. El febrer, l'ONU estimava que el 35% dels edificis de Gaza havien estat destruïts i el nombre de cadàvers que podria haver-hi amagats en la runa superaria els 10.000. 8 mesos després aquesta xifra podria ser molt major.
3. Khatib, Rasha et al., (2024). Counting the dead in Gaza: difficult but essential. The Lancet, Volume 404, Issue 10449, 237 - 238. Per causes *indirectes* s'entenen implicacions sanitàries indirectes durant i post conflicte com a malalties reproductives, transmissibles i no transmissibles a causa de factors com la intensitat del conflicte, la destrucció de les infraestructures sanitàries, la greu escassetat d'aliments, aigua i refugi, la impossibilitat de la població de fugir a llocs segurs i la falta de suport humanitari, entre altres.
4. Euro-Med Human Rights Monitor (24 abril 2024). 200 days of military attack on Gaza: A horrific death toll amid intl. failure to stop Israel's genocide of Palestinians. Disponible a: <https://euromedmonitor.org/en/article/6282/200-days-of-military-attack-on-gaza--a-horrific-death-toll-amid-intl.-failure-to-stop-israel%E2%80%99s-genocide-of-palestinians>. Consultat el 13 de setembre de 2024.
5. ACNUDH (18 April 2024). UN experts deeply concerned over 'scholasticide' in Gaza. Disponible a: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over-scholasticide-gaza>. Consultat el 10 de setembre de 2024.
6. A la web <https://visualizingpalestine.org/> e pot consultar una infografia amb alguns de les principals dades de la destrucció d'hospitals i impactes sobre personal sanitari des d'octubre fins a juliol, aquí: <https://visualizingpalestine.org/visual/treating-trauma-under-israeli-fire-july-update/>. Consultat el 9 de setembre de 2024.
7. Forensic Architecture (29 març 2024). No traces of life: Israel's ecocide in Gaza 2023-2024. Disponible a: <https://forensic-architecture.org/investigation/ecocide-in-gaza>. Consultat el 10 de setembre de 2024.
8. UN (4 juliol 2024). 9 out of 10 people in Gaza have been displaced at least once. Disponible a: <https://palestine.un.org/en/273224-9-out-of-10-people-gaza-have-been-displaced-least-once>. Consultat el 10 de setembre de 2024.
9. Meilhan, P., et. al. (29 desembre 2023). South Africa files genocide case against Israel at International Court of Justice over Gaza war. CNN. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2023/12/29/middleeast/south-africa-icj-israel-genocide-intl/index.html> Consultat el 10 de setembre de 2024.

10. Es pot trobar una àmplia anàlisi sobre les potencials implicacions penals per a empreses que continuïn venent productes com a armes o combustibles, essencials per al desenvolupament bèl·lic d'Israel, en els informes de SOMO (2024) y PAX (2024). Respectivament SOMO (2024). Fuelling the flames in Gaza. Disponible a: <https://www.somo.nl/fuelling-the-flames-in-gaza/>; PAX & Profundo (2024). The companies arming Israel and their financiers. Disponible a: <https://paxforpeace.nl/publications/the-companies-arming-israel-and-their-financiers/>.
11. Centre Delàs (2024). Informe 63: La Financiación de las armas y la (I) Responsabilidad Social Corporativa. Disponible a: <https://centredelas.org/publicacions/irresponsabilitatsocialcorporativa/>.
12. ONU (12 de juny de 2024). Una Comisión de investigación de la ONU acusa a Israel de crímenes de lesa humanidad y a Hamás de crímenes de guerra. Disponible a: [https://news.un.org/es/story/2024/06/1530501#:~:text=En%20el%20informe%2C%20la%20Comisi%C3%B3n,y%20tratos%20inhumanos%20y%20cruetes](https://news.un.org/es/story/2024/06/1530501#:~:text=En%20el%20informe%2C%20la%20Comisi%C3%B3n,y%20tratos%20inhumanos%20y%20cruetes.). Consultat el 23/09/2024.
13. Centre Delàs (2021). Informe 48: Financiación de las armas de la guerra de Yemen. Análisis de la financiación de las empresas de armas que han exportado a Arabia Saudí y Emiratos Árabes Unidos (2015-2019). Disponible a: <https://centredelas.org/publicacions/financiamen-de-les-armes-de-la-guerra-del-iyemen-analisi-del-financiamen-de-les-empreses-darmes-que-han-exportat-a-arabia-saudita-i-emirats-arabs-units-2015-2019/>.
14. Els casos d'ús que exposarem han estat documentats, molts d'ells per prestigioses organitzacions internacionals de drets i organismes internacionals com podrien ser comissions de l'ONU.

anys, la qual cosa els fa corresponsables de l'ús de les mateixes i els seus impactes.

En el primer capítol s'exposen i revisen les principals exportacions d'armes a Israel dels últims 10 anys, partint principalment de les dades obtingudes de la base de dades de l'Institut Internacional d'Estudis per a la Pau d'Estocolm (d'ara endavant, SIPRI) i complementant-los amb fonts periodístiques i documents oficials. En el següent apartat del capítol es documenten una sèrie de casos d'ús recent d'armes a Gaza, la situació en la qual s'han produït, el nombre de defuncions i persones ferides que han causat, i informació rellevant sobre les armes utilitzades i les empreses que les han fabricat. La majoria dels casos corresponen al període que va des del 7 d'octubre de 2023 fins a l'actualitat, si bé s'han inclòs alguns casos previs donada la seva rellevància, per exemple, per ser subjecte d'investigacions per crims de guerra o mostrar un patró d'ús similar a l'actual. La majoria dels casos recopilats i exposats han estat prèviament documentats per organitzacions internacionals de drets humans (d'ara endavant, DH) -com Amnistia Internacional, Oxfam o Human Rights Watch (d'ara endavant, HRW)- o organismes internacionals com l'Alt Comissionat per als DH de l'ONU (d'ara endavant, ACNUDH, per les seves sigles en anglès).

Un cop identificades les empreses implicades, les armes que fabriquen i els seus casos d'ús a Gaza i altres llocs de Palestina, en el següent capítol es procedeix a identificar qui ha estat -i està- finançant aquestes empreses d'armes, tant a nivell de l'Estat espanyol com a nivell internacional. Aquesta anàlisi és central en l'informe perquè permet veure quin grau d'implicació -o complicitat- tenen les diferents entitats financeres i amb quines empreses, a través de quin tipus d'operacions financeres, amb quines quantitats o fins i tot des de fa quant temps. En el cas d'aquest informe, això determina que es pugui establir no sols quins bancs formen part de la 'Banca Armada', com s'ha mostrat en informes anteriors, sinó quins estan implicats de manera estreta amb en el genocidi que l'estat Israelità està perpetrant a Gaza, posant exemples concrets de com el finançament a segons quines

empreses d'armes està causant massacres en diferents localitzacions del territori gazatí. S'identifiquen els principals bancs espanyols implicats en el Genocidi a Gaza i també els internacionals, posant especial atenció a aquelles entitats financeres internacionals que operen en l'Estat espanyol.

A nivell metodològic, destacar que en el segon capítol les principals fonts són la base de dades del SIPRI (**Taula 1**) i els informes elaborats per organitzacions internacionals de DH i/o organismes com l'ONU (**Taula 2**), amb informació complementària trobada a partir de fonts periodístiques i d'índole diversa. Per al tercer capítol les dades han estat obtingudes amb la col·laboració de l'entitat especialitzada en dades financeres *Profundo* (**Taules 3 a 9**). Les dades del finançament de la 'Banca Armada' recopilats en aquest informe estaran també disponibles per a la seva consulta en la Base de Dades Internacional de la Banca Armada del Centre Delàs¹⁵ un cop l'actualitzem. Finalment, destacar que les referències i fonts en què se sustenta aquest informe estan totes elles citades en notes a peu de pàgina en lloc d'en un apartat de bibliografia al final per a facilitar la comprovació de les fonts i l'accés ràpid als comentaris que acompanyen i complementen el text.

Finalment, recalcar que en aquest informe s'utilitza el terme *genocidi* segons el significat que recull el diccionari de la *Real Academia Española*, com a «extermini o eliminació sistemàtica d'un grup humà per motiu de raça, ètnia, religió, política o nacionalitat». Aquest significat no coincideix amb el concepte tècnic-jurídic de genocidi; ja que la condemna a Israel per aquest crim internacional exigirà demostrar la seva intenció de destruir totalment o parcialment als palestins com a comunitat nacional, la qual cosa requerirà una càrrega probatòria molt exigent. En qualsevol cas i des d'una perspectiva jurídica, és clar que l'Estat d'Israel està realitzant un atac sistemàtic o generalitzat contra la població civil de Gaza, cometent així crims de lesa humanitat i crims de guerra tan greus com el genocidi.

15. Consultar base de dades aquí: <https://database.centredelas.org/banca-armada-es>

2. QUI VEN I EXPORTA LES ARMES DEL GENOCIDI A GAZA?

Segons reporta un article de Bloomberg¹⁶ publicat a mitjans d'agost de 2023, uns deu mesos després de l'inici de l'ofensiva de les Forces de Defensa d'Israel (d'ara endavant, FDI) sobre Gaza, els atacs han reduït el territori gazatí a 42 milions de tones d'enderrocs. Més del 70% dels habitatges han estat malmesos o completament destruïts, incloses la gran majoria d'infraestructures i serveis bàsics (hospitals, carreteres, escoles, negocis, etc.) i més de 40.000 persones han estat assassinades, incloent almenys 16.456 nens i nenes.¹⁷ A més, pràcticament la totalitat de les 2,2 milions de persones que vivien a la Franja de Gaza abans del 7 d'octubre s'han vist obligades a desplaçar-se internament, a espais cada vegada més reduïts, i han estat privades d'aigua potable i menjar, així com medicines i mesures sanitàries bàsiques, afavorint la proliferació de malalties i una fam generalitzada.A

16. Hodali, F. et al. (2024). How Will Gaza be Rebuilt After Israel-Hamas War — And Who Will Pay? *Bloomberg Equality*. Disponible a: <https://www.bloomberg.com/graphics/2024-gaza-who-will-pay-to-rebuild/>. Consultat el 10/09/2024.

17. Israel kills more than 40,000 Palestinians in Gaza, 16,456 of them children (15 agost 2024.). *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2024/8/15/israel-kills-more-than-40000-palestinians-in-gaza-16456-of-them-children>. consultat el 10/09/2024.

més, tal com recull l'informe "No Traces of Life" de 'Forensic Architecture',¹⁸ l'exèrcit israelià ha atacat de manera sistemàtica horts, granges, hivernacles i terres conreades, en el que constituiria un possible crim d'ecocidi, a sumar als crims de guerra i de genocidi que ja estan sent investigats per diferents tribunals, entre els quals destaca el Tribunal Penal Internacional.¹⁹

Tot aquest dany ha estat causat pels atacs israelians sobre la Franja realitzats per terra, mar i aire, amb l'armament i l'arsenal d'un dels exèrcits més potents i avançats del món.²⁰ Tal com explica Antoni Loewenstein en el seu llibre 'El Laboratorio Palestino',²¹ Israel porta més de 50 anys mantenint una brutal ocupació de Palestina, i ho ha fet desenvolupant "una enorme quantitat d'eines i tecnologies per a mantenir aquesta

18. Weizman, E. et al. (2024). 'No Traces Of Life': Israel's Ecocide In Gaza 2023-2024. *Forensic Architecture*. Disponible a: <https://forensic-architecture.org/investigation/ecocide-in-gaza>. Consultat el 10/09/2024.

19. En aquest article de la Wikipedia les diferents recerques i casos oberts en tribunals respecte als possibles crims comesos en la guerra Israel-Hamas.

20. Segons el rànquing que elabora anualment (2024 Military Strength Ranking) Israel té un dels 20 exèrcits més poderosos del món, i un dels més poderosos de la regió, sent un Estat petit de menys de 10 milions d'habitants.

21. Loewenstein, A. (2023) *El laboratorio palestino. Cómo Israel exporta al mundo la tecnología de la ocupación*. Capitan Swing.

ocupació: avions no tripulats, programes espia, recopilació de dades biomètriques, sistemes de reconeixement facial, tot aquest tipus de coses".²² I no sols ha desenvolupat aquestes i altres eines i armament per al seu ús militar en l'ocupació, sinó també per a la guerra contra altres Estats. No en va, Israel s'ha convertit en un dels principals exportadors d'armes i tecnologia a nivell mundial,²³ i en la seva economia nacional té un pes central el negoci de l'ocupació i la guerra, tant a nivell de desenvolupament de tecnologies de seguretat i vigilància com de producció i comerç d'armes.²⁴

Durant aquests últims 12 mesos s'ha pogut observar a nivell global –gairebé en viu i en directe– la brutal capacitat de mort i destrucció d'aquest exèrcit, capaç d'utilitzar la tecnologia de guerra tant per a implementar una vigilància i un control/espionatge individualitzats o generalitzats com per a causar una destrucció massiva de manera sistemàtica i sistematitzada. En el que a això últim es refereix, cal destacar que les FDI utilitzen cada vegada més el poder de la Intel·ligència Artificial (d'ara endavant, IA) per a guanyar en eficiència, escala i capacitat. Així, per exemple, al novembre una investigació²⁵ de '+972 Magazine' i 'Local Call' denunciava l'ús del sistema de IA 'Habsora' per a "generar" objectius de manera automatitzada i a gran velocitat (i.e. centenars d'objectius al dia), creant una espècie de "fàbrica d'assassinats en massa" que no sols assassina presumptes objectius militars (e.g. oficials de Hamas) sinó famílies de civils senceres sense cap relació amb aquests objectius. I a l'abril, les mateixes revistes van destapar en una altra investigació²⁶ l'ús de 'Lavender', un altre sistema d'IA per a dirigir els bombardejos que va permetre marcar a desenes de milers de gazians com a sospitosos per a l'assassinat (i.e. objectius) amb escassa supervisió humana i una política permissiva amb les víctimes o baixes col·laterals.

Així, amb tot el potencial militar desplegat i sistemes com els descrits, el mes d'abril, després de 7 mesos d'ofensiva sobre Gaza, Israel havia llançat l'equivalent a 5 bombes atòmiques de la magnitud de les llança-

des sobre Nagasaki i Hiroshima.²⁷ Això implica llançar 75.000 tones mètriques d'explosius sobre el que l'historiador israelià Illan Pappé va descriure com "la presa a cel obert més gran del món", una petita regió de tot just 365 km² (11 km d'ample per 50 km de llarg). Tal quantitat de poder destructiu superaria el poder combinat dels bombardejos de Dresden, Hamburg i Londres en la II Guerra Mundial.²⁸

I si bé gran part d'aquest poder militar ha estat aconseguit gràcies al desenvolupament de la indústria militar pròpia, així com a l'exportació (o venda) d'aquesta tecnologia i armes a altres països (almenys 125 en les últimes dècades, segons recull Loewenstein, incloent-hi estats autoritaris i fins a governs genocides), un altre element imprescindible ha estat la compra d'armes, munició i tecnologia a altres estats. En aquest sentit, destaca per sobre de tots l'estretíssima col·laboració estratègica i militar entre els Estats Units (d'ara endavant, els EUA) i Israel al llarg del temps. Acord mitjançant el qual els EUA han transferit anualment durant els últims 6 anys una xifra de 3.800 milions de dòlars (acord 2018-2028) i 3.100 milions a l'any els anteriors 10 anys.²⁹ I no sols es tracta d'un acord econòmic, sinó de col·laboració militar i tecnològica. Significativament, a més, Israel és un important comprador d'armes produïdes per empreses estatunidenques com Boeing o Lockheed Martin, entre altres.³⁰ De la mateixa manera, Israel manté relacions comercials rellevants d'armament amb altres països com Itàlia, Espanya, Alemanya o el Regne Unit.³¹

Després de l'inici de l'ofensiva sobre Gaza, moltes mirades a nivell internacional s'han posat sobre el comerç d'armes entre Israel i la resta d'estats a nivell mundial per les seves implicacions en un genocidi com el que aquest estat està duent a terme, i fins i tot, com s'ha esmentat, per les potencials implicaci-

22. Planas Bou, C. (15 de octubre, 2023). Entrevista a Antony Loewenstein "Palestina es un laboratorio de represión que Israel exporta a todo el mundo". *El Periódico de España*. Disponible a: <https://www.epe.es/es/internacional/20231015/antony-loewenstein-palestina-laboratorio-represion-93357344>. Consultat el 10/09/2024.

23. Loewenstein, A. *op. cit.*

24. En el TOP100 d'empreses productores d'armes hi ha 3 empreses israelianes, Elbit Systems (24), Israel Aerospace Industries (35) i Rafael (46), amb una facturació combinada el 2022 de 12.440 milions d'euros (4690, 4100 i 3380, respectivament), segons el SIPRI.

25. Abraham, Y. (30 novembre 2024). 'A mass assassination factory': Inside Israel's calculated bombing of Gaza. +972 Magazine and Local Call. Disponible a: <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>. Consultat el 10/09/2024.

26. Abraham, Y. (3 abril 2024). 'Lavender': The AI machine directing Israel's bombing spree in Gaza. +972 Magazine and Local Call. Disponible a: <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>. Consultat el 10/09/2024.

27. Zhang, S. (7 agost 2024). US Ambassador Pulls Out of Nagasaki Peace Event Because Israel Was Excluded. *Truthout*. Disponible a: <https://truthout.org/articles/us-ambassador-pulls-out-of-nagasaki-peace-event-because-israel-was-excluded/>. Consultat el 10/09/2024.

28. Enes Çallı, M. (4 juny 2024). Amount of Israeli bombs dropped on Gaza surpasses that of World War II. *Anadolu Agency (AA)*. Disponible a: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/amount-of-israeli-bombs-dropped-on-gaza-surpasses-that-of-world-war-ii/3239665>. Consultat el 10/09/2024.

29. Lee, M. (14 de setembre, 2016). US, Israel sign massive military aid deal; \$38B, 10 years. *AP News Associated Press*. Disponible a: <https://apnews.com/united-states-government-fa4e190c3c9e4602bda57c84315bf0b5>. Consultat el 10/09/2024.

30. Tal com revela la base de dades de transferència d'armes de SIPRI, els EUA ha exportat de manera contínua armes a Israel durant almenys els últims 60 anys. A nivell de cost, el més elevat ha estat el dels avions, seguit de vehicles armats, míssils, sistemes de defensa aèria, artilleria, etc.

31. Centre Delàs (2024). Informe 64: Business as usual. Anàlisi del comerç de armes espanyol de 2022-23 y argumentos para un embargo de armas a Israel. Disponible a: <https://centredelas.org/publicaciones/businessasusual/?lang=es>. Aquí es pot trobar la informació més actualitzada i completa sobre el comerç d'armes entre l'Estat espanyol i Israel.

ons legals que podria comportar.³² Un dels principals objectius de les protestes i mobilitzacions s'ha posat en el paper de col·laborador necessari que tenen empreses, bancs i estats en la producció, finançament i transferència d'armes a Israel per les conseqüències que té el seu ús contra població civil palestina en el marc del genocidi actual, però també com a garants de l'ocupació militar illegal, l'expansió colonial o el règim d'apartheid al qual se sotmet a la població palestina en el seu conjunt (ja sigui en els territoris de 1948, a Cisjordània, Gaza i els Alts del Golan, o amb les persones refugiades palestines).

Tenint en compte tot això, en aquest capítol es veurà primer, i de manera breu, quines empreses i països han produït i venut armes a Israel els últims 10 anys, inclosos els mesos posteriors al 7 d'octubre. Cal destacar que, si bé el genocidi s'ha començat a visibilitzar de forma més clara a partir del mes d'octubre, el procés de neteja ètnica que pateix la població palestina va començar amb la creació de l'estat d'Israel en 1948 en el que es coneix com la Nakba,³³ un procés que segueix des de llavors i que s'ha perpetuat mitjançant diferents guerres i una ocupació militar illegal sota el dret internacional des de 1967. A més, i sumant-se a les denúncies fetes reiteradament per organitzacions palestines de DH les últimes dècades (e.g. Al-Haq³⁴), organitzacions internacionals de la talla d'Amnistia Internacional o HRW, a més de la israeliana B'Tselem i l'ONU,³⁵ han documentat i denunciat en els últims anys el règim d'apartheid amb el qual Israel oprimeix a la població palestina. Davant tals evidències, revesteix, si cap, encara de més gravetat, qualsevol tipus de cooperació econòmica o militar amb Israel en els últims anys.

32. Cal destacar la pressió i mobilització de base sobre governs a nivell mundial per a aconseguir embargaments d'armes i ruptura de relacions comercials i diplomàtiques. A nivell de l'estat espanyol destaca la campanya *Fin al comercio de armas con Israel*, liderada per la Red Solidaria Contra la Ocupación de Palestina, i a Catalunya per la Coalició Prou Complicitat amb Israel i la Comunitat Palestina a Catalunya. A nivell internacional trobem campanyes com les de *Shut Elbit Down*, al Regne Unit, amb accions directes i descentralitzades contra l'empresa d'armes israeliana Elbit Systems, que s'ha replicat en altres territoris.

33. El concepte "Nakba" ve de l'àrab النكبة (al-nakba) que significa 'catàstrofe' o 'desastre' i s'utilitza per a fer referència al desplaçament massiu i l'ocupació de territoris palestins durant la guerra àrab - israeliana del 1948.

34. Organitzacions palestines venen denunciant i documentant el règim d'apartheid, colonialisme d'assentaments i ocupació militar des de fa molts anys. Un exemple és aquesta entrevista al director d'Al-Haq, Mr. Shawan Jabarin, de l'any 2009. A destacar també l'informe de Susan Power (Al-Haq), "The legal architecture of apartheid", del 2021.

35. El 2021, HRW va publicar l'informe *A Threshold Crossed: Israeli Authorities and the Crimes of Apartheid and Persecution*; aquest mateix any B'tselem va publicar "A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: this is apartheid"; el 2022, Amnistia va publicar l'informe *Israel's apartheid against Palestinians: Cruel system of domination and crime against humanity*; i també el 2022, el Relator Especial sobre la situació dels drets humans en els territoris palestins ocupats des de 1967, Michael Lynk, també va publicar l'informe *A/76/433 sobre la Situación de los derechos humanos en los territorios palestinos ocupados desde 1967*.

En la segona part del capítol, per a poder establir una relació de causalitat més detallada entre els diferents actors (*i.e.* empreses, estats, entitats financeres) i el seu impacte (*i.e.* morts de civils innocents, genocidi), l'anàlisi s'enfoca en les exportacions dels últims anys amb les quals Israel ha obtingut armes i municions concretes que s'estan utilitzant a Gaza i en quines empreses les produeixen. En aquesta part, a més, es recopilen i detallen alguns exemples concrets de l'ús d'aquestes armes contra població civil en atacs militars israelians, alguns dels quals s'estan investigant com a possibles crims de guerra, a més de la investigació més àmplia de genocidi.

EXPORTACIONS D'ARMES EN ELS ÚLTIMS 10 ANYS A ISRAEL

Si bé l'estat d'Israel té una indústria armamentística pròpia molt desenvolupada i amb un paper important a nivell d'exportació, en el qual l'etiqueta 'provat en combat'³⁶ té un paper central, no és menys cert que continua depenent en part de les armes i municions que compra a altres estats. En particular en un context no sols d'ocupació i expansió colonial continuades, sinó també d'ofensiva bèl·lica sobre Gaza a una escala sense precedents i des de fa més de deu mesos. En qualsevol cas, l'estat d'Israel està fortament militaritzat des de la seva creació i ha mantingut i manté relacions de compravenda d'armes amb nombrosos estats. D'entre tots aquests, destaca per sobre de tots la seva relació amb els EUA, primer, i amb algunes potències de la Unió Europea (d'ara endavant, UE) i l'OTAN.

És per això que en aquest apartat s'analitzen precisament les exportacions d'armes que han acordat, autoritzat i efectuat alguns països d'aquest bloc, del qual l'Estat espanyol forma part, durant els últims deu anys. Aquest lapse de temps ens permet tenir una perspectiva àmplia i actualitzada sobre quins són els principals països que estan subministrant armes a Israel i quines empreses són les que les estan proporcionant. Per a fer-ho, s'acudeix a la base de dades internacional sobre transferència d'armes del SIPRI. En la **Taula 1** es recullen les transferències d'armes documentades durant els últims 10 anys, procedents dels EUA, Alemanya i Itàlia, de major a menor volum.

Es presta especial atenció a les transferències realitzades en el 2023, any en el qual va iniciar l'ofensiva israeliana sobre Gaza (sobretot des del mes d'octu-

36. Centre Delàs (2022). Informe 54: Negocios probados en combate. Exportar la marca 'made in Israel' para mantener la ocupación y normalizar la injusticia. Disponible a: <https://centredelas.org/publicaciones/negociosprobadosencombate/>.

bre). Respecte als mesos posteriors i que són de vital importància (10 dels 12 mesos que portem d'ofensiva pertanyen al 2024), el SIPRI no oferirà dades fins a l'any que ve.³⁷ No obstant això, per a complementar aquesta informació, en l'anàlisi s'exposen dades i informació obtingudes a través de fonts complementàries, com les ofertes per alguns estats i les obtingudes a través de mitjans de comunicació, per exemple.

El ritme de consum de municions i armes que comporta l'ofensiva genocida que està duent a terme l'estat sionista sobre la Franja de Gaza (i en menor mesura sobre Cisjordània i els Alts del Golan) suposa una alta demanda que empeny a Israel a reforçar les seves aliances i potenciar les relacions militars i comercials amb altres estats. No obstant això, en el context mediàtic actual els governs es veuen pressionats per a frenar, retirar o pausar aquestes relacions. En aquest sentit, és important posar el focus, encara que amb una informació parcial i incompleta, sobre aquells estats que han continuat enviant armes a Israel, perquè a més de les crítiques socials i polítiques, poden en-

frontar-se a responsabilitats penals.³⁸ De la mateixa manera, cal mirar també a les empreses d'armament d'aquests i altres estats que s'encarreguen de la producció de les armes i municions utilitzades per i/o transferides a Israel. Cal destacar també com moltes d'aquestes empreses han vist disparats els seus beneficis i cotització en borsa durant els últims anys, tant el 2022, arran de la invasió rusa d'Ucraïna, com a la fi de 2023, amb l'ofensiva israeliana sobre Gaza.³⁹

37. L'última actualització de SIPRI data de l'11 de març de 2024, incloent només dades relatives a transferències ordenades i/o enviades fins com a màxim el 2023.

38. En aquest sentit, nombroses organitzacions de la societat civil estan impulsant mesures jurídiques per a forçar als estats en els quals operen a parar el comerç d'armes amb Israel. Per a aprofundir els casos a nivell europeu, vegeu per exemple: Sunnival, R. (13 de abril del 2024). Court cases pile up in Europe in bid to halt weapons exports to Israel over Gaza war. *The National*. Disponible a: <https://www.thenationalnews.com/news/europe/2024/04/13/court-cases-pile-up-in-europe-in-bid-to-halt-weapons-exports-to-israel-over-gaza-war/>. HRW, per part seva, també ha fet una extensa anàlisi de les potencials implicacions legals per als estats de continuar el comerç malgrat tenir coneixement oficial -a través del TIJ- del delict de genocidi que "podria" estar cometent l'estat d'Israel.

39. Alvarez, Y. (24 febrer 2023) Un año de guerra en Ucrania: la industria armamentística va ganando. *El Salto*. Disponible a: <https://www.elsaltodiario.com/guerra-en-ucrania/un-ano-invasion-rusia-industria-armamentistica-va-ganando>. Consultat el 10 de setembre de 2024. Consulta també, Tasca, E. (11 Octubre 2023). Las empresas de defensa suben en Bolsa ante la guerra de Israel y Hamás. *Cinco Días*. Disponible a: <https://cincodias.elpais.com/mercados-financieros/2023-10-11/la-guerra-entre-israel-y-gaza-da-alas-en-bolsa-a-la-industria-de-defensa.html#>. Fins i tot els propis CEO i representants de les companyies d'armes presumeixen d'això davant els seus inversors, com pot veure's a: Atkins, C. J. (27 Octubre 2023). U.S. weapons makers tell investors to expect big profits from Israel's war. *People's World*. Disponible a: <https://www.peoplesworld.org/article/u-s-weapons-makers-tell-investors-to-expect-big-profits-from-israel-war/>. Consultat el 10 de setembre de 2024.

Taula 1. Exportacions d'armament des de qualsevol estat cap a Israel en els últims 10 anys (2014 - 2023) segons les dades extretes del SIPRI

ESTAT	COMPANIA FABRICADORA	NOM ARMA	CATEGORIA ARMA	DESCRIPCIÓ ARMA	# ENCARREGATS	# ENTREGATS	ANY D'ENCARREC	ANY D'ENTREGA	ESTATUS	Total SIPRI TIV de la comanda (en milions)	COMENTARIS
	MTU (propietat de ROLLS-ROYCE)	MT883Ka (1500hp) diesel engine	MOTORS	Motor Vehicle	[1370]	[250]	[2000]	2019; 2020; 2021; 2022; 2023	Nou	411,00	Motor diesel MT883Ka (1500 CV) per a tancs Merkava-4 i APC Namer produït a Israel i modernització de l'antic Namer; acabat a EUA a partir de components produïts a la FRG.
		MTU 750hp diesel engine (possibly 6V-890)			-	[10]	[2019]	2023	Nou	0,00	Motor diesel MTU de 750 CV (possiblement 6V-890) per a APC e IFV Eitan produïts a Israel
ALEMANYA	ThyssenKrupp Marine Systems (filial de THYSSENKRUPP)	Dakar	VAIXELLS	Submarí	3	-	2022	[2031]	Nou	0,00	Acord per valor de 3.000 milions d'euros (finançats en part amb ajuda alemanya); entrega prevista a partir del 2031
		Dolphin/Type-800			1	-	2012	-	Nou	300,00	Acord per 405 milions d'euros (33% finançat amb ajudes de la FRG)
Total TIV 1.710,00	Blohm+Voss	MEKO PC-IN		Fragata	4	[4]	2015	2022; 2023	Nou	729,00	Acord per 430 milions d'euros (inclosos 115 milions pagats per Alemanya i 700 milions de NIS de compensació; inclosa la producció de components i l'acabament final a Israel); designació israeliana Saar-6 o Magen
ITÀLIA	Atlas Elektronik (filial de THYSSENKRUPP)	DM2A4 Seehecht	MISSILS	Torpede de guerra Anti-vaixell/Anti-submarí	[150]	[50]	[2002]	2019; 2020; 2021; 2022; 2023	Nou	270,00	Per als submarins Dolphin
		AW119 Koala			AERONAUT	Helicòpter lleuger	12	[7]	2019	2022	Nou
Total TIV 38,00	LEONARDO	Super Rapid 76mm (OTO Melara) ***	ARTILLERIA	Canó naval	4	[4]	[2015]	2022; 2023	Nou	11,00	Per a 4 fragates MEKO PC-IN (Saar-6) d'Alemanya
ESTATS UNITS	BOEING	GBU-39 SDB ***	MISSILS	Bomba guiada lliscant/planadora (glide)	[4100]	[3850]	[2017]	2019; 2020; 2021; 2022	Nou	82,00	
					[1000]	[1000]	[2021]	2023	Nou	20,00	Part d'un acord de 735 milions de dòlars
Total TIV 7.794,80				Bomba guiada	3000	3000	2014	2015; 2016	Nou	2,00	** De segona mà; ajuda després de l'atac d'octubre de 2023 de Hamas a Israel.
				Bomba guiada	100	100	2015	2016	Nou	60,00	Part d'un acord de 735 milions de dòlars

ESTAT	COMPANIA FABRICADORA	NOM ARMA	CATEGORIA ARMA	DESCRIPCIÓ ARMA	# ENCARREGATS	# ENTREGATS	ANY D'ENCARREC	ANY D'ENTREGA	ESTATUS	Total SIPRI TIV de la comanda (en milions)	COMENTARIS	
ESTATS UNITS (cont.)	BOEING (cont.)	KC-46A Pegasus		Avions cisterna/ de transport	4	-	2021	[2025-2026]	Nou	360,00	Ajuda «FMF» de 927 milions de dòlars; entrega prevista el 2025-2026	
		AH-64A Apache ***		Helicòpter de combat	[12]*	-	[2023]	-	Nou	168,00	Seleccionat però contracte encara no signat a finals de 2023	
	Sikorsky (propietat de LOCKHEED MARTIN)	F-15 Advanced Eagle / F-15IA (F-15EX) version ***		Caça/avió atac terrestre	[25]*	-	[2023]	-	Nou	1.875,00	Ajuda «FMF»; versió F-15IA (F-15EX); seleccionada però encara no encarregada a finals de 2023	
		CH-53K King Stallion		Helicòpter de transport	12	-	2021	[2026]	Nou	0,00	Ajuda «FMF» de 2.000 milions de dòlars; entrega prevista a partir del 2026	
	LOCKHEED MARTIN	S-70B/SH-60B Seahawk / SH-60F version		Helicòpter de guerra Anti-submarins	8	-	[2017]	[2024]	Segona mà	54,40	De segona mà però possiblement modernitzat abans de la seva entrega; versió SH-60F; entrega prevista en 2024	
		F-35A Lightning-2 / F-35I version ***		Caça/avió atac terrestre	14	14	2015	[2019; 2020; 2021; 2022]	Nou	1.375,00	Ajuda; seleccionada però encara no encarregada al 2023; entrega prevista a partir del 2027	
	Total TIV 7.794,80	LOCKHEED MARTIN	M-270 MLRS 227mm	ARTILLERIA	MRL auto-propulsat	15	15	2015	2015	Segona mà	7,2	Segona mà
			AGM-114 Hellfire-2 ***		Missil anti-tanc / Missil aire-terra	2000*	[2000]	2023	2023	Segona mà	40,00	** Segona mà; ajuda
	Raytheon-RTX	Raytheon-RTX / Lockheed Martin	GMLRS (EEUU)		Cohet guiat	1000	1000	2016	2017, 2018	Nou	80,00	
			AIM-9X Sidewinder	MÍSSILS	Missil més enllà de l'abast visual (BVRAAM, en anglès)	[28]	[18]	2014	2019; 2020	Nou	5,04	Versions AIM-9X Block-2 i Block-3; possiblement inclosos per a evaluació
RS2 (Rafael & Raytheon-RTX)		Paveway		Bomba guiada	[700]	[422]	2015	2019	Nou	14,00		
		Tamir MI		Missil terra-aire	[300]*	[300]	2023	2023	Segona mà	18,00	** Segona mà; ajuda	
Gulfstream Aerospace (filial de General Dynamics)	Gulfstream-5 / G-550 version	Iron Dome	SISTEMES DEFENSA AÈRIA	Sistema de missil terra-aire	2*	2	2023	2023	Segona mà	20,00	** Segona mà; lloguer	
			AERONAU	Aeronau de transport lleugera	1	1	2017	2023	Nou	28,00	Versió G-550; modificada a Israel per a l'avió Oron AGS/SIGINT	

ESTAT	COMPANYIA FABRICADORA	NOM ARMA	CATEGORIA ARMA	DESCRIPCIÓ ARMA	# ENCARREGATS	# ENTREGATS	ANY D'ENCARREC	ANY D'ENTREGA	ESTATUS	Total SIPRI TIV de la comanda (en milions)	COMENTARIS
	Oshkosh Defense	L-ATV / JLTV version ***		Vehicle blindat de patrulla	[100]*	-	2023	-	Nou	18,00	Versió JLTV
	General Dynamics	Namer ***	VEHICLES ARMATS	Vehicle blindat de transport/Vehicle de combat d'infanteria	[531]	[377]	2011	2019; 2020; 2021; 2022; 2023	Nou	796,50	Ajuda «FMF»; dissenyada a Israel però produïda a EUA per a Israel
	MDT Armor Corporation / Shladot	David		Vehicle blindat de patrulla	-	[74]	[2022]	2022; 2023	Nou	0,00	
	BAE Systems	M-113		Vehicle blindat de patrulla	300	300	2012	2013, 2014, 2015	Segona mà	30	Segona mà; ajuda; M-577A2 versió post de comandament
	Bollinger Shipyards	Kuroda	VAIXELLS	Avió d'atterratge	2	[1]	2019	2023	Nou	80,00	Ajuda «FMF»; designació israeliana Nashon
	General Electric	General Electric T-408-GE-400 turboshaft		Motor aeronau	[4]	-	2021	-	Nou	8,00	General Electric T-408-GE-400 turboboeix; motors de recanvi per a helicòpters CH-53K
	-	probably 16V-92 (710-850hp) diesel engine	MOTORS	Motor vehicle	[50]	[25]	2017	2019	Nou	5,50	Ajuda «FMF» de 10,5 milions de dòlars; probablement motor diesel 16V-92 (710-850 CV); per a la modernització del Achzarit IFV
	-	16V-92 (710-850hp) diesel engine;		Motor vehicle	100	100	2015	2016, 2017	Nou	11,00	Contracte de 16 milions de dòlars; probablement 16V-92 (710-850hp) motor diesel; per a la modernització del Achzarit IFV

La taula s'ha modificat per a afegir la informació de la 'companyia fabricadora' de les armes exportades, així com el valor sumatori de les transferències per països en TIV (trend-indicator-values, en milions), la unitat usada per SIPRI. A més, es ressalten aquelles transferències realitzades en 2023 i no incloses en l'informe de PAX (*), algunes de les quals sembla que **en resposta a l'atac patit per Israel el 7 d'octubre segons recullen els propis comentaris del SIPRI (**)**. S'inclouen també algunes transferències ordenades abans de 2014 pel fet que el seu any de lliurament és posterior a 2014. També s'assenyalen exportacions d'armes potencialment vinculades a casos concrets d'ús actual a Gaza (***) (veure apartat 2.2 i Taula 2)

Font: modificada de SIPRI Arms Transfers Database (c) SIPRI. Per a informació sobre la metodologia utilitzada pel SIPRI per als TIV i altres explicacions, abreviacions i acrònims, consultar: <https://www.sipri.org/data/bases/armstransfers/sources-and-methods>.

A continuació posem el focus en els principals països exportadors d'armes a Israel.

ESTATS UNITS

Tal com es pot observar a la **Taula 1**, i com ja s'ha comentat més amunt, els EUA és l'aliat més important per a Israel a nivell de relacions militars i comercials. La seva ajuda es materialitza, principalment, en el programa de Finançament Militar Exterior (d'ara endavant, FMF, per les seves sigles en anglès).⁴⁰ I, tal com detalla el SIPRI i es recull en els comentaris de la **Taula 1**, part d'aquests fons són per a comprar armes i municions⁴¹ a empreses israelianes o dels EUA. A més, Israel i els EUA tenen programes de desenvolupament i producció militar conjunts, amb un cost que ascendeix a 500 milions de dòlars anuals, i amb els quals fabriquen armes de defensa com l'*Iron Dom* gràcies a l'esforç conjunt d'empreses d'armes de tots dos països (e.g. Raytheon/RTX dels EUA i Rafael d'Israel, empresa RS2). Si bé Israel és capaç d'assumir guerres i conflictes més breus i de menor escala amb la seva indústria pròpia, la seva dependència dels EUA es fa major en guerres intenses i de llarga durada.⁴²

La **Taula 1** mostra com en els últims 10 anys EUA⁴³ ha realitzat almenys 40 operacions de transferències d'armes cap a Israel, per un valor total de 7.794,80 TIV⁴⁴. No obstant això, no totes elles s'han documentat de la mateixa manera, per la qual cosa es considera que això és només una part del total. Cal esmentar, a més, que els EUA té un dipòsit d'armes i municions en sòl israelià (i.e. el War Reserve Stockpile Allies - Israel, WRSP-I) que a vegades de "emergència", i sota la seva autorització l'estat sionista pot utilitzar sense passar pels canals establerts per a la transferència

d'armes.⁴⁵ Sembla, a més, que després del 7 d'octubre EUA i Israel treballen per a minimitzar o eliminar les restriccions d'accés a aquest dipòsit,⁴⁶ al que sembla que ja hauria obtingut permís per a utilitzar-ho, en particular accedint a bombes de 227 kg., 454 kg. i 907 kg.,⁴⁷ entre altres municions i armament.

En qualsevol cas, aquestes 40 transferències d'armes i municions de guerra són d'un enorme volum i en molts casos s'estan utilitzant a Gaza, com es mostrarà en el següent apartat. Les 4 principals companyies d'armes estatunidenques involucrades per ordre d'importància en volum de transferències són **Lockheed Martin, Boeing, General Dynamics** i **RTX** (abans **Raytheon**). No obstant això, en alguns casos la vinculació s'estableix a través de filials (**Sikorsky** és propietat de **Lockheed Martin**), altres empreses que produeixen variants d'un mateix dispositiu (e.g. els míssils *Paveway* són produïts per **Lockheed Martin** i **RTX**), o mitjançant una col·laboració entre empresa estatunidenca i israeliana (i.e. RS2 és un projecte de col·laboració de l'estatunidenca **RTX** i la israeliana **Rafael Advanced Defense Systems**⁴⁸).

Analitzant totes les transferències és destacable com la gran majoria són tant de la categoria 'míssils' (9, o 10 si incloem el Iron Dome que és un 'Sistema de Defensa Aèria') com de la categoria 'aeronaus' o *aircrafts* (10), seguides per 'vehICLES armats' i 'motors' i en últim lloc un vaixell. Les transferències de míssils i aeronaus, i en menor mesura de vehicles armats, són clau, perquè el seu ús a Gaza està sent massiu i el seu impacte directe en termes de capacitat mortífera i de danys, com es veurà posteriorment. És significatiu, a més, com el 2023 s'han produït diversos encàrrecs (i.e. "order") d'aquests tipus de municions i armament, que d'acord amb les dades recaptades es continuen produint el 2024.⁴⁹

40. Masters, J. & Mellow, W. (31 maig 2024). U.S. Aid to Israel in Four Charts. Council on Foreign Relations. Disponible a: <https://www.cfr.org/article/us-aid-israel-four-charts>. Consultat el 10 de setembre de 2024. Tal com explica l'article, els EUA va passar de 3.9 bilions de dòlars en ajuda militar a Israel el 2023 a 12.5 bilions en el que portem de 2024, dels quals 5.7 en míssils, rècord històric des que es recullen dades en 2006 (l'any passat van ser 0.5 bilions), acostant-se al màxim històric de 14 bilions de 1979 (segurament ho supera a finalitzar l'any). Segons l'autor de l'article, l'ajuda estatunidenca suposa un 15% del pressupost de defensa d'Israel.

41. Aquest fet sol li és permès a Israel, a diferència del que succeeix amb altres estats que reben ajudes a través del FMF (*Ibid.*)

42. Aquesta dependència no és només d'armes, municions o recanvis, sinó de coses tan importants com el combustible per a vehicles militars. En aquest sentit, l'informe *Fuelling the flames in Gaza* de SOMO publicat al maig de 2024 documenta la dependència que té Israel de combustible militar extern i exposa les possibles conseqüències penals que pot tenir la provisió de combustible a Israel necessari per a les seves operacions. Consulta: SOMO (2024), *op. cit.*

43. Segons el SIPRI, els EUA és responsable del 42% del comerç d'armes a nivell mundial.

44. Veure peu de **Taula 1** per a més informació sobre aquesta unitat usada pel SIPRI, que permet comparar el valor dels equips/armes transferides entre diferents països, monedes i moments temporals sense dependre tant de les fluctuacions de preu i altres variables monetàries.

45. El WRSP-I ja ha estat utilitzat almenys en 2 ocasions prèvies, el 2006, a la guerra del Líban, i el 2014, a la guerra de Gaza, encara que podria succeir més sovint. Ver Chappell, J. R. & Harrison, S. (16 gener 2024). The "War Reserve Stockpile Allies - Israel" Explained & Why Congress Should Not Expand It. Just Security. Disponible a: <https://www.justsecurity.org/91213/the-war-reserve-stockpile-allies-israel-explained-why-congress-should-not-expand-it/>. Consultat el 10 de setembre de 2024.

46. Klippenstein, K. (25 novembre 2023). Joe Biden Moves to Lift Nearly Every Restriction on Israel's Access to U.S. Weapons Stockpile. The Intercept. Disponible a: <https://theintercept.com/2023/11/25/biden-israel-weapons-stockpile-arms-gaza/>. Consultat el 10 de setembre de 2024.

47. Bubola, E. (8 maig 2024). What We Know About the Weapons the U.S. Sends to Israel. The New York Times. Disponible a: <https://www.nytimes.com/2024/05/08/world/middleeast/us-israel-weapons.html>. Consultat el 10 de setembre de 2024.

48. Defense News Army (28 febrer 2024). R25 joint venture between Rafael and Raytheon to produce Iron Dome's Tamir Missiles in US. Army Recognition. Disponible a: https://www.armyrecognition.com/news/army-news/2024/r25-joint-venture-between-rafael-and-raytheon-to-produce-iron-dome-s-tamir-missiles-in-us?utm_content=cmp-true. Consultat el 10 de setembre de 2024.

49. Com veurem més a baix, l'Agència de Cooperació per a la Seguretat de la Defensa dels EUA ha emès almenys dues notes de premsa en els últims mesos amb informació rellevant de transferències d'armes a Israel.

Quant als míssils, cal destacar com Boeing s'encarrega de produir i vendre les GBU⁵⁰-39 *Small Diameter Bomb* (d'ara endavant, *SDB*) i els *JDAM*.⁵¹ El primer és una bomba guiada d'alta precisió i el segon un KIT que permet transformar les bombes de caiguda lliure en bombes guiades. En l'informe de juny d'aquest any de PAX,⁵² ja apareixen dades que indiquen que Israel va ordenar la compra en 2017 de 4.100 unitats de bombes *GBU-39*, de les quals va rebre 3.850 entre els anys 2019-2022, i altres 1.000 el 2021 que van ser rebudes el 2023. L'administració estatunidenca no ha aturat les transferències d'aquesta munició al llarg de la guerra.⁵³ El mes d'abril, el Departament d'Estat va aprovar una transferència de més de 1.000 bombes *GBU-39/B* de petit diàmetre amb contenidors el mateix dia en què les forces israelianes van bombardejar un comboi de personal humanitari de World Central Kitchen a Gaza, assassinant a set persones.⁵⁴ D'altra banda, si bé en 2016 ja havia comprat 1.588 kits *JDAM*, el 2021 va fer una altra compra de 1.800 unitats més que va rebre el 2023, a causa de l'esforç de la companyia per a lliurar-los després de l'inici de l'ofensiva israeliana sobre Gaza.⁵⁵ Recentment, van sortir notícies que els EUA va aixecar les restriccions al subministrament d'Israel per a bombes *MK-83*. El mateix per a les *Mk-82*.⁵⁶ Cal dir, a més, que Israel va comprar 1.200 unitats més de *JDAM* de segona mà el 2023 a **Boeing**, segurament per l'alta demanda que comportava el seu ús a Gaza, que no era satisfeta amb les seves pròpies reserves de les compres anteriors.⁵⁷

Com es pot veure a la taula, la resta de míssils exportats han estat produïts per **Lockheed Martin** i **RTX**. Lockheed Martin fabrica⁵⁸ els *AGM-114 Hellfire-2*,

50. GBU es refereix a unitats de bombes guiades, per les seves sigles en anglès.

51. Joint Direct Attack Munition, per les seves sigles en anglès.

52. PAX & Profundo (2024). *op. cit.*

53. A mitjans d'agost, el govern de Biden, qui ja havia renunciat a presentar-se a les noves eleccions, va aprovar una nova venda d'armes multimilionària a Israel. Veure Singh, K. & Stone, M. (14 agosto 2024). US approves sale to Israel of \$20 billion weapons package. Reuters. Disponible a: <https://www.reuters.com/world/middle-east/blinden-approves-sale-israel-military-equipment-worth-over-20-bln-2024-08-13/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

54. Brown, C. et. al. (29 maig 2024). Experts say Israel used U.S.-made bomb in deadly Rafah strike. The Washington Post. Disponible a: <https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/29/rafah-strike-us-munition-israel/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

55. Capaccio, A. (18 octubre 2023). Boeing Speeds Delivery of GPS-Guidance Bomb Kits to Israel. Bloomberg. Disponible a: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-18/boeing-accelerates-delivery-of-up-to-1-800-gps-guidance-bomb-kits-to-israel?embedded-checkout=true>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

56. Shoval, L. (5 agosto 2024). US to supply Israel with 1000lb MK-83 bombs as regional tensions mount. Israel Hayom. Disponible a: <https://www.israelhayom.com/2024/08/05/us-to-supply-israel-with-1000lb-mk-83-bombs-as-regional-tensions-mount/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

57. Israel va comprar a Boeing 1000 unitats de la GBU-39 en 2008 i des de llavors és una bomba àmpliament usada per les IDF. En els comentaris de SIPRI sobre la compra de 1.200 unitats de 2023 indica que són de segona mà i enviats com a "ajuda després de l'atac d'octubre de 2023 d'Hamas a Israel".

58. Northrop Grumman fabricaria al costat de Lockheed Martin el Hellfire-114L (o Longbow Hellfire) i sembla que Boeing va fer el mateix en els seus inicis amb altres variants.

Boeing (EUA)

És una corporació multinacional estatunidenca, classificada com la quarta empresa més gran del món, segons dades del SIPRI. A més dels seus avions, la companyia dissenya i fabrica helicòpters, coets, satèl·lits, sistemes electrònics i de defensa, míssils nuclears, i equips de telecomunicacions. Boeing ha subministrat a Israel una varietat d'equips militars, incloent-hi helicòpters Apache AH-64, avions F-15, i míssils Hellfire, així com bombes i kits de municions guiades per GPS. També fabrica els sistemes de míssils Arrow 2 i Arrow 3, desenvolupats en col·laboració amb Israel. L'empresa compta amb 282 filials globals, com Boeing Aerospace Inc., Boeing Capital Corporation, i Boeing Israel, entre d'altres. Té presència en tots els continents i en països clau com Austràlia, el Brasil, el Canadà, la Xina, França, Alemanya, l'Índia, el Japó, Mèxic i el Regne Unit, entre altres.

Lockheed Martin (EUA)

El major productor d'armes i serveis militars del món segons el SIPRI. És responsable de la construcció de míssils nuclears i avions com el F-15 i el F-18. Les seves capacitats abasten aeronaus, energia dirigida, vehicles terrestres, logística, míssils, sistemes navals i de radar, entre altres. L'empresa també produeix el popular F-16 i l'avançat F-35, així com sistemes de míssils Trident que formen part de la força nuclear estratègica dels EUA i el Regne Unit.

un míssil 'anti-tanc' i/o d' 'aire-superfície', que van ser enviats a Israel també el 2023, de segona mà i sota el concepte d' 'ajuda', la qual cosa indicaria que es van enviar després del 7 d'octubre. Aproximadament 2.000 míssils *Hellfire* van ser lliurats a Israel en algun moment entre el 7 d'octubre i el 14 de novembre de 2023.⁵⁹ D'altra banda, la mateixa empresa fabrica coets guiats *GMLRS*, dels quals va exportar 1.000 unitats noves entre 2017 i 2018, al costat de 15 unitats del *M-270 MLRS 227mm*, un sistema de llançacoets autopropulsat (de la categoria 'Artilleria'), la funció de la qual és llançar coets guiats amb gran abast i precisió. Aquest llançacoets ha estat utilitzat a Gaza per les forces aèries israelianes per primera vegada des de 2006.⁶⁰ Els EUA va signar el 2022 un contracte amb **Lockheed Martin** per valor de gairebé 33 milions de dòlars per a modernitzar els sistemes

59. AFSC (28 maig 2024). Companies Profiting from the Gaza Genocide. American Friends Service Committee. Disponible a: <https://afsc.org/gaza-genocide-companies>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

60. Fabian, E. (11 octubre 2023). IDF: Multiple rocket launcher used to target Hamas in Gaza for first time since 2006. The Times of Israel. Disponible a: https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-multiple-rocket-launcher-used-to-target-hamas-in-gaza-for-first-time-since-2006/. Consultat el 15 de setembre de 2024.

M-270, sent Israel un dels països que va ordenar unitats d'aquest.⁶¹

D'altra banda, tant **Lockheed Martin** com **RTX** fabriquen diferents variants del míssil guiat conegut com *Paveway*,⁶² del qual es van encarregar 700 unitats el 2015 i van arribar 422 el 2019. Així mateix, **RTX** també va vendre 28 unitats de míssils aire-aire de curt abast guiats per infrarojos, els *AIM-9X Sidewinder*, el 2015 (dels quals van arribar 18 entre 2019 i 2020). Finalment, a nivell de míssils és important destacar els *Tamir MI*, fabricats conjuntament per **RTX** i **Rafael** i que són part del sistema antimíssils *Iron Dome*. D'aquests, es van vendre i van lliurar 300 el 2023, també sota el concepte d'ajuda i de segona mà. Hi ha a més dos sistemes de defensa aèria desenvolupats per la mateixa empresa conjunta, comandats i lliurats el 2023.

Pel que fa a aeronaus, de nou **Boeing** té un pes important. S'encarrega de fabricar els helicòpters de combat *Apache AH-64A*, dels quals va rebre un encàrrec per part de l'Estat israelià de 12 el 2023 i no hi ha dades de si han estat o no lliurats (o el contracte signat a la fi de 2023). Segons va publicar el mateix Pentàgon al novembre, l'increment d'ajuda militar a Israel incloïa més míssils guiats per làser per a la seva flota *Apache*,⁶³ i de fet sembla que Israel al desembre va voler ampliar-la per al seu ús a Gaza.⁶⁴ A més d'aquests helicòpters, **Boeing** produeix els avions de combat *F-15 Advanced Eagle*, molt utilitzats també a Gaza. El 2023 Israel va seleccionar 25 d'aquests avions dins del programa FMF, encara que no han estat encarregats/lliurats encara. Finalment, **Boeing** també fabrica els *KC-46A Pegasus*, avions de càrrega de combustible que també tenen importància operativa tal com s'ha vist amb el subministrament de combustible per a avions de combat.⁶⁵ En aquest cas, es van encarregar 4 el 2021 que està previst que es lliurin entre 2025 i 2026. Cal destacar que, encara que no queda reflectit en la taula,

RTX Corporation (EUA)

RTX Corporation, anteriorment coneguda com Raytheon Technologies, és una de les principals empreses d'armament a nivell mundial, formada el 2020 per la fusió de Raytheon i United Technologies. S'organitza en tres divisions principals: Collins Aerospace, Pratt & Whitney, i Raytheon. Aquesta última, en particular, es destaca en la fabricació de sistemes de míssils i radars avançats, incloent-hi les bombes guiades *Paveway IV*.

entre abril i juny de 2024 l'administració Biden ha estat fent diferents passos⁶⁶ per a promoure una venda d'armes per 18.000 milions de dòlars que inclouria 50 caces *F-15*. Aquesta transacció constituïria una de les majors vendes d'armament militar a Israel des del 7 d'octubre, segons reportava la 'Cable News Network' (d'ara endavant, CNN, per les seves sigles en anglès) a l'abril. El president estatunidenc Joe Biden ha trobat resistències dins del seu propi partit, encara que les ha anat vençant.⁶⁷ I les últimes informacions confirmen que el Departament d'Estat dels EUA ha aprovat la venda de 20.000 milions de dòlars, incloent-hi els 18.000 milions en 50 avions de combat *F-15*.⁶⁸

Lockheed Martin és l'empresa que produeix els caces de combat *F-35A Lightning-2 / F-35I version* (en col·laboració amb actors com **Northrop Grumman** i **BAE Systems**⁶⁹). Israel ha fet diverses compres d'avions *F-35* en els últims anys, abans i després del 7 d'octubre, normalment sota el parai-gua del programa FMF. Segons el SIPRI, el 2010, es van encarregar 19, dels quals el 2019 es van lliurar almenys 5 unitats. El 2015 va encarregar 14 unitats que es van lliurar entre 2019 i 2022. El 2017 es van encarregar 17 unitats de les quals es van lliurar 6 entre 2022 i 2024, i s'espera que s'hagin lliurat totes abans que acabi l'any. El 2023, Israel "va seleccionar" 25 unitats noves més, que encara no han estat "encarregades" i de les quals s'espera el lliurament el 2027. L'acord de compra de 25 avions *F-35*, la signatura de la qual està prevista per

61. Lockheed Martin to modernize more US army M270 MLRS rocket launchers to M270A2 standard. Global Defense News. (10 juny 2022). Disponible a: <https://www.armyrecognition.com/news/army-news/2022/lockheed-martin-to-modernize-more-us-army-m270-mlrs-rocket-launchers-to-m270a2-standard>. Consultat el 15 de setembre de 2024.

62. *Paveway* és l'acrònim amb el qual es designen els *precision avionics vectoring equipment*, que usen les bombes guiades per làser. Va ser desenvolupat en els 1960s per Texas Instrument, però més endavant Raytheon es va encarregar de les versions millorades de *Paveway II*, III i IV. No obstant això, Lockheed Martin es va convertir en el segon subministrador d'aquesta mena de bombes l'any 2001 i van tenir una disputa legal amb Raytheon per l'ús del terme: o bé a nivell genèric per a referir-se al tipus d'arma (com defensava Lockheed Martin) o a nivell concret per a les desenvolupades només per Raytheon (com defensaven aquests).

63. Capaccio., *op. cit.*

64. Saballa, J. (27 desembre 2023). Israel Wants US-Made Apache Helicopters for Use Against Hamas: Report. The Defense Post. Disponible a: <https://thedefensepost.com/2023/12/27/israel-apache-helicopters-hamas/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

65. SOMO (2024), *op. cit.*

66. Bertrand, N. et al. (1 abril 2024). Biden administration set to greenlight \$18 billion sale of F-15 fighter jets to Israel. CNN. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2024/04/01/politics/biden-administration-f15-fighter-jets-israel/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

67. Marquardt, A. (18 juny 2024). Key Democrats allow US sale of F-15 jets to Israel in \$18 billion deal. CNN. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2024/06/18/politics/us-israel-f-15-jets/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

68. Britzky, H. & Hansler, J. (13 agosto 2024). US State Department approves \$20 billion potential weapons sales to Israel. CNN. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2024/08/13/politics/us-military-sale-israel-20-billion-fighter-jets/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

69. Segons AOAV/CAAT, la companyia britànica ha tirat una mà en el 15% de cada *F-35* que Israel ha rebut des de 2016, amb un valor mínim de 368 milions de lliures.

BAE SYSTEMS

BAE Systems (Reino Unido)

És un dels majors productors -el tercer, segons el SIPRI- d'armes del món. El 2020, BAE Systems va reportar vendes de 24.000 milions de dòlars, amb el 97% dels seus ingressos provinents del sector militar. Els seus principals mercats són els EUA (43% de les vendes), el Regne Unit (20%) i Aràbia Saudita (14%). BAE ofereix una àmplia gamma de productes, incloent-hi avions de combat, vaixells de guerra, tancs, vehicles blindats, artilleria, míssils, i submarins amb míssils nuclears. La companyia posseeix nombroses filials, com BAE Systems Inc., BAE Systems Austràlia, BAE Systems Saudi Aràbia, i BAE Systems North America, entre altres. La companyia té participacions significatives en el Eurofighter Typhoon i en MBDA, el principal fabricant de míssils d'Europa. A més, produeix entre el 13% i el 15% del valor de l'avió de combat furtiu F-35 i es destaca per fabricar obusos com el M777 i el M109.

Oshkosh Defense (EUA)

És una empresa industrial estatunidenca especialitzada en el disseny i la construcció de camions especials, vehicles militars, carrosseries de camions, equips contra incendis per a aeroports i equips d'accés. Entre les seves marques s'inclouen JLG, Jerr-Donen, Hinowa, Oshkosh Defense, Pratt Miller, Pierce, Frontline, Oshkosh Airport Products, Maxi-Metal, McNeilus, Oshkosh S-Sèries i IMT. La companyia compta amb diverses subsidiàries de propietat absoluta, com ara Oshkosh Defense, LLC; Pratt & Miller Engineering & Fabrications, LLC; Pierce Manufacturing Inc.; Maxi-Metal Inc.; McNeilus Companies, Inc.; i Oshkosh Airport Products, LLC. Ocupa el lloc 49 en la llista de les majors empreses productores d'armes del món, destacant-se en la producció de vehicles blindats i sistemes de defensa.

als pròxims mesos, ampliarà a 75 la flota del país, segons un comunicat del Ministeri de Defensa Israelità.⁷⁰ Respecte al paper de **BAE System** en els F-35, cal destacar com segons la campanya Acció Contra la Violència Armada (d'ara endavant, AOAV, per les seves sigles en anglès) i la Campanya Contra el Comerç d'Armes (d'ara endavant, CAAT, per les seves sigles en anglès) al Regne Unit,⁷¹ la companyia

70. The Defense Post (3 julio 2023). Israel Approves Buying 25 New F-35 Stealth Fighter Jets: Ministry. Disponible a: <https://thedefensepost.com/2023/07/03/israel-buying-f35-jets/>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Vegeu també, Soriano, G. (13 juny 2024). Israel formaliza la compra de otros 25 cazas F-35 por 3.000 millones. InfoDefensa.com. Disponible a: <https://www.infodefensa.com/texto-diario/mostrar/4866124/israel-formaliza-compra-otros-25-cazas-f-35-3000-millones>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

71. Action on Armed Violence (2024). Who is arming Israel? UK Exports to Israel. Disponible a: <https://aoav.org.uk/2024/who-is-arming-israel-uk-exports-to-israel/>.

britànica ha donat un cop de mà en el 15% de cada F-35 que Israel ha rebut des de 2016, amb un valor mínim de 368 milions de lliures.

Finalment, respecte a **Lockheed Martin**, cal dir que també és propietària de l'empresa **Sikorsky**, que va rebre l'encàrrec d'Israel el 2021 de construir 12 helicòpters de transport *CH-53K King Stallion*, que s'espera que siguin lliurats el 2026. D'altra banda, l'empresa també té pendent lliurar 8 helicòpters de guerra antisubmarina (*S-70B/SH-60B Seahawk / SH-60F version*) de segona mà (segurament a modernitzar) que van ser encarregats el 2017 i que s'espera que rebi Israel durant l'any 2024. Cal afegir també la venda per part de **Gulfstream Aerospace**, filial de **General Dynamics**, d'un avió de transport lleuger *Gulfstream-5 / G-550 version* el 2017, lliurat el 2023.

Pel que fa a vehicles armats, apareixen empreses com **Oshkosh Defense**, **MDT Armor Corporation** o **General Dynamics**. A les dues primeres se'ls va encarregar la producció de Vehicles Armats de Patrulla (APV, per les seves sigles en anglès). **Oshkosh** produeix vehicles tipus Vehicles Tàctics Lleugers Conjunts (d'ara endavant, JLTV, per les seves sigles en anglès⁷²), coneguts com a *L-ATV (Light Combat Tactical All-Terrain Vehicle)*. És a dir, vehicles lleugers multifunció i de combat, dels quals ha rebut el 2023 un encàrrec de 100. D'altra banda, a principis de 2023 es va fer públic que el Ministeri de Defensa d'Israel va seleccionar a **Oshkosh Defense** per a fabricar centenars de cascos per als nous *Eitan*. El contracte era de 100 milions de dòlars i tenia com a objectiu la construcció de 500 vehicles en 18 mesos.⁷³ La primera plataforma *Eitan* es va enviar al país al maig de 2023.⁷⁴ I dins de l'increment d'ajuda militar estatunidenca es va incloure almenys una sollicitud de 75 dels nous JLTV de l'Exèrcit i la Infanteria de Marina estatunidencs.⁷⁵ A més, **Oshkosh Defense** va obtenir un contracte el 2019 per 159,1 milions de dòlars per a construir vehicles tàctics mitjans (d'ara endavant, FMTV) per a Israel amb modificacions específiques i el subministrament inicial de peces i el suport a la formació, segons va informar el Departament de Defensa estatunidenc.

72. Aquests JLTV estan destinats a substituir als Humvee (actualment Israel posseeix més de 2.000 d'aquests últims), d'acord amb les pràctiques observades en altres països. El JLTV de Oshkosh Defense, amb tecnologies avançades i blindatge escalable, s'ha convertit en una plataforma versàtil i altament mòbil, superant la fita de producció de 20.000 unitats el 2 de juny de 2023.

73. Bisht, I.S. (28 desembre 2022). Israel Awards Oshkosh \$100M Armored Personnel Carrier Contract. The Defense Post. Disponible a: <https://thedefensepost.com/2022/12/28/oshkosh-israel-armored-personnel-carrier-hulls/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

74. Saballa, J. (29 maig 2023). Israel Military Receives First Advanced 'Eitan' Armored Personnel Carriers. The Defense Post. Disponible a: <https://thedefensepost.com/2023/05/29/israel-military-eitan-carriers/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

75. Global Defense News (27 novembre 2023). US to discreetly send 75 JLTV armored vehicles to Israeli Army. Disponible a: <https://armyrecognition.com/focus-analysis-conflicts/army/conflicts-in-the-world/hamas---israel-war-2023/us-to-discreetly-send-75-jltv-armored-vehicles-to-israeli-army>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

GENERAL DYNAMICS

General Dynamics (EUA)

Segons el SIPRI és la sisena empresa d'armes més gran del món, que es divideix en quatre divisions principals: aeroespacial, sistemes de combat, sistemes d'informació i tecnologia, i sistemes marins. Entre els seus principals productes es destaca per ser fabricant de blindats, camions, canons, armes lleugeres, bombes, submarins nuclears i sistemes de guia de míssils nuclears, obusos i tota classe d'explosius (100% de producció militar). També participa en la fabricació d'armes nuclears.

Segons dades que daten d'octubre del 2019, s'esperava que els treballs finalitzessin el 2024.⁷⁶

Per part seva, **MDT Armor Corporation** treballa amb l'empresa israeliana *Shaldot* per a la fabricació de vehicles *MDT David*, blindats de transport de tropes ultralleugers i han lliurat 74 entre 2022 i 2023. Finalment, els *Namer* (coneguts també com *Merkava*) van ser desenvolupats i produïts per la unitat de tecnologia i manteniment de les FDI (**Ordnance Corps**) però el 2010 van arribar a un acord amb **General Dynamics**⁷⁷ per a produir-los també als Estats Units. Es van encarregar 531 el 2010, dels quals s'han lliurat 240 entre els anys 2019 i 2023. No obstant això, 'The Defense Post'⁷⁸ explica que el lliurament del *Namer* segueix a un contracte de 2022 pel qual se sol·licitaven "centenars" d'aquests vehicles.

Més enllà de la informació que proporcionen les dades del SIPRI, gràcies a altres fonts s'han pogut rastrejar altres exportacions importants d'armes fabricades per empreses estatunidenques que caldria destacar. Per a començar, les bombes de propòsit general de la sèrie *Mark 80: Mk82, Mk83 i Mk84*. Aquestes bombes fabricades per **General Dynamics** es poden convertir en bombes guiades gràcies als kits *JDAM* fabricats per **Boeing**, donant lloc a les *GBU-38 (Mk82), GBU-32 (Mk83), GBU-31 (Mk84)*. Israel disposa d'un important arsenal de bombes grans d'aquest tipus. Segons fonts citades per la CNN, els EUA ha proporcionat a Israel més de 5.400 *Mk-84* des del

7 d'octubre,⁷⁹ i va autoritzar al març la transferència de bombes i avions de combat per valor de milers de milions de dòlars. Els nous paquets d'armes inclouen més de 1.800 bombes *Mk84* i 500 bombes *Mk82*, d'acord amb les dades de l'informe del Washington Post⁸⁰ elaborat amb dades d'una llista interna del govern estatunidenc de les armes descrita a *The Wall Street Journal* per funcionaris estatunidencs.⁸¹

A través d'altres fonts s'han recaptat detalls sobre les exportacions d'artilleria pesant a Israel per part dels EUA aquests últims anys.⁸² Per a començar, al gener de 2024 el Departament d'Estat dels EUA va aprovar una proposta de venda de projectils *M107* de 155 mm (fabricats per **General Dynamics**) i equips relacionats amb el govern d'Israel per un valor estimat de 147,5 milions de dòlars. L'acord es refereix a espoletes de 155 mm, 4.792 cartutxos de munició d'artilleria de 155 mm *M107* (MDE), 52.229 cartutxos de munició d'artilleria de 155 mm *M795* (també fabricades per **General Dynamics**) i 30.000 càrregues propulsores *M4*.⁸³

El govern d'Israel va sol·licitar accessoris per a munició de 155 mm amb un cost total estimat de 147,5 milions de dòlars.⁸⁴ D'altra banda, poc després del 7 d'octubre va sortir a la llum que els EUA planejava transferir a Israel desenes de milers de projectils 155 mm que estava previst que anessin a Ucraïna.⁸⁵ Curiosament, aquesta munició ja estaria a Israel, però sota el programa *WRSA-I* a dalt esmentat, que implica que Israel només pot tenir accés després d'obtenir el permís

76. Adamczyk, E. (21 octubre 2019). Oshkosh awarded \$159.1M for FMTV variant for Israel. United Press International. Disponible a: <https://www.upi.com/Defense-News/2019/10/21/Oshkosh-awarded-1591M-for-FMTV-variant-for-Israel/5361571675773/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

77. Dagoni, R. (14 gener 2014). Israel halves Namer order with General Dynamics. Globes. Disponible a: <https://en.globes.co.il/en/article-1000909206>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, General Dynamics Land Systems (25 octubre 2010). General Dynamics Selected for Merkava Armored Personnel Carriers for Israel. PRN. Disponible a: <https://www.prnewswire.com/news-releases/general-dynamics-selected-for-merkava-armored-personnel-carriers-for-israel-105674333.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

78. Manuel, R. (28 juny 2023). Israel Receives First Namer 1500 Armored Personnel Carrier. The Defense Post. Disponible a: <https://thedefensepost.com/2023/06/28/israel-first-namer-armored-carrier/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

79. Qiblawi, T. et al. (23 desembre 2023). 'Not seen since Vietnam': Israel dropped hundreds of 2,000-pound bombs on Gaza, analysis shows. CNN. Disponible a: <https://edition.cnn.com/gaza-israel-big-bombs/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

80. Pamuk, H. & Ali, I. (30 març 2024). US has agreed to send more bombs and warplanes to Israel, sources say. Reuters. Disponible a: <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-has-signed-off-more-bombs-warplanes-israel-washington-post-reports-2024-03-29/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

81. Malsin, J. & Youssef, N. A. (1 desembre 2023). U.S. Sends Israel 2,000-Pound Bunker Buster Bombs for Gaza War. The Washington Post. Disponible a: <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-s-sends-israel-2-000-pound-bunker-buster-bombs-for-gaza-war-82898638>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Al Jazeera (2 desembre 2023). US sends 'bunker buster' bombs to Israel for war on Gaza, report says. Al Jazeera. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/2/us-gives-bunker-buster-bombs-to-israel-for-war-on-gaza-report>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

82. Soriano, G. (10 maig 2024). Projectiles M795, cargas M4 para obuses, misiles Hellfire: el difícil rastro de las armas que EUA suministra a Israel. Infodefensa.com. Disponible a: <https://www.infodefensa.com/texto-diario/mostrar/4826517/proyectiles-m795-cargas-m4-obuses-misiles-hellfire-dificil-rastro-armas-eua-suministra-israel>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

83. Bennet, J. (2 gener 2024). State Department Clears \$148M Sale of 155mm M107 Projectiles to Israel. GovconWire. Disponible a: <https://www.govconwire.com/2024/01/state-department-clears-148m-sale-of-155mm-m107-projectiles-to-israel/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

84. Defense Security Cooperation Agency (29 desembre 2023). Israel - 155mm Artillery Ammunition. Transmittal No. 24-16. Disponible a: <https://www.dsca.mil/sites/default/files/mas/Press%20Release%20-%20Israel%2024-16%20CN.pdf>

85. Ravid, B. (19 octubre 2023). Scoop. U.S. to send Israel artillery shells initially destined for Ukraine. Axios. Disponible a: <https://www.axios.com/2023/10/19/us-israel-artillery-shells-ukraine-weapons-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

Day & Zimmermann (EUA)

És una empresa estatunidenca fundada el 1901 que es dedica principalment a oferir serveis en construcció, enginyeria, operacions i manteniment, seguretat i solucions de personal. A més, fabrica productes de defensa, incloent-hi municions. La companyia compta amb una presència global, atenent sectors com la defensa, energia, productes químics i farmacèutics, entre altres. Entre els seus productes més importants s'inclouen municions militars i sistemes de gestió d'instal·lacions. També proveeix serveis d'enginyeria i manteniment per a grans projectes industrials i governamentals. La seva seu es troba a Filadèlfia, Pennsilvània, i té diverses divisions, incloent-hi les relacionades amb serveis de defensa i fabricació de municions.

MTU Friedrichshafen (Alemanya)

Rolls-Royce Solutions GmbH, també coneguda com MTU Friedrichshafen, és un fabricant alemany especialitzat en motors i sistemes de tracció, tant per a aplicacions civils com militars. Produeix motors per a aeronaus militars i navals, fonts d'alimentació per a vehicles militars i nuclis per a submarins nuclears. En l'àmbit civil, l'empresa fabrica motors per a aeronaus i vaixells, així com una varietat d'altres sistemes d'energia. Encara que les armes representen només el 32% de les seves vendes totals, Rolls-Royce és la 22a empresa d'armes més gran del món, amb motors en servei amb 160 clients en 103 països.

dels EUA.⁸⁶ D'altra banda, l'empresa estatunidenca **Day & Zimmerman** fabrica els cartutxos polivalents antitancs d'alt explosiu amb traçador dels quals es van enviar 13.981 projectils *M830A1* per a alimentar els canons de 120 mm dels carros de combat.⁸⁷ Finalment, a nivell d'artilleria destaca també el *M109-52 Self-Propelled Howitzer* creat per l'empresa del Regne Unit **BAE Systems** (amb producció també a través de la seva filial EUA) i que està sent millorat incorporant el sistema de canons de calibre 52 de l'empresa d'armes alemanya **Rheinmetall**.⁸⁸ Segons informa l'agèn-

cia turca de notícies 'Anadolu Agency',⁸⁹ Israel tindria 250 unitats del model *M109A5* i 30 del *M109A2*.

ALEMANYA

Alemanya és també un dels principals suports a nivell armamentístic d'Israel. De fet, va reaccionar després del 7 d'octubre multiplicant per deu les seves exportacions d'armes a Israel des de 2022⁹⁰ i, en conjunt, Alemanya és responsable del 30% d'ajuda militar a Israel entre 2019 i 2023, segons dades del SIPRI.

En la **Taula 1**, es veuen reflectides sis transferències d'armes d'Alemanya a Israel en els últims deu anys (alguna sol·licitada prèviament, però rebuda entre 2014-2023): tres corresponen a vaixells, dos a motors i una a la categoria míssils. Posant el focus en la categoria vaixells, dos d'ells estan construïts per filials de la multinacional alemanya **ThyssenKrupp**, un submarí *Dolphin/Type-800* encarregat el 2012 (que no consta com lliurat) construït per **ThyssenKrupp Marine Systems**, i tres submarins *Dakar* encarregats el 2022 i que s'espera que siguin lliurats en 2031, fabricats per l'empresa **Howaldtswerke-Deutsche Werft**. La tercera exportació de la categoria vaixells correspon a una fragata construïda per **Blohm+Voss**, de la família *MEKO*. Formaria part d'un acord de 430 milions que inclouria la producció de components per al seu acoblament final a Israel. Es van encarregar 4 unitats de *MEKO* el 2015 que s'han lliurat entre 2022 i 2023.

D'altra banda, pel que fa a motors, els dos models exportats són produïts per l'empresa **MTU Friedrichshafen**, propietat de **Rolls-Royce** des de 2011. La primera exportació es va encarregar l'any 2000: 1.370 unitats de motors *MT883Ka* (1500hp) dièsel per als tancs *Merkava-4* i els vehicles armats *Namer*. Finalment, s'han lliurat 250 unitats d'aquests motors entre els anys 2019-2023. L'altra exportació és de 2019 i correspon a motors dièsel *MTU 750hp* (possiblement 6V-890) per als vehicles armats produïts a Israel *Eitan*. Es van lliurar deu unitats aquest 2023.

I finalment, l'última exportació que ens mostra el SIPRI data de 2012 i correspon a la categoria míssils: es tracta de 150 torpedes anti-vaixell o anti-submarí de guerra per als submarins *Dolphin*, dels quals es van lliurar almenys 50 entre els anys 2019 i 2023.

86. Oxfam (october 2023). Policy Brief: Artillery shells transfer. Disponible a: https://webassets.oxfamamerica.org/media/documents/Artillery_Shells_Transver_Policy_BriefingNote_1.pdf.

87. Defense Security Cooperation Agency (9 desembre 2023). Israel – M830A1 120mm Tank Cartridges. Transmittal No. 24-15. Disponible a: <https://www.dsca.mil/sites/default/files/mas/Press%20Release%20-%20Israel%2024-15%20CN%20-%20FINAL.pdf>

88. BAE Systems. M109-52 Self-Propelled Howitzer. Disponible a: <https://www.baesystems.com/en/product/m109-52-self-propelled-howitzer>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

89. Aydin, Y. (6 juny 2024). Which US-made weaponry does Israel, which stands accused of genocide, use in Gaza?. Anadolu Ajansı. Disponible a: <https://www.aa.com.tr/en/americas/which-us-made-weaponry-does-israel-which-stands-accused-of-genocide-use-in-gaza/3241486>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

90. Jones, S. (8 novembre 2023). German arms exports to Israel surge as Berlin backs campaign against Hamas. Financial Times. Disponible a: <https://www.ft.com/content/1a09622b-91cf-4527-a887-f8f328bd7cad>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

Rheinmetall (Alemanya)

És una empresa tecnològica alemanya que opera a nivell internacional en els sectors de mobilitat i seguretat, tant per a la indústria de defensa com per a aplicacions civils. La companyia té dues principals àrees de negoci: Automotriu, on ofereix tecnologies avançades per a la indústria, i Defensa, que representa el 52% de les seves vendes i abasta sistemes de vehicles militars, armes, municions, solucions electròniques i de guerra en xarxa. Amb presència en 167 ubicacions en 28 països, Rheinmetall compta amb diverses filials, com Rheinmetall Defence UK Limited i Rheinmetall MAN Military Vehicles UK, a més de l'empresa conjunta Rheinmetall Denel Munition a Sud-àfrica. L'empresa es posiciona com la 26a major del món en armament, segons el SIPRI, i opera en cinc segments: Sistemes de Vehicles, Armes i Municions, Solucions Electròniques, Sensors i Actuadors, i Materials i Comerç.

Leonardo (Itàlia)

Anteriorment coneguda com Finmeccanica, és una de les majors empreses d'armes del món, amb seu a Itàlia i una participació del 30,2% del govern italià. Aquest grup industrial global desenvolupa tecnologies avançades en els sectors aeroespacial, de defensa i seguretat. La seva producció abasta des d'avions de combat, vehicles aeris no tripulats i helicòpters fins a míssils, inclosos els nuclears, torpedes navals i vehicles blindats. El 2021, Leonardo va vendre armes per 11.200 milions de dòlars, la qual cosa va representar el 73% de les seves vendes totals, collocant-la com la 13a major empresa armamentística del món, segons SIPRI. L'empresa té una forta presència internacional amb 66 filials, incloent DRS RADA Technologies a Israel, i posseeix participacions en empreses com Leonardo UK, PZL Świdnik i MBDA (25%). Leonardo també està involucrada en sectors com la ciberseguretat, l'espai, els sistemes no tripulats i les aeroestructures, a més de comptar amb operacions significatives al Regne Unit i els EUA.

Més enllà de les dades del SIPRI, un informe de 'Forensis' a Alemanya⁹¹ exposa com "el 2023 es van autoritzar 17 exportacions [d'Alemanya a Israel], per a bombes, torpedes, coets, míssils i altres artefactes explosius i càrregues". Si bé les llicències cobriren una varietat de material militar, no tot ofensiu, també s'haurien enviat municions letals per valor de 20 milions d'euros.⁹² A més, al gener de 2024 'Der Spiegel' va informar que Alemanya havia accedit a la petició d'Is-

91. Forensis (2024). Report, Short Study: German Arms Exports to Israel 2003-2023. Disponible a: <https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2023/04/Forensis-Report-German-Arms-Exports-to-Israel-2003-2023.pdf>.

92. Jones, S. op. cit.

rael de lliurar 10.000 cartutxos de munició per a tancs de 120 mm, produïts per Rheinmetall. De fet, segons aquest mitjà alemany,⁹³ amb la finalitat de garantir un lliurament més ràpid, la munició vindria dels arsenals militars alemanys existents, que després serien reposats per la indústria alemanya de fabricació d'armes.

En aquest context d'estreta col·laboració militar, és rellevant esmentar que al 2022, Rheinmetall i l'empresa israeliana Elbit Systems van signar un acord de cooperació estratègica per a desenvolupar, produir i comercialitzar conjuntament un nou sistema d'obusos autopropulsats de 155 mm. Aquest acord va permetre integrar la torreta d'artilleria robòtica d'Elbit Systems amb el canó L52 de 155 mm de Rheinmetall, combinant components electrònics avançats per al control de foc i el conjunt de sensors.⁹⁴

Al 2024 s'han autoritzat lliuraments per valor de 32.449 euros (segons va respondre el ministre d'economia alemany el 10 d'abril a una pregunta parlamentària) i entre les armes exportades es troben 3.000 armes antitancs portàtils i 500.000 cartutxos de munició per a armes de foc automàtiques o semiautomàtiques.⁹⁵

ITÀLIA

El tercer país que s'inclou en la Taula 1 és Itàlia, a través de la seva principal companyia d'armes: Leonardo. Segons apareix en la base de dades del SIPRI, Itàlia va realitzar dues exportacions en els últims anys. Al 2015 Israel li va encarregar quatre canons nous Super Rapid 76mm (OTO Melara), que es van lliurar entre 2022 i 2023. També segons el SIPRI, aquests canons són per a quatre fragates israelianes MEKO PC-IN (Sa'ar-6) de fabricació alemanya. D'altra banda, al 2019 Israel va encarregar dotze helicòpters tipus AW119 Koala a Leonardo, dels quals almenys es van lliurar set unitats al 2023. Segons el SIPRI, aquestes exportacions suposarien 0,9% de les armes importades per Israel entre 2019 i 2023.

Per part seva, l'informe de l'Institut Nacional d'Estadística (d'ara endavant, ISTAT) de març del 2023 do-

93. Gebauer, M. et al. (16 gener 2024). Waffenhilfe für den Gaza-Krieg: Bundesregierung prüft Lieferung von Panzermunition an Israel. SPIEGEL Politik. Disponible a: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/gaza-krieg-bundesregierung-prueft-lieferung-von-panzermunition-an-israel-a-0f0ce68d-7752-4b8e-81eb-9bd3a5692eeb>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

94. Zona Militar (19 maig 2023). Rheinmetall y Elbit Systems apuestan por su L52 como futuro obús autopropulsado para las Fuerzas Armadas de Alemania. Zona Militar. Disponible a: <https://www.zona-militar.com/2023/05/19/rheinmetall-y-elbit-systems-apuestan-por-su-l52-como-futuro-obus-autopropulsado-para-alemania>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

95. Reuters (10 maig 2024). Who are Israel's main weapons suppliers and who has halted exports?. Reuters. Disponible a: <https://www.reuters.com/world/who-are-israels-main-weapons-suppliers-who-has-halted-exports-2024-05-09/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

cumenta no sols que al llarg de l'any Itàlia va exportar "armes i municions" a Israel per un valor de 13.707.376 euros. Més encara, l'ISTAT reporta que entre octubre i desembre de 2023, la categoria "Aeronaus, vehicles espacials i equips relacionats" va registrar exportacions a Israel per un total de 14.800.221 euros. D'aquesta suma, més de la meitat, 8.795.408 euros, procedeixen de la província de Varese. És precisament aquí on té la seva seu **Alenia Aermacchi**, pertanyent al grup **Leonardo**, empresa encarregada de la producció dels 30 avions d'entrenament militar M-346 triats pel Ministeri de Defensa israelià al febrer de 2012, adquirits i destinats a la formació dels pilots de les Forces Aèries Israelianes (d'ara endavant, FAI). Precisament els que actualment participen en bombardejos sobre la Franja de Gaza.⁹⁶

Respecte a les últimes informacions sobre exportacions italianes a Israel, fonts pròximes al Ministeri d'Exteriors van confirmar el 9 de maig que Itàlia hauria paralitzat l'aprovació de noves exportacions des del 7 d'octubre (havent lliurat les últimes comandes al novembre). Prèviament, el Ministre de Defensa havia dit que es continuaven exportant armes, però només per a complir comandes signades abans del 7 d'octubre després de comprovar que no s'utilitzarien contra civils a Gaza.⁹⁷

ESPANYA

Quant a la relació de comerç d'armes entre l'Estat espanyol i Israel, l'informe del Centre Delàs 'Business as usual'⁹⁸ de juny de 2024 mostra que en els últims anys l'Estat espanyol ha autoritzat exportacions a Israel ascendint a diversos milions d'euros, repartits

en diferents categories.⁹⁹ En els últims 5 anys, s'han exportat armes (codi 93 del portal de Comerç exterior, DataComex) que inclouen armes amb canó inferior a 20 mm (categoria 1), municions (3), bombes, torpedes, coets, míssils i altres càrregues explosives (4), i alguns vehicles (6) entre els quals pot haver-hi carros blindats de combat i/o armats, i vaixells de guerra (9).

Malgrat que el govern espanyol va afirmar que no s'havien exportat armes després del 7 d'octubre, tot indica que al novembre es van exportar 987.000 euros en municions a Israel, que segons va declarar **Nammo** eren per a l'empresa **Elbit Systems**.¹⁰⁰ D'altra banda, entre octubre de 2023 i febrer de 2024 l'Estat espanyol ha exportat cada mes material de defensa a Israel. Al desembre, per exemple, van ser 125.240 euros "bombes, magranes, torpedes, mines, míssils, i altres municions i projectils" si bé apareixia un avís que el seu destí final era Filipines.¹⁰¹ Les exportacions d'armes espanyoles a Israel identificades a l'octubre (65.300 euros) i novembre (698.910 euros) per l'informe esmentat no han estat explicades encara per part del govern.

En resum, segons les dades de DataComex, Espanya ha estat amb 1,1 milions d'euros, el cinquè país de la UE que més material de la categoria 93 (armes i municions) ha exportat a Israel amb posterioritat al 7 d'octubre, mentre hi ha altres països de la UE que no han exportat res d'aquesta categoria. En qualsevol cas, com mostra l'informe del Centre Delàs, la cooperació militar, de defensa i seguretat entre Israel i l'estat espanyol no es limita a les exportacions, sinó que són rellevants les importacions, la cooperació en projectes compartits, els programes de recerca i desenvolupament entre unitats i empreses de defensa.¹⁰²

96. Facchini, D. (27 febrer 2024). L'Italia ha esportato "Armi e munizioni" verso Israele dopo il 7 ottobre. I dati dell'Istat. Altraeconomia. Disponible en: <https://altreconomia.it/litalia-ha-esportato-armi-e-munizioni-verso-israele-dopo-il-7-ottobre-i-dati-dellistat/>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Facchini, D. (13 març 2024). L'Italia continua a esportare armi a Israele. Il caso delle forniture per i caccia. Altraeconomia. Disponible a: <https://altreconomia.it/litalia-continua-a-esportare-armi-a-israele-il-caso-delle-forniture-per-i-caccia/>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Facchini, D. (22 maig 2024). Export di armi da guerra italiane a Israele dopo il 7 ottobre. La conferma delle Dogane. Altraeconomia. Disponible a: <https://altreconomia.it/export-di-armi-da-guerra-italiane-a-israele-dopo-il-7-ottobre-la-conferma-delle-dogane/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

97. *Ibid.*

98. Centre Delàs (2024), Informe 64: Business as usual. *Op. cit.*

99. *Ibid.*, amb informació del primer semestre, els dades del segon semestre no és conegueren -gràcies a l'informe oficial de la UE- fins a desembre de 2024.

100. *Ibid.*

101. Aquesta exportació sembla estar relacionada amb un contracte de 172 milions d'euros entre Filipines i Elbit Systems i el vehicle seria una versió adaptada del ASCOD produït per Santa Bàrbara a Oviedo (i armat amb torre i canons de Elbit, per a un conjunt final denominat 'Sabrah' i que es promociona com a "eficàcia provada en combat", com hem explicat més amunt.

102. Cita del informe: Centre Delàs (2024). Informe 64: Business as usual. *op cit.*

3. QUINS CASOS CONEIXEM DE L'ÚS DE LES ARMES TRANSFERIDES A ISRAEL I QUIN IMPACTE TENEN EN LA POBLACIÓ PALESTINA?

Fins ara s'han vist els principals estats i companyies d'armes responsables de la producció i l'enviament d'armes a Israel, per al seu ús a Gaza contra la població civil palestina. En aquest apartat, partint d'aquesta informació, s'exposen alguns dels principals exemples d'atacs de les FDI amb aquestes armes en els quals s'han produït morts i ferits, la gran majoria civils. Alguns dels casos que es reporten han estat reunits i documentats per organitzacions com ara Amnistia Internacional, HRW, Forensic Architecture, entre d'altres, o per periodistes i altres organismes i estan sent investigats com a possibles crims de guerra o com a part d'un crim de genocidi que estaria cometent actualment i des d'almenys el 7 d'octubre l'estat d'Israel.

A continuació, organitzats per tipus d'armes (aeronaus, bombes i míssils, artilleria i vehicles terrestres armats), es proporciona una petita explicació de la seva funció i del seu ús a Gaza en l'ofensiva israeliana des del 7 d'octubre, encara que també alguns exem-

ples il·lustratius o significatius anteriors. L'objectiu és identificar quines armes utilitzades a Gaza a partir del 7 d'octubre, i en alguns casos en altres dates en tots els territoris ocupats, poden haver estat finançades per les entitats financeres espanyoles i de la resta del món.

AERONAUS

AH-64 APACHE

Boeing (EUA), AgustaWestland International Limited (filial RU de Leonardo)

Es tracta d'un helicòpter de combat amb tecnologia avançada (senyors per a adquisició i designació d'objectius i visió nocturna, sistemes de guiat làser o radar d'ona mil·limètrica) i que està equipat amb

AgustaWestland International Limited (It - RU)

Filial de Leonardo, amb seu a Itàlia i destacades sucursals al Regne Unit, és una empresa especialitzada en el disseny i fabricació d'helicòpters d'alta tecnologia. La companyia produeix una àmplia gamma d'helicòpters tant civils com militars. Ha col·laborat amb Boeing per a produir versions de l'helicòpter Apache com l'AH-64D, sota la seva llicència al Regne Unit. Aquest model és el principal helicòpter de combat dels Estats Units i també és utilitzat per les forces armades de països com Grècia, el Japó, Israel, els Països Baixos i Singapur. A més de fabricar helicòpters, AgustaWestland s'encarrega de la comercialització i suport dels models de Leonardo en mercats internacionals, treballant en col·laboració amb governs i altres empreses per a oferir solucions avançades en transport aeri i defensa.

metralladores, llançamíssils i coets. Porta anys desplegat i Israel ja ho va utilitzar en la guerra contra el Líban al 2006, a la Franja de Gaza, i el mes de juny passat a Cisjordània, on no s'utilitzaven des de l'any 2002.¹⁰³ Aquests helicòpters de combat estan fabricats per **Boeing** (EUA), si bé la sucursal del Regne Unit de l'empresa italiana **Leonardo, AgustaWestland International Limited**, fabrica una gamma de components per als *Apaches*.¹⁰⁴ Treballa en col·laboració amb Boeing per a la producció de versions de l'esmentat helicòpter, com l'*AH-64D*, que es realitza al Regne Unit sota la llicència de la subsidiària italiana. És el vehicle d'helicòpters de combat principal dels EUA, i també és utilitzat per les forces armades a Grècia, el Japó, Israel, els Països Baixos i Singapur.¹⁰⁵

Si bé aquí s'exposen sobretot atacs produïts a partir del 7 d'octubre, en alguns casos es farà esment a l'ús d'armes en atacs previs, en els últims anys, en el marc de l'ocupació militar il·legal sobre Cisjordània, Gaza i els Alts del Golan. Així, per exemple, helicòpters *Apache* van ser utilitzats el mes de juny de 2023, mesos abans del 7 d'octubre i a Cisjordània, on no està Hamas. El 19 de juny, helicòpters *Apache* es van utilitzar per primera vegada en 20 anys¹⁰⁶ a Cisjordània. Amb ells es van disparar míssils en un atac en el qual van morir cinc persones i almenys noranta van ser ferides, segons el Ministeri Palestí de Salut. L'endemà

també es va produir una incursió israeliana amb un helicòpter *Apache* per a detenir a dos milicians dels grups islamistes Hamas i Jihad Islàmica a la zona de Jenin, una acció que va desembocar en intensos xocs armats amb un balanç de sis palestins morts i noranta ferits, vint-i-dos d'ells en estat greu.¹⁰⁷

D'altra banda, el 7 d'octubre es van utilitzar nombrosos helicòpters *Apache* a Gaza després de l'atac de Hamas. Diferents fonts apunten que el foc des dels helicòpters podria haver assassinat a combatents palestins però també a nombrosos civils israelians.¹⁰⁸ Segons apunta el mitjà israelià 'YNet News',¹⁰⁹ és probable que des d'un *Apache* es matés per accident a un soldat israelià en atacar una casa on dormien soldats de les FDI. Helicòpters *Apache* van intervenir el Festival Supernova aconseguint amb els seus bombardejos a civils i acabant en una autèntica massacre. La Policia estima que en el festival van morir 364 persones.¹¹⁰ El diari 'Yedioth Ahronoth' va publicar un informe dient que a les forces israelianes "els va resultar difícil identificar als militants de Hamas" i que els pilots d'helicòpters "van utilitzar artilleria" contra civils en el festival.¹¹¹ Com s'afirmava més amunt, els *Apache* són àmpliament utilitzats per les FAI, i ells mateixos ho publiciten. A inicis de novembre van publicar una foto d'un helicòpter *AH-64 Apache* equipat amb un dipòsit de combustible desmuntable i armat

103. Masarwa, L. y Rickett, O. (19 de juny 2023). Israel uses Apache helicopter fire in West Bank for first time since 2002. *Middle East Eye*. Disponible a: <https://www.middleeasteye.net/news/israel-apache-helicopter-attack-west-bank-first-time>. Consultat el 10/09/2024.

104. Israel's arms suppliers (18 de maig 2021). *Campaign against arms trade - CAAT*. Disponible a: <https://caat.org.uk/data/countries/israel/israels-arms-suppliers/>. Consultat el 10/09/2024.

105. Helicóptero Boeing AH-64 Apache (5 de març 2015). *Avia Pro*. Disponible a: <https://avia-es.com/blog/vertolet-boeing-ah-64-apache>. Consultat el 12/09/2024.

106. Five Palestinians killed as Israel deploys helicopters in West Bank (19 de juny de 2023). *France 24*. Disponible a: <https://www.france24.com/en/live-news/20230619-three-palestinians-killed-in-israeli-west-bank-raid-with-helicopter-fire>. Consultat el 10/09/2024.

107. Emergui, S. (20 de juny, 2023). Seis palestinos muertos y casi un centenar de heridos durante una incursión israelí con un helicóptero Apache en Cisjordania. *El Mundo*. Disponible a: <https://www.elmundo.es/internacional/2023/06/19/648ffe0121efa0211e8b4590.html>. Consultat el 12/09/2024.

108. October 7: Forensic analysis shows Hamas abuses, many false Israeli claims (24 de març, 2024). *Al Jazeera Investigation*. Disponible a: <https://www.ajunit.com/article/october-7-forensic-analysis-shows-hamas-abuses-many-false-israeli-claims/>. Consultat el 12/09/2024. Véase también; Abunimah, A. (19 novembre, 2023). Israeli helicopter shot civilians at 7 October rave, police find. *The Electronic Intifada*. Disponible a: <https://electronicintifada.net/blogs/ali-abunimah/israeli-helicopter-shot-civilians-7-october-rave-police-find>. Consultat el 12/09/2024. Y véase también; Winstanley, A. (23 de novembre, 2023). The evidence Israel killed its own citizens on 7 October. *The Electronic Intifada*. Disponible a: <https://electronicintifada.net/content/evidence-israel-killed-its-own-citizens-7-october/41156>. Consultat el 12/09/2024.

109. Zeyton, Y. (8 de desembre, 2023). En los últimos días: un helicóptero atacó accidentalmente un edificio donde se alojaban combatientes en Gaza, uno murió (Traducido del Hebreo). *YNet News*. Disponible a: <https://www.ynet.co.il/news/article/rjuoqgu6>. Consultat el 12/09/2024.

110. Ataque no planeado, helicópteros Apache israelíes y engaños: lo que dicen los milicianos de Hamás detenidos sobre la masacre del Nova Festival (19 de novembre, 2023). *ABC Internacional*. Disponible a: <https://www.abc.es/internacional/ataque-planeado-helicopteros-apache-israelies-enganos-dicen-20231119152057-nt.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.abc.es%2Finternacional%2Fataque-planeado-helicopteros-apache-israelies-enganos-dicen-20231119152057-nt.html>. Consultat el 12/09/2024.

111. Tekin, E. (20 de novembre, 2023). Israeli police urge media to 'demonstrate responsibility' after reports find helicopter fired at festival-goers. *Anadolu Ajansı*. Disponible a: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-police-urge-media-to-demonstrate-responsibility-after-reports-find-helicopter-fired-at-festival-goers/3058955>. Consultat el 12/09/2024. Vegeu també; Helicópteros israelíes dispararon contra milicianos y civiles del festival durante el ataque del 7 de octubre (20 de novembre, 2023). *Europa Press*. Disponible a: <https://www.europapress.es/internacional/noticia-helicopteros-israelies-dispararon-contra-milicianos-civiles-festival-ataque-octubre-20231119123800.html>. Consultat el 12/09/2024.

amb míssils, enlairant al costat del rètol "continuant l'operació i l'atac en la Franja de Gaza",¹¹² segons reporta 'Who Profits'.¹¹³

El 13 de juny, 8 mesos després de l'inici de l'ofensiva, helicòpters de combat "Apache, tancs i vaixells van disparar contra «edificis residencials ocupats» en la zona occidental de la ciutat de Rafah",^{114,115} segons l'agència palestina 'Wafa', la qual cosa va causar desenes de civils morts i ferits. Dies després, el 25 de juny, almenys deu membres de la família del líder polític de Hamas, Ismail Haniyeh, inclosa la seva germana, van morir després d'un atac israelià de matinalda en la seva residència familiar en el campament de refugiats de Shati, al nord de la ciutat de Gaza. Es va tractar d'un atac perpetrat per un helicòpter Apache israelià, en el qual van morir almenys tretze persones, de les quals almenys deu van ser confirmades com a membres de la família Haniyeh.¹¹⁶

F-15EX EAGLE II

Boeing (EUA), BAE Systems (RU)

El F-15EX Eagle II és un dels caces més letals del món, capaç de portar bombes i armes de gran grandària, i ofereix una massa assequible per a fer front a amenaces en ràpida evolució. Aquesta càrrega útil es combina amb abast, sensors moderns i un conjunt avançat de guerra electrònica. Aquesta versió és una evolució

moderna del provat F-15. És fabricat per Boeing amb la col·laboració de BAE Systems, encarregada d'aportar alguns components. El F-15 ha estat habitualment utilitzat en la campanya de bombardejos sobre Gaza i altres missions aèries a la regió en el passat.¹¹⁷ I així ho va ser també des d'octubre del 2023. Israel va endurir amb el pas dels dies els seus atacs sobre la Franja de Gaza, especialment mitjançant via aèria i gràcies a la seva aliança amb els EUA, utilitzant, entre altres models, l'avió de combat F-15,^{118,119} De fet, des de les mateixes FAI van publicar imatges i van explicar que el cap de la Força Aèria, el General Major Tomer Bar, "va realitzar una sortida i va atacar objectius de Hamas a la Franja de Gaza aquesta setmana". En la imatge, presa en la base aèria de Hatzerim el 3 de novembre, es veu al Major Tomer dins d'un caça F-15I.¹²⁰ I ja al juny, el portal 'Top War' publica la notícia que el Ministre de Defensa israelià, Yoav Gallant, va fer volar un avió de combat F-15 sobre la Franja de Gaza i al llarg de la frontera sud del Líban, i destaca que "pertany al 113è Esquadró de la Força Aèria d'Israel, que «es va distingir especialment» en realitzar atacs tant a Gaza i altres ciutats de l'enclavament palestí".¹²¹ D'altra banda, al juliol es va produir un important atac d'almenys vint¹²² avions de combat israelians sobre el port de Hodeidah, al Iemen, controlat pels houthis, en resposta a l'atac d'aquests a Tel Aviv. A l'atac es van identificar avions F-15 i F-35 de fabricació estatunidenca,¹²³ i sembla que van ser els F-15 els que van efectuar els bombardejos (segons va informar el

112. Yaron, O. (13 de novembre, 2023). Did the Air Force accidentally reveal advanced weaponry on Twitter? (Traducido del Hebreo). *Ha'aretz*. Disponible a: <https://www.haaretz.co.il/news/security/2023-11-13/ty-article/0000018b-c864-d485-ab9b-ec75e5310000>. Consultat el 12/09/2024.
113. The Companies Supplying Weapons to Israel's Attack on Gaza (17 de desembre, 2023). *Who Profits Research Center*. Disponible a: https://www.whoprofits.org/publications/report/170?the-companies-supplying-weapons-to-israel-s-attack-on-gaza#_ftn11. Consultat el 12/09/2024.
114. Israel intensifica su ofensiva en ala occidental de Rafah y causa decenas de muertos (13 de juny, 2024). *SWI swissinfo.ch*. Disponible a: <https://www.swissinfo.ch/spa/israel-intensifica-su-ofensiva-en-ala-occidental-de-rafah-y-causa-decenas-de-muertos/80540804>. Consultat el 12/09/2024.
115. Guerra entre Israel y Gaza: resumen del 13/06/2024 (13 de juny, 2024). *El País*. Disponible a: <https://elpais.com/internacional/2024-06-13/guerra-entre-israel-y-gaza-en-directo.html#>. Consultat el 12/09/2024.
116. Un ataque de un helicóptero Apache israelí mata en Gaza a 10 familiares de Haniyeh, líder de Hamás, incluida su hermana (26 juny 2024). *La Razón*. Disponible a: https://www.larazon.es/internacional/ataque-helicoptero-apache-israeli-mata-gaza-10-familiares-haniyeh-lider-hamas-incluida-hermana_20240625667a774d901ca900018daf6.html. Consultat el 12 de setembre de 2024.

117. Tejedor, A. (17 abril 2024). Israel confía en el avión de combate F-15E más que en el F-35 si decide atacar Irán. *La Razón*. Disponible a: https://www.larazon.es/internacional/f15e-caza-mas-rapido-mayor-alcance-que-israel-usara-ataca-iran_20240417661f76398e6602000168fd57.html. Consultat el 12 de setembre de 2024.
118. Izquierdo, R. (28 octubre 2023). Los cazas con los que Israel bombardea Gaza: estos son. *Diario AS*. Disponible a: <https://as.com/actualidad/politica/los-cazas-con-los-que-israel-bombardea-gaza-estos-son-n/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.
119. Duggal, H. et al. (9 de novembre de 2024). Israel's attacks on Gaza: The weapons and scale of destruction. *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/11/9/israel-attacks-on-gaza-weapons-and-scale-of-destruction>. Consultat el 16 de setembre de 2024.
120. Malka, H. (3 novembre 2023). Jefe de la Fuerza Aérea israelí efectuó un ataque en Gaza. *Noticias de Israel*. Disponible a: <https://israelnoticias.com/en-vivo/jefe-de-la-fuerza-aerea-israeli-efectuo-un-ataque-en-gaza/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.
121. El Ministro de Defensa israelí hizo volar un avión de combate F-15 sobre la Franja de Gaza y a lo largo de la frontera sur del Líbano (6 juny 2024). *Top War*. Disponible a: <https://es.topwar.ru/243851-ministr-oboron-y-izrailja-sovershil-polet-na-istrebitele-f-15-nad-sektorom-gaza-i-vdol-juzhnoj-granicy-livana.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.
122. Shoval, L. (21 juliol 2024). 20 fighter jets, 1,000 miles away: This is how Israel hit the Houthis in Yemen. *Israel Hayom*. Disponible a: <https://www.israelhayom.com/2024/07/21/20-fighter-jets1700-km-from-israel-this-is-how-israel-attacked-the-houthis-in-yemen/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.
123. Federman, J. y Wakin, M. (21 juliol 2024). Israel shoots down a missile fired from Yemen hours after carrying out airstrikes on Houthi rebels. *PBS News (AP)*. Disponible a: <https://www.pbs.org/newshour/world/israel-shoots-down-a-missile-fired-from-yemen-hours-after-carrying-out-airstrikes-on-houthi-rebels>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

portaveu de l'exèrcit israelià Daniel Hagari),¹²⁴ en els quals van morir diverses persones i almenys vuitanta van ser ferides.¹²⁵

F-35A LIGHTNING-2 F-35I VERSION

Lockheed Martin (EUA), BAE Systems. (RU), Leonardo (IT), Logistiek Centrum Woensdrecht (PPBB, filial de Elbit Systems)

El F-35 és un avió de combat estatunidenc que es construeix amb parts fabricades a altres països com Dinamarca, Itàlia o el Regne Unit.¹²⁶ Es tracta d'un caça multifunció, furtiu, optimitzat per a executar missions tant aèries com d'atac. Combina capacitats de sigil, sensors i fusió d'informació. Pot portar armes internes o externes, segons la missió, entrar en territori hostil sense ser detectat i romandre en condicions de supervivència amb fins a 5.700 lliures de munició interna. També pot portar més de 18.000 lliures de munició externa, incloses estacions d'armes internes de gran pes. El mateix té diferents variants, sent el F-35A el model més comú operat per la Força Aèria dels Estats Units i la majoria dels clients aliats internacionals. Entre les armes internes que pot carregar aquest model destaquen les bombes guiades GBU-31 JDAM de 907 kg., el canó GAU-22/A de 25 mm i dos míssils aire-aire AIM-120C/D.¹²⁷ Està fabricat per Lockheed Martin principalment, però amb la col·laboració de BAE Systems (que fabrica components que suposa el 13-15% del valor del F-35¹²⁸), la italiana

Leonardo¹²⁹ i la companyia holandesa -subsidiària d'Elbit Systems- Logistiek Centrum Woensdrecht, que s'encarrega de fer el manteniment.¹³⁰ Israel es va convertir en el primer país a seleccionar el F-35 a través del procés de Vendes Militars a l'Estranger del govern dels EUA quan es va signar una Carta d'Acord a l'octubre de 2010. Les FAI-FDI li va donar al F-35 el nom hebreu 'Adir', que significa "Poderós";¹³¹ i va aconseguir ser l'únic país que va obtenir l'autorització per a adaptar el F-35A i incorporar tecnologies desenvolupades per companyies aeroespacials israelianes en el contracte.¹³²

Al maig de 2018 l'exèrcit d'Israel va dir que es va convertir en el primer país a utilitzar els F-35 en combat.¹³³ Des de llavors ha llançat centenars d'incursions aèries en territori siríà durant els anys de guerra d'aquest país, dirigides principalment contra les forces recolzades per l'Iran i els combatents libanesos de Hezbollah, així com contra posicions de l'exèrcit siríà.¹³⁴ Així mateix, també els va utilitzar sistemàticament al maig de 2021 en els bombardejos contra la mateixa Franja de Gaza, tal com revelava el mitjà britànic 'The Independent', que destacava el paper de BAE Systems en el desenvolupament d'aquests avions.¹³⁵ Israel també els està utilitzant en l'actual ofensiva, tal com va confirmar oficialment els EUA, que va subratllar l'excel·lent rendiment en combat d'aquests avions avançats.¹³⁶ De fet, segons destaca el portal de notícies israelià 'YNetNews',¹³⁷ el 140 esquadró de F-35 ha atacat centenars d'objectius,

124. Agence France-Presse (20 juliol 2024). Israel strikes Houthi rebels in Yemen, killing 3, after deadly Tel Aviv attack. *Voice of America*. Disponible a: <https://www.voanews.com/a/israeli-military-says-it-struck-several-houthi-targets-in-yemen/7706185.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

125. Keller-Lynn, C., Faucon, B. y al-Batati, S. (21 juliol 2024). Israeli Long-Distance Strike on Houthis Leaves Yemeni Port Ablaze. *The Wall Street Journal*. Disponible a: <https://www.wsj.com/world/middle-east/israel-strikes-houthi-controlled-port-city-in-yemen-2d84ab06>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

126. Action on Armed Violence (AOAV), *op. cit.*

127. About the F-35 (n.d.). Lockheed Martin. Disponible a: <https://www.lockheedmartin.com/f35/about.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

128. BAE Systems (5 octubre 2022). *Campaign Against Arms Trade (CAAT)*. Disponible a: <https://caat.org.uk/data/companies/bae-systems/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

129. Itàlia exerceix un paper fonamental en la coalició del F-35, contribuint significativament a la seva producció. En les seves plantes de Foggia, Nola i Venegono, es fabriquen compostos i estructures metàl·liques clau per al F-35. A més, la Divisió d'Aeronaus de Leonardo produeix les ales en la seva planta de Cameri, encara que no totes les ales dels F-35 es fabriquen a Itàlia. D'altra banda, Leonardo també fabrica el sistema de punteria làser del F-35 en la seva planta d'Edimburg, destacant la diversificació de la seva participació en el projecte (veure *Diario Octubre, op. cit.*; Leonardo. F-35 Lightning II i Further information about the F-35 program).

130. Un papel más destacado de Woensdrecht en el programa logístico del F-35 (12 maig 2023). *Ministerie van Defensie* (Traducido del Neerlandés). Disponible a: <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2023/05/12/prominentere-rol-voor-woensdrecht-rond-logistiek-f-35-programma>. Consultat el 17 de setembre de 2024.

131. Action on Armed Violence (AOAV), *op. cit.*

132. Tejedor, A. (4 abril 2024). Por qué el F-35 de Israel es diferente al que tienen el resto de países. *La Razón*. Disponible a: https://www.larazon.es/internacional/que-f35-israel-diferente-que-tienen-resto-paises_20240404660e52e30999030001d0a628.html. Consultat el 12 de setembre de 2024.

133. Stocker, J. (22 maig 2018). Israel claims world's first F-35 airstrikes. *The Defense Post*. Disponible a: <https://www.thedefensepost.com/2018/05/22/israel-first-f-35-airstrikes-syria/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

134. Israel Approves Buying 25 New F-35 Stealth Fighter Jets: Ministry (3 de juliol de 2023). *The Defense Post*. Disponible a: <https://www.thedefensepost.com/2023/07/03/israel-buying-f35-jets/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

135. Stone, J. (22 maig 2021). Revealed: The British military hardware used in Israel's bombardment of Gaza. *The Independent*. Disponible a: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/israel-gaza-uk-arms-exports-airstrikes-b1851734.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

136. Action on Armed Violence (AOAV), *op. cit.*

137. Zitun, Y. (17 març 2024). Israeli F-35 crews soar to top as world's most operational pilot. *YNetNews*. Disponible a: <https://www.ynetnews.com/article/byk11shn0p>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

Logistiek Centrum Woensdrecht (Països Baixos)

El Centre Logístic Woensdrecht (LCW), situat als Països Baixos, s'encarrega de garantir la disponibilitat i el manteniment de sistemes d'armes aèries i terrestres, així com de sistemes de comunicació per a tasques operatives. Amb divisions en Woensdrecht, Rhenen, Dongen i Donin Helder, el LCW ofereix serveis integrals que inclouen manteniment preventiu i correctiu, així com millores en avions i helicòpters. L'organització fa costat a la Real Força Aèria dels Països Baixos, així com a la marina, l'exèrcit i la policia militar, complint amb alts estàndards de qualitat. Des de 2011, Elbit Systems utilitza el LCW per al manteniment d'avions de combat F-16 i F-35.

inclosos túnels i amagatalls de Hamas a la Franja de Gaza durant la guerra. Dos dels avions de combat més nous de la unitat també van estar entre els primers a arribar a la frontera de Gaza el 7 d'octubre. I els propis pilots destaquen que els F-35 estan sent "molt eficaços" en la guerra contra Hamas.¹³⁸

F-16I 'SUFA'

Lockheed Martin (EUA), Rafael (ISR), Elbit Systems (ISR)

El cavall de batalla de la campanya de bombardejos de Gaza és el F-16, un avió vell i d'eficàcia provada. Hi ha uns 100 en servei. Encara que cadascun pot transportar set tones, a efectes pràctics, es pot suposar que cada F-16 enlaira amb quatre bombes.¹³⁹ Va ser desenvolupat per **General Dynamics** als anys 70, encara que la versió més actuals estan produïdes per **Lockheed Martin**, i poden portar components i armament d'altres empreses. El F-16I, la versió que utilitzen les FAI, també sobrenomenat 'Sufa', o tempesta en

138. Tiwari, S. (27 gener 2024). F-35 Pilot Speaks On Gaza War! Explains How Israeli 'Adir' Stealth Jets Have Proved 'Very Effective' Against Hamas. *The EurAsian Times*. Disponible a: <https://www.eurasiantimes.com/newwww-f-35-adir-israel-to-acquire-3rd-squadron-of-us/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

139. Kusovac, Z. (4 novembre 2023). La campaña de bombardeos en Gaza está resultando costosa para Israel. *Rebelión*. Disponible a: <https://rebellion.org/la-campana-de-bombardeos-en-gaza-esta-resultando-costosa-para-israel/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

hebreu, incorpora un sistema de protecció dissenyat per **IAI (Elbit Systems)** així com els tancs de combustible desmuntables de la mateixa companyia, entre altres sistemes desenvolupats per **Elbit Systems**, a més del sistema *Python 5* de Míssil aire-aire guiat per infrarojos desenvolupat per **Rafael**.¹⁴⁰ Segons reporta 'The National',¹⁴¹ els F-16 van ser utilitzats per primera vegada des de la Segona Intifada palestina (2002) en el camp de refugiats de Jenin (Cisjordània) el 22 d'octubre de 2023. Es van llançar bombes des dels F-16 que van arribar i van destruir una mesquita en el camp de refugiats i un edifici d'habitatges pròxim. Dues persones van morir a Jenin en el bombardeig, i altres quatre van morir també aquest dia en atacs de l'exèrcit israelià i de colons en altres regions de Cisjordània.

BOMBES / MÍSSILS

JDAM (THE JOINT DIRECT ATTACK MUNITION) Boeing (EUA)

Els JDAM són un dispositiu armamentístic de la categoria míssils i bombes. Es tracta d'un Kit de baix cost que converteix les bombes de caiguda lliure en bombes guiades de precisió. Es tractaria de bombes guiades per GPS de llarg abast, capaces d'aconseguir objectius a 72 quilòmetres de distància. JDAM combina un sistema de navegació inercial i un receptor GPS capaços de convertir bombes simples de caiguda lliure, com les *Mk-80*, en munició guiada. Proporciona una guia fiable i precisa en múltiples condicions de climatologia i ha estat instal·lada en avions israelians des d'almenys l'any 2000.¹⁴²

Com es pot veure a continuació, hi ha múltiples casos provats de l'ús de JDAM en l'ofensiva israeliana sobre Gaza. L'exèrcit israelià va realitzar dos atacs aeris al sud de Wasi, el 10 i el 22 d'octubre, en una zona en la qual l'exèrcit havia ordenat el reallotjament de persones del nord desplaçades. Els bombardejos

140. Carlin, M. (22 setembre 2023). Israel's 'Thunderstorm': Meet the F-16I Sufa Fighter. *19FortyFive*. Disponible a: <https://www.19fortyfive.com/2023/09/f-16l-soufa-israel-critical-asset/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

141. Tabikha, K. (22 octubre 2023). Israel strikes West Bank using F-16 fighter jets in 'unprecedented escalation'. *The National News*. Disponible a: <https://www.thenationalnews.com/mena/palestine-israel/2023/10/22/israel-strikes-west-bank-using-f-16-fighter-jets-marking-unprecedented-escalation/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

142. First International JDAM Sale: Boeing to Integrate Weapon on Israeli Aircraft (1 juny 2000). *Boeing* (Press Release). Disponible a: <https://boeing.mediaroom.com/2000-06-01-First-International-JDAM-Sale-Boeing-to-Integrate-Weapon-on-Israeli-Aircraft>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

van assassinar un total de quaranta-tres civils, dinou eren nens i nenes.¹⁴³ La investigació d'Amnistia Internacional¹⁴⁴ considera que aquests atacs aeris van ser atacs directes contra civils o objectes civils o atacs indiscriminats, i demana que s'investiguin com a crims de guerra. Tots dos atacs es van produir amb JDAMs fabricats als EUA. Segons relata Amnistia en base a proves trobades sobre el terreny, la bomba que va impactar a casa de la família al-Najjar era una GBU-32 i la que ho va fer a casa de la família Abu Mu'eileq era una GBU-31, en tots dos casos amb kits JDAM. L'informe no deixa lloc a dubtes, "els atacs aeris van ser atacs directes contra civils o objectes civils, o atacs indiscriminats, i han de ser investigats com a crims de guerra".¹⁴⁵ De fet, el mateix informe ja reporta que al maig de 2023, abans que iniciés l'ofensiva post 7 d'octubre, l'exèrcit israelià ja va utilitzar kits JDAM i bombes GBU-39 en un atac a un edifici d'apartaments en el camp de refugiats de Jabalia, al nord de Gaza, que va causar la mort a deu civils i en el qual almenys vint van ser ferits.

Un altre cas documentat és el del camp de refugiats de Jabalia el 31 d'octubre. Israel va bombardejar el camp i com a resultat van morir almenys cinquanta-sis persones, entre elles dotze dones i vint-i-tres menors. El bombardeig va devastar una zona d'aproximadament 2.500 metres quadrats, destruint deu edificis i malmetent almenys deu més. En aquest cas, el ACNUDH valora que l'atac podria constituir un crim de guerra.¹⁴⁶ Una anàlisi visual de 'The Guardian'¹⁴⁷ identifica almenys cinc cràters que diferents experts en armes conclouen que van ser causats per l'ús de múltiples JDAMs, en GBU-31 o GBU-56.¹⁴⁸ De fet, les pròpies FAI van penjar fotos a twitter de com carregaven GBU-31 en avions. L'informe de l'ONU és clar en la seva anàlisi d'aquest i altres atacs: "la supervisió

realitzada per l'ACNUDH indica clarament que les FDI han incomplert sistemàticament els següents principis fonamentals del dret internacional humanitari en la seva conducció de les hostilitats a Gaza des del 7 d'octubre: el principi de distinció, la prohibició d'atacs indiscriminats, el principi de proporcionalitat i el principi de precaució en l'atac". Per a mitjans de novembre, Israel havia llançat més de 208 bombes de 2.000 lliures (907 kg.) en el sud de la Franja de Gaza, en zones "on Israel havia ordenat als civils que es traslladessin per a estar fora de perill".¹⁴⁹

El mes de juliol es van produir també dos atacs importants amb moltes víctimes civils. El 10 de juliol, a Khan Younis, l'exèrcit d'Israel va bombardejar una escola, causant la mort a vint-i-set persones i ferint a cinquanta-set.¹⁵⁰ Segons declaracions de Philippe Lazzarini, cap de l'Agència de Nacions Unides per als Refugiats de Palestina a Orient Pròxim (d'ara endavant, UNRWA, per les seves sigles en anglès), quatre escoles havien estat atacades en l'enclavament en els últims quatre dies.¹⁵¹ I tres dies més tard, el dia 13 de juliol, es va produir un atac "dirigit" contra el 'número 2' d'Hamas en l'enclavament, Mohamed Deif, en el que van morir unes noranta persones i tres-centes van resultar ferides,¹⁵² tot això en Al-Mawasi en la suposada "zona segura". Els vídeos d'AFP de l'atac mostraven un núvol blanc en forma de fong que s'estenia sobre un carrer molt transitat, deixant després de sí un enorme cràter sembrat de restes de tendes de campanya i un edifici fet trossos. Dos experts en armament van dir a l'AFP¹⁵³ que un fragment de munició vist en un vídeo del lloc de l'explosió que circulava per Internet pertanyia a una aleta de cua de JDAM, probablement utilitzat amb una càrrega de 450 o 900 kg. Un mes després les FDI van bombardejar una altra escola, concretament l'escola a Al-Tabi-reen de la ciutat de Gaza el dia 10 d'agost. L'Oficina de Premsa del Govern de Gaza va confirmar que més de

143. Israel/OPT: US-made munitions killed 43 civilians in two documented Israeli air strikes in Gaza – new investigation (5 desembre 2023). *Amnesty International*. Disponible a: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-made-munitions-killed-43-civilians-in-two-documented-israeli-air-strikes-in-gaza-new-investigation/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

144. Amnesty International USA: Submission to NSM-20. Unlawful use of us-made munitions and violations of international law by Israel since January 2023 (abril 2024). *Amnesty International*. Disponible a: <https://www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2024/04/4.29.2024-NSM-20-AIUSA-submission-re-Israel.pdf>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

145. U.S.-Made Weapons Used by Government of Israel in Violation of International Law and U.S Law. (29 abril 2024). *Amnesty International*. Disponible a: <https://www.amnestyusa.org/press-releases/u-s-made-weapons-used-by-government-of-israel-in-violation-of-international-law-and-u-s-law/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

146. Thematic Report – Indiscriminate and disproportionate attacks during the conflict in Gaza (October–December 2023) (19 juny 2024). *ACNUDH*. Disponible a: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/opt/20240619-ohchr-thematic-report-indiscrim-disprop-attacks-gaza-oct-dec2023.pdf>.

147. Graham-Harrison, E., Ganguly, M. y Morresi, E. (1 novembre 2023). Cratered ground and destroyed lives: piecing together the Jabalia camp airstrike. *The Guardian*. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/01/jabalia-camp-airstrike-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

148. L'anàlisi de la ACNUDH (op. cit.) estima que es van utilitzar almenys quatre bombes GBU-32, encara que no es descarta l'ús de GBU-31.

149. Stein, R. et al. (21 desembre 2023). A Times Investigation Tracked Israel's Use of One of Its Most Destructive Bombs in South Gaza. *The New York Times*. Disponible a: <https://www.nytimes.com/2023/12/21/world/middleeast/israel-gaza-bomb-investigation.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

150. Salman, A. et al. (10 juliol 2024). Israeli airstrike kills at least 27 people at school complex near Khan Younis, Gaza Health Ministry says. *CNN*. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2024/07/09/middleeast/israeli-airstrike-school-khan-younis-intl-latam/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024. L'article no esmenta explícitament l'ús de JDAM però sí que indica que va ser un bombardeig amb "municions precises", que quadraria molt amb l'ús de JDAM.

151. Middle East updates: Israel calls for Gaza City evacuation (10 juliol 2024). *DW News*. Disponible a: <https://www.dw.com/en/middle-east-updates-israel-calls-for-gaza-city-evacuation/live-69611850>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

152. At least 90 killed in Israeli attack on al-Mawasi 'safe zone' in south Gaza (13 juliol 2024). *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2024/7/13/at-least-50-killed-in-israeli-strike-on-al-mawasi-safe-zone-in-south-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

153. What we know about the bomb Israel used on Gaza 'safe zone' (16 juliol 2024). *France 24 (AFP)*. Disponible a: <https://www.france24.com/en/live-news/20240716-what-we-know-about-the-bomb-israel-used-on-gaza-safe-zone>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

cent persones palestines desplaçades van morir en la massacre. La CNN va informar que en l'atac mortal es va utilitzar almenys una bomba guiada de precisió fabricada als EUA, segons van indicar experts en armes. Les imatges capturades per CNN van revelar parts d'un dispositiu explosiu identificat com a restes d'una bomba *GBU-39* -que utilitza *JDAM*- de petit diàmetre.¹⁵⁴ D'altra banda, en el marc de la mateixa ofensiva cal destacar un altre atac amb *JDAM*, aquest cas produït al Líban i no a Gaza. Al març les forces aèries israelianes van atacar el centre d'emergència a Habbarieh causant la mort a set voluntaris civils. Segons indica HRW,¹⁵⁵ es tractaria d'un "atac *il·legal contra civils en el qual no es van prendre totes les precaucions necessàries*" i "ha de ser investigat com un *aparent crim de guerra*". Cal destacar que igual que Israel ha atacat sistemàticament a periodistes, també ho ha fet amb personal voluntari i treballador humanitari. A l'agost de 2024 es comptabilitzen més de 250 treballadors humanitaris assassinats des del 7 d'octubre segons l'ONU.¹⁵⁶

GBU-31 (MK84), GBU-32 (MK83), GBU-38 (MK82)

General Dynamics (EUA), Boeing (EUA)

Les GBU són bombes guiades llançades des de l'aire amb un alt grau de precisió, amb un pes total que varia en funció de la versió (i.e. les *Mk82*, *Mk83* i *Mk84*). **General Dynamics** és l'única empresa als EUA que produeix els cossos metàl·lics per a les bombes de la sèrie *Mk-80*. Les designacions *MK* i *BLU* reflecteixen diferències en el tipus d'explosiu utilitzat. Quan aquestes bombes s'adapten a municions guiades amb els kits *JDAM* de **Boeing**, les seves designacions canvien a *GBU-38* (227 kg.), *GBU-32* (454 kg.) o *GBU-31* (907 kg.). Es desenvolupen mitjançant la combinació de les anomenades 'bombes tontes' per la seva falta de precisió i els kits de guiat *JDAM* que s'han vist més amunt. La seva explosió comporta la "mort instantània" per a les persones fins a una certa distància,

depenent de la versió, i estan dissenyades per a penetrar un refugi de formigó o el casc d'un vaixell, entre altres.

No és la primera vegada que Israel utilitza aquestes bombes sobre Gaza. Abans del 7 d'octubre, el 12 de maig de 2023, un caça israelià va atacar el barri d'Al Matayna a Deir al Balah, al centre de Gaza, amb el que sembla haver estat una bomba *GBU-32* o una *GBU-31*, destruïnt o danyant vint-i-tres edificis residencials, a més d'un centre mèdic de la zona.¹⁵⁷ Des del 7 d'octubre aquestes bombes estan sent àmpliament utilitzades en l'ofensiva contra Gaza. Segons una anàlisi de la CNN,¹⁵⁸ Israel va llançar més de cinc-centes bombes *GBU-31* al nord de la Franja de Gaza i més de dues-centes vuit al sud fins a mitjans de novembre, en poc menys d'un mes. Quelcom que la CNN considera com "mai vist des de Vietnam", i és que la seva anàlisi mostra més de "500 cràters superiors a 12 metres, consistents amb els causats per bombes de 900 kg, 4 vegades més potents que la majoria de bombes llançades pels EUA contra l'ISIS a Síria i l'Iraq".¹⁵⁹

Un d'aquests atacs es va produir el 9 d'octubre al matí sense avís previ, sobre el mercat del carrer Al-Trance, al camp de refugiats de Jabalia al nord de Gaza en una àrea molt densament poblada. El bombardeig va destruir dos edificis grans, assassinant a quaranta-dues persones, inclosos catorze nens i nenes i dones. A causa de l'extensió dels danys i a l'enfonsament del terreny és probable que s'utilitzessin una o dues bombes *GBU-31* llançades des de l'aire per les forces aèries israelianes.¹⁶⁰ El mes d'octubre, es destaquen quatre atacs més dels que es té evidència de l'ús de *GBUs*: els ocorreguts al sud de Wasi el 10 i el 22 d'octubre, en els quals van morir quaranta-tres civils i que està denunciat per Amnistia Internacional; l'ocorregut a Jabalia el 31 d'octubre, en el qual van morir almenys cinquanta-sis persones i que ha estat denunciat per ACNUDH (casos explicats en l'apartat de *JDAM*¹⁶¹); i l'atac sobre la ciutat de Gaza del 25 d'octubre en el qual cent cinc persones van ser assassinades, incloses trenta-dues dones i quaranta-set menors, després del bombardeig de la Taj3 Tower. Segons l'avaluació de la grandària de les estructures destruïdes i de la grandària dels cràters, és probable que s'utilitzessin diverses municions *GBU-31*, la qual cosa

154. Mayadeen, A. (11 agosto 2024). 'Israel' used US-made precision-guided bomb in Gaza school strike: CNN. *Al Jazeera*. Disponible a: <https://english.almayadeen.net/news/politics/-israel--used-us-made-precision-guided-bomb-in-gaza-school-s>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

155. Israel: US Arms Used in Strike that Killed Lebanon Aid Workers (7 maig 2024). *HRW*. Disponible a: <https://www.hrw.org/news/2024/05/07/israel-us-arms-used-strike-killed-lebanon-aid-workers>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

156. Abdulrahim, R. (17 juny 2024). Gaza Is World's Deadliest Place for Aid Workers, UN Says. *The New York Times*. Disponible a: <https://www.nytimes.com/2024/06/17/world/middleeast/gaza-aid-workers-un.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

157. ACNUDH, *op. cit.*

158. Qiblawi, T., et al. (22 desembre 2023). 'Not seen since Vietnam': Israel dropped hundreds of 2,000-pound bombs on Gaza. *CNN*. Disponible a: <https://edition.cnn.com/gaza-israel-big-bombs/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

159. *Ibid.*

160. ACNUDH, *op. cit.*

161. L'informe de la ACNUDH detalla com "l'atac va arrasar completament una àrea d'almenys 2.500 m² i va destruir 10 estructures. Va impactar al llarg d'una diagonal aproximada de 75 m, causant danys en almenys 10 edificis més. Tenint en compte el nivell de danys i la grandària dels cràters, és probable que en l'atac participessin almenys quatre *GBU-32*, encara que no es pot descartar el *GBU-31*, de major grandària".

indica l'atribució a la força aèria israeliana, també segons l'informe d'ACNUDH.¹⁶²

Al desembre, l'exèrcit israelià va destruir quinze edificis al barri Ash Shujai'yeh, en una àrea densament poblada de la ciutat de Gaza, després d'un bombardeig que va causar la mort d'almenys seixanta persones. Segons ACNUDH, es van utilitzar nou bombes *GBU-31*.¹⁶³ Al juliol podem esmentar també l'atac sobre la zona d'Al-Mawasi, explicat també en el cas dels *JDAM*, i en el qual van morir almenys noranta-dues persones i més de tres-centes van resultar ferides. La zona havia estat declarada com a "zona segura" per Israel, que pràcticament la va esborrar del mapa amb el bombardeig, omplint els hospitals pròxims de víctimes.¹⁶⁴

GBU-39 SMALL DIAMETER BOMB

Boeing (EUA)

Les *GBU-39 SDB* són bombes guiades d'alta precisió i sota cost, capaç d'augmentar fins a quatre vegades l'efectivitat de la càrrega. És un dispositiu de petita grandària capaç d'allotjar múltiples bombes i que s'installa en caces, bombarders i vehicles no pilotats. La seva petita grandària permet portar múltiples càrregues a bord, i amb el seu sistema *glide*¹⁶⁵ pot ser guiat fins a gran distància. Llançada des de l'aire, pot penetrar diversos pisos de ciment. Com hem comentat anteriorment, un informe d'Amnistia Internacional¹⁶⁶ ja recull el seu ús en l'ofensiva sobre Gaza de maig de 2023 en un atac que va destruir un edifici en el camp de refugiats de Jabalia, amb un resultat de deu civils assassinats i almenys vint ferits.

Pel que fa al seu ús després del 7 d'octubre, existeixen nombrosos casos documentats. Per exemple, al camp de refugiats d'Al Bureij, el 2 de novembre, quan l'exèrcit va bombardejar en una zona residencial, amb el resultat de dotze edificis destruïts i almenys quinze persones mortes (inclosos nou menors i cinc dones). Es van utilitzar almenys quatre *GBU-39s* segons l'informe de juny de 2024 d'ACNUDH.¹⁶⁷ Uns dies més tard

-10 de novembre- van bombardejar també l'escola Al Buraq, on es refugiaven persones desplaçades, causant almenys trenta-quatre morts. Les forces aèries israelianes van utilitzar probablement dues *GBU-39*, segons ACNUDH.¹⁶⁸

D'altra banda, entre desembre i gener de 2024 es van reportar quatre bombardejos de les FDI sobre Rafah una vegada acabada la pausa humanitària, amb el resultat de la mort de noranta-cinc civils, inclosos quaranta-dos nens i nenes, sense evidència que hi hagués un objectiu militar legítim (segons refereix Amnistia Internacional¹⁶⁹). Dels quatre bombardejos, el produït a Tal Al-Sultan el 9 de gener en un edifici de cinc pisos propietat de la família Nofal va matar a divuit civils. Segons experts en armes d'Amnistia Internacional que van examinar fotos i fragments del lloc, aquests van ser causats per una *GBU-39*.¹⁷⁰ El 26 de maig té lloc un altre important bombardeig sobre Rafah per part de les FDI sobre un camp on s'allotjaven civils desplaçats. L'atac va causar la mort de quaranta-cinc persones, que van cremar pel foc que va causar el bombardeig i dues-centes quaranta-nou van resultar ferides. Una anàlisi visual del 'Times'¹⁷¹ va trobar entre els enderrocs de la munició usada, restes de *GBU-39*. I un últim cas ben documentat és el del bombardeig de l'escola Al-Awda, a Khan Younis, entre el 9 i el 10 de juliol. De nou, l'escola s'utilitzava com a refugi per a persones desplaçades i en l'atac van ser assassinades almenys vint-i-set persones, i cinquanta-tres més van resultar ferides. Reporters de la CNN van gravar un vídeo, i els experts de l'Armament Research Services que van ser consultats confirmen -després d'analitzar les imatges de les restes- que es tracta d'una *GBU-39*.¹⁷²

162. *Ibid.*

163. *Ibid.*

164. France 24 (AFP), 16 de juliol, *op. cit.*

165. Es tracta d'un sistema de planatge per a bombes, amb superfícies de control de vol que li confereixen una trajectòria de vol més plana que la d'una bomba convencional sense aquestes superfícies.

166. Amnistia Interancional (USA), Abril 2024, *op. cit.*

167. ACNUDH, *op. cit.*

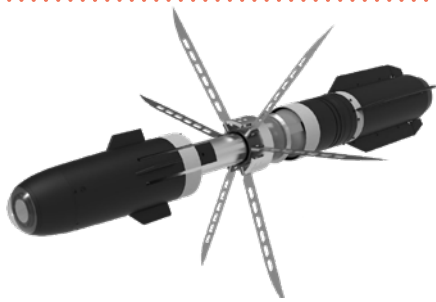
168. *Ibid.*

169. Amnistia Interancional (USA), Abril 2024, *op. cit.*

170. *Ibid.*

171. Stein, R., Triebert, C. y Willi H. (29 maig 2024). Israel Used U.S.-Made Bombs in Strike That Killed Dozens in Rafah. *The New York Times*. Disponible a: <https://www.nytimes.com/2024/05/29/world/middleeast/israel-us-rafah-bombs.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

172. Mezzofiore, G., Schmitz, A. y Goodwin, A. (10 juliol 2024). US-made munitions used in deadly Israeli strike on school complex near Khan Younis, CNN analysis finds. *CNN*. Disponible a: <https://edition.cnn.com/2024/07/10/middleeast/israel-us-munitions-school-strike-khan-younis-intl-latam/index.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

AGM-114R9X HELLFIRE MISSILES

Lockheed Martin (EUA), Boeing (EUA), Northrop Grumman (EUA)

Aquests míssils van ser creats inicialment per a trencar armadures de tancs i després es van desenvolupar també per a atacs de precisió des de drons i altres plataformes (aire, mar, terra). El seu primer ús en un operatiu israelià va ser en 2001 des d'un Apache i contra un avió libanès, i al 2018 va ser utilitzat de nou, aquesta vegada contra un dron iranià. Segons l'AFSC es tractaria d'un dels principals tipus de míssil utilitzats en els atacs aeris contra Gaza, possiblement disparats des de l'helicòpter de combat Apache.¹⁷³ Els míssils AGM-114 Hellfire per als helicòpters Apache d'Israel, un dels principals tipus d'armes utilitzades en els atacs aeris sobre Gaza des de l'inici del conflicte.¹⁷⁴ Entre octubre i novembre es van registrar diversos atacs al complex hospitalari Al-Shifa on es refugiaven desenes de milers de persones (metges, pacients, i desplaçats) entre els quals es destaquen els bombardejos dels dies 9¹⁷⁵ i 10¹⁷⁶ de novembre amb míssils AGM-114R9X Hellfire. Cal esmentar que el AGM-114R9X és un míssil no explosiu, però letal a causa de les seves aspes giratòries que mutilen a qualsevol que es trobi a menys de 3 peus. La distància mínima/màxima de tret és de 1,5 km/8 km. Pel que l'impacte i dispersió de les seves fulles per tota la zona, va provocar corts i amputacions deixant tolls de sang.¹⁷⁷ Així mateix, el dia 9 es va reportar que un míssil Hellfire R9X fabricat per **Lockheed Martin** va afectar periodistes prop de l'esmentat hospital.¹⁷⁸

173. AFSC, *op. cit.*

174. *Ibid.*

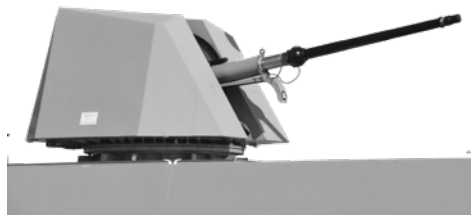
175. Damon, A. (9 novembre 2023). Israel bombs three hospitals after Biden says "no prospect" of ceasefire. *WSWS*. Disponible a: <https://www.wsws.org/en/articles/2023/11/10/ilog-n10.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

176. Jammass Hussain, G. (12 novembre 2023). US Hellfire missiles used to strike Gaza Al-Shifa Hospital: Sources. *Press TV*. Disponible a: <https://www.presstv.ir/Detail/2023/11/12/714488/US-Hellfire-missiles-used-to-strike-main-Gaza-hospital--Reports>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

177. Damon, A. *op. cit.*

178. The Permanent Observer Mission of the State of Palestine (2024). The role of industry in responsible arms trade. (Working paper 23 febrer 2024). Disponible a: <https://www.thearmstradetreaty.org/hyper-images/file/State%20of%20Palestine%20Working%20Paper%20-%20The%20role%20of%20industry%20in%20responsible%20arms%20transfers/State%20of%20Palestine%20Working%20Paper%20-%20The%20role%20of%20industry%20in%20responsible%20arms%20transfers.pdf>.

VAIXELLS

76 MM OTO MELARA 76/62

Leonardo (IT)

El canó *OTO Melara de 76 mm*, comercialitzat com *OTO 76/62*, és un autocanó naval amb un sistema prou compacte com per a ser instal·lat en vaixells de guerra relativament petits. La seva alta cadència de foc i la disponibilitat de diversos tipus de munició ho fan útil a nivell de defensa antimíssils de curt abast, antiaèria, antisuperfície i de suport terrestre. La munició inclou projectils perforants, incendiàries, de fragmentació dirigida i un projectil guiat capaç de destruir míssils antivaixell de maniobra. A Israel està instal·lat en els vaixells *Sa'ar*, antigament el model 3 i 4 i actualment en el *Sa'ar 4.5-class missile boat* i el *Sa'ar 6-class corvette*.

A l'octubre de 2023 les FDI van dur a terme atacs multitudinari a la Franja de Gaza, utilitzant recursos marítims, aeris i terrestres. Per primera vegada, les FDI van emprar la corbeta de classe *Sa'ar 6* per a atacar una instal·lació de fabricació d'armes de Hamas, així com equips de combat, instal·lacions i llocs d'observació. Les FDI van publicar imatges que mostren el canó principal *Oto Melara de 76 mm* del vaixell en acció, apuntant a llocs de Gaza des del mar Mediterrani.¹⁷⁹ El dia 24 de febrer de 2024 es va reportar que les forces navals israelianes van atacar una embarcació pesquera palestina, mentre que el pescador va intentar evitar els trets i ràpidament va treure la seva embarcació de la mar. L'incident va ocórrer enfront de la costa de la ciutat de Khan Younis i el continu foc israelià va danyar seriosament l'embarcació que fugia abans que el pescador a bord pogués tornar a la costa.¹⁸⁰ Cal dir que abans de l'última guerra, l'Exèrcit israelià establí un límit de milles nàutiques per als pescadors de Gaza, restringint-los a una petita àrea on la pesca era escassa. Això sovint els portava a travessar la fron-

179. Israeli Navy uses Sa'ar 6-Class corvettes for first live combat against Hamas (19 octubre 2023). *Global Defense News*. Disponible a: <https://www.armyrecognition.com/news/navy-news/2023/israeli-navy-uses-sa-ar-6-class-corvettes-for-first-live-combat-against-hamas>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

180. Imane Kouachi, I. (24 febrer 2024). *Fuerzas navales israelíes atacan una embarcación pesquera palestino frente a la costa del sur de Gaza. Anadolu Ajansi*. Disponible a: <https://www.aa.com.tr/es/mundo/fuerzas-navales-israel%C3%ADes-atacan-una-embarcaci%C3%B3n-pesquera-palestino-frente-a-la-costa-del-sur-de-gaza/3146763>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

tera a la recerca de peixos, la qual cosa resultava en trets d'advertiment o foc real per part de l'Armada israeliana, seguida de la confiscació dels seus bots. Ara, aquesta política ha escalat a la destrucció total de la flota pesquera de Gaza. L'exèrcit ha destruït tots els vaixells del port, deixant sense recursos a centenars de famílies i augmentant el risc de fam per a més de dos milions de persones a l'enclavament.¹⁸¹

ARTILLERIA

M107 155MM

General Dynamics (EUA)

Els projectils d'artilleria M107 de 155 mm són d'acer forjat buit, no guiats, d'enorme impacte. Segons indica un informe de HRW¹⁸² de 2007, és una munició comuna de les FDI per a obusos. **Israel Military Industries** produeix el projectil M107, encara que Israel també ha importat projectils de 155 mm dels Estats Units (*i.e.* de **General Dynamics**). El projectil M107 pesa uns 44 quilograms i mesura uns 60,5 centímetres de longitud i 155 mil·límetres de diàmetre al punt més ample. Té un abast de fins a 18 quilòmetres. Si es carrega amb TNT, el projectil escampa uns 2.000 fragments en totes direccions. Alguns projectils no esclaten en impactar i es converteixen en artefactes potencialment explosius. Els projectils M107 són armes extremadament mortíferes. El radi letal previst per a un projectil de 155 mm d'alt explosiu és, segons s'informa, d'entre 50 i 150 metres, i el radi de víctimes previst és d'entre 100 i 300 metres. Funcionaris de les FDI han declarat que el radi d'error d'un projectil de 155 mm sol ser de 25 metres. Per tant, si els projectils es llancen tan a prop com a 100 metres de zones poblades, com permet una política de les forces aèries, o fins i tot més a prop, com ocorre a vegades, augmenta enormement la probabilitat que es produeixin víctimes civils.¹⁸³

181. Mir de França, R. (5 novembre 2023). Israel multiplica la destrucció de los medios de vida en Gaza atacando su flota pesquera. *El Periódico*. Disponible a: <https://www.elperiodico.com/es/internacional/20231105/israel-multiplica-destruccion-medios-vida-gaza-ataque-flota-pesquera-94237467>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

182. Indiscriminate Fire. Palestinian Rocket Attacks on Israel and Israeli Artillery Shelling in the Gaza Strip (30 juny 2007). *HRW*. Disponible a: <https://www.hrw.org/report/2007/06/30/indiscriminate-fire/palestinian-rocket-attacks-israel-and-israeli-artillery>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

183. Anadolu Ajansi, febrer 2024, *op.cit.*

Exemples documentats del seu ús els trobem a Gaza des de fa anys. Al juny de 2006 les FDI van dur a terme atacs d'artilleria en resposta a atacs amb coets contra Sderot i altres comunitats israelianes. En diversos incidents investigats per HRW,¹⁸⁴ l'ús per part d'Israel d'artilleria de 155 mm en resposta a aquests atacs pot haver violat el dret internacional humanitari perquè no va discriminar entre objectius militars i civils. I 3 anys després, van ser utilitzats de nou, aquesta vegada a l'abril de 2009 i en el marc de l'operació 'Cast Lead', que va durar 22 dies i va ser investigada per una comissió de recerca de l'ONU.¹⁸⁵ Segons recull un informe d'Amnistia Internacional,¹⁸⁶ hi havia evidències que alguns trets d'artilleria de les FDI van provocar l'explosió de tres projectils de 155 mm M107 d'alt explosiu en el recinte de l'oficina local de UNRWA. A més, de vuit casquets de projectils fumígens M825A1 de 155 mm que contenen fòsfor blanc.

M109-52 HOWITZER

BAE Systems Inc (filial EUA de BAE, RU) / Rheinmetall (ALE)

El M109 és un obús autopropulsat estatunidenc de 155 mm. És l'arma occidental per a suport amb foc indirecte més habitual de les brigades de maniobra de les divisions d'infanteria blindades i mecanitzades. Pot pesar fins a 50.000 kg i pot aconseguir una velocitat màxima de més de 40 km/h. Israel té almenys 250 unitats del model M109A5 i 30 del M109A2¹⁸⁷. Està fabricat per **BAE Systems**, la setena major fabricant d'armes del món. Des de desembre de 2023 **BAE Systems** va introduir una nova variant del M109 en integrar el sistema de canó Rheinmetall L52 de 155 mm i calibre 52.¹⁸⁸ El M109 és un sistema d'artilleria mòbil de 155 mm que l'exèrcit israelià ha estat utilitzant àm-

184. *Ibid.*

185. El Consell de Drets Humans de l'ONU va establir en 2009 una comissió independent per a investigar els fets, que va trobar que les forces israelianes eren responsables de 8 dels 9 atacs investigats.

186. Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction (juliol 2009). *Amnesty International*. Disponible a: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/mde150152009en.pdf>.

187. International Institute for Strategic Studies (2024). *The Military Balance 2024*. Taylor & Francis.

188. M109-52 Self-Propelled Howitzer (n.d.). *BAE Systems*. Disponible a: <https://www.baesystems.com/en/product/m109-52-self-propelled-howitzer>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

pliment, disparant desenes de milers de projectils de 155 mm a la Franja de Gaza.¹⁸⁹ Algunes d'aquestes bombes són de fòsfor blanc, l'ús del qual està prohibit en zones civils densament poblades i potencialment constitueix un crim de guerra.¹⁹⁰

Estudiant el seu ús a Gaza des del 7 d'octubre s'identifica que les mateixes fonts de l'exèrcit no dubten a explicar l'ús massiu d'aquesta artilleria. Entrevistat per 'The Jerusalem Post',¹⁹¹ un comandant de les FDI explica que "tota la brigada ha disparat uns 10.000 projectils, i cada batalló uns 3.500. Això significa que cada M109 pot haver disparat entre 400 i 500 projectils [...] Els projectils de 155 mm que disparen aquests canons s'estan utilitzant a un ritme astronòmic a tot el món, a causa de la guerra d'Ucraïna".

Un exemple concret seria el seu ús amb fòsfor blanc a Gaza entre el 9 i l'11 d'octubre: les FDI van situar els M109 155 mm Howitzers prop de Sderot, a 1 km de la frontera amb Gaza. Segons recull un informe d'Amnistia Internacional,¹⁹² es van difondre diverses fotos (verificades) de projectils d'artilleria M825 i M825A1, també etiquetades amb D528 (codi del US Department of Defense Identification Code (DODIC) per al fòsfor blanc). Amb l'abast dels M109, des de Sderot la meitat nord de Gaza queda a l'abast. Es van difondre diferents vídeos, analitzats per l'equip especialitzat d'Amnistia Internacional, que apunten a l'ús d'aquests projectils. Es va verificar almenys un atac al Port de Gaza i els hotels pròxims amb aquesta mena de munició. Altres proves de vídeo disponibles mostren també projectils d'artilleria que exploten en l'aire i alliberen denses partícules de fum blanc, la qual cosa concorda amb l'ús de projectils d'artilleria M825 i M825A1.

D'altra banda, també es van utilitzar sobre Líban, prop de la frontera amb Israel, entre el 10 i 16 d'octubre. Amnistia Internacional¹⁹³ va documentar quatre exemples o casos d'ús de fòsfor blanc per part de les FDI, en aquesta ocasió sobre poblacions com a Dhayra, al-Mari i Aita al-Chaab i que van provocar almenys

nou ferits. Israel va disparar desenes de milers de bales de 155 mil·límetres produïdes per **General Dynamics** des de M109 a Gaza i algunes d'elles podrien haver estat bales M825 i M825A1 que contenen fòsfor blanc. Fotografies d'AFP preses en la zona el 18 d'octubre mostren projectils de 155 mm de fòsfor blanc alineats al costat d'obusos M109 de l'exèrcit israelià. Aquests projectils tenen un color verd pàl·lid característic i bandes de color vermell i groc, així com marques visibles en les quals es llegeix M825A1 i D528. Un article publicat l'11 de desembre de 2023 en el 'Washington Post' feia un seguiment dels atacs i informava de la troballa de restes de tres projectils d'artilleria de 155 mm, que segons els codis coincideixen amb fabricació estatunidenca (a Louisiana i Arkansas al 1989 i 1992). El color verd clar i altres marques, com "WP" (White Phosphorus, per les seves sigles en anglès) imprès en un de les restes, coincideixen amb els projectils de fòsfor blanc, segons els experts en armament.¹⁹⁴

M795 155MM General Dynamics (EUA)

Es tracta d'un projectil d'alt explosiu estàndard de 155 mm per a obusos de 155 mm (com el M109), dissenyat per a ser més letal que el M107 i que és utilitzat sovint per les FDI. Els projectils M795 es llancen des del M109-52 howitzer. Tal com s'apunta més amunt, cada M109 pot disparar centenars de projectils.¹⁹⁵ A nivell simbòlic, destacar que va ser precisament en un míssil M795 on l'antiga ambaixadora estatunidenca a les Nacions Unides, Nikki Haley, va escriure la frase "Acabin amb ells! els EUA estima a Israel. Per sempre, Nikki Haley". La fotografia que ho mostra va ser publicada per Danny Danon, parlamentari israelià i ex ambaixador d'Israel a l'ONU i es va fer viral.¹⁹⁶ Aquests projectils han estat àmpliament utilitzats a Gaza. De fet, tal com destaca Oxfam en un informe¹⁹⁷ que va realitzar a l'octubre de 2023 per a alertar de la transferència d'aquesta munició a Israel, "els projectils de 155 mm són l'arma preferida en l'operació terrestre d'Israel a Gaza, la qual cosa causarà un mal incalculable a la població civil". I, afegeixen, "l'ús per

189. Israel is using these US-made weapons in its genocidal war on Gaza (juny de 2024). *TRTWorld*. Disponible a: <https://www.trtworld.com/middle-east/israel-is-using-these-us-made-weapons-in-its-genocidal-war-on-gaza-18170208>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

190. AFSC, *op. cit.*

191. Frantzman, S. J. (25 novembre 2023). Israel-Hamas war: Meet the IDF artillery key to the Gaza war. *The Jerusalem Post*. Disponible a: <https://www.jpost.com/israel-news/defense-news/article-774833> (enlace alternativo). Consultat el 13 de setembre de 2024.

192. Arms, A. y Ristic, M. (13 octubre 2023). Israel/OPT: Identifying the Israeli army's use of white phosphorus in Gaza - Citizen Evidence Lab. *Amnesty International*. Disponible a: <https://citizenevidence.org/2023/10/13/israel-opt-identifying-the-israeli-armys-use-of-white-phosphorus-in-gaza/>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

193. Lebanon: Evidence of Israel's unlawful use of white phosphorus in southern Lebanon as cross-border hostilities escalate (31 octubre 2023). *Amnesty International*. Disponible a: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/lebanon-evidence-of-israels-unlawful-use-of-white-phosphorus-in-southern-lebanon-as-cross-border-hostilities-escalate/>. Consultat el 17 de setembre de 2024.

194. *Ibid*

195. Frantzman S. J., *The Jerusalem Post*, *op. cit.*

196. Pérez Gallardo, M. (29 maig 2024). "Acaben con ellos": el mensaje que Nikki Haley escribió en un misil israelí. *France 24*. Disponible a: <https://www.france24.com/es/medio-orient/20240529-acaben-con-ellos-el-pol%C3%A9mico-mensaje-que-nikki-haley-escribi%C3%B3-en-un-misil-israel%C3%AD>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

197. Oxfam Policy Brief, *op. cit.*

part d'Israel d'aquesta munició en conflictes passats demostra que el seu ús és segur que serà indiscriminat, il·legal i devastador per als civils a Gaza".

M830A1 120MM Day & Zimmerman (EUA)

Aquests projectils estan dissenyats per a ser utilitzats en el canó M256 de 120 mm i per als tancs M1A1 i M1A2 Abrams. Quant al seu ús a Gaza, al novembre tancs israelians van disparar contra una escola de UNRWA a Gaza. Segons va difondre a través de Twitter/X el famós escriptor Refaat Alareer,¹⁹⁸ assassinat en un bombardeig al desembre, i segons recull l'AFSC en el seu informe, es van trobar restes de projectils M830A1 i el seu número de sèrie indicava que eren estatunidencs, fabricats per **IAP by Mason & Hanger** al 1990. També segons AFSC,¹⁹⁹ tancs israelians van disparar projectils M830A1 com a part de l'atac en el qual van morir Hind Rajab, de 6 anys, els seus sis familiars i els metges de la Mitja Lluna Roja Palestina (d'ara endavant, MLRP) que van intentar rescatar-la. Els fets van succeir en el barri gazatí de Tel al-Hawa, el 29 de gener, en un cas que va tenir molta difusió mediàtica. En l'escena de l'atac es va trobar un fragment de M830A1 al costat de l'ambulància de la MLRP.²⁰⁰ D'acord amb Euro-Med Human Rights Monitor, el cas podria constituir un "*delicte greu i complex que va incloure múltiples violacions greus i crims de guerra*", entre ells "*l'homicidi il·legítim planificat de civils desarmats en un vehicle civil a plena llum del dia*", "*la negativa a prestar assistència mèdica urgent a persones ferides quan van descobrir que un nen ferit seguia amb vida*" i «*l'homicidi il·legítim intencionat de paramèdics de la MLRP en missió d'assistència humanitària, a pesar que portaven l'emblema de la Mitja Lluna Roja, que està protegit pel dret internacional humanitari*».²⁰¹

198. Veure fil de twits aquí: <https://x.com/itranslate123/status/1729111762237096275>

199. Israeli Violations Tracker (7 maig 2024). *American Friends Service Committee*. Disponible a: <https://afsc.org/israeli-violations>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

200. Hind Rajab: Were Israeli troops around where the six-year-old was killed? (26 febrer 2024). *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/26/hind-rajab-were-israeli-troops-in-the-area-where-6-year-old-was-killed>. Consultat el 13 de setembre de 2024. Fotografia d'Euro-Med Human Rights Monitor (11 febrer 2024) amb imatge del fragment de M830A1 trobat en el lloc (enllaç twit amb fotografia). Consultat el 13 de setembre de 2024.

201. Gaza: Initial findings show Israeli army purposefully kills a child, uses an American-made missile to target her rescue crew (12 febrer 2024). *Euro-Med Human Rights Monitor*. Disponible a: <https://euromedmonitor.org/en/article/6152/Gaza:-Initial-findings-show-Israeli-army-purposefully-kills-a-child,-uses-an-American-made-missile-to-target-her-rescue-crew>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

RHEINMETALL RH-120 Rheinmetall (ALE)

El Rheinmetall Rh-120 és un canó *smoothbore* per a tancs de 120 mm. La producció va començar el 1974, amb la primera versió del canó, conegut com a L/44 pel seu calibre de 44 mm, utilitzat en el carro alemany *Leopard 2* i ràpidament produït sota llicència per al M1A1 Abrams estatunidenc i altres carros de combat. El 1990, es va desenvolupar un canó avançat de 120 mm, el L/55. Cal dir que l'ús indiscriminat de munició de tanc a Gaza contra palestins i infraestructures civils crítiques, incloses instal·lacions mèdiques,²⁰² combois d'ajuda²⁰³ i refugis civils²⁰⁴ des d'octubre de 2023 ha estat àmpliament documentat.²⁰⁵ Encara que també ha estat utilitzat Líban. El 7 de desembre un bombardeig en la zona de la frontera va matar a un periodista i va ferir a cinc més. Formaven un grup d'internacionals que estaven cobrint els xocs entre Hezbollah i les FDI i anaven clarament

202. Al Jazeera (20 novembre 2023). Israeli tanks besiege Gaza's Indonesian Hospital. *Al Jazeera*. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/20/israeli-tanks-surround-gazas-indonesian-hospital-after-killing-12-people>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Tondo, L. (23 març 2024). Medics trapped by Israeli gunfire at two Gaza hospitals, says Red Crescent. *The Guardian*. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/24/medics-trapped-by-israeli-gunfire-at-two-gaza-hospitals-says-red-crescent>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Forensic Architecture (20 desembre 2023). Destruction of Medical Infrastructure in Gaza. Disponible a: <https://forensic-architecture.org/investigation/destruction-of-medical-infrastructure-in-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

203. Médecins Sans Frontières (1 desembre 2023). MSF convoy attacked in Gaza: all elements point to Israeli army responsibility. Disponible a: <https://www.msf.org/msf-convoy-attacked-gaza-all-elements-point-israeli-army-responsibility>. Consultat el 12 de setembre de 2024; Médecins Sans Frontières (27 febrer 2024). Attacks on humanitarian workers in Gaza make vital assistance nearly impossible. Disponible a: <https://www.msf.org/attacks-humanitarian-workers-gaza-make-vital-assistance-nearly-impossible>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

204. Al Jazeera (24 gener 2024). At least 9 killed in Israeli attack on UN shelter in southern Gaza. Disponible a: <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/24/several-killed-in-israeli-attack-on-un-shelter-housing-800-in-southern-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Médecins Sans Frontières (21 febrer 2024). MSF strongly condemns Israeli attack on MSF shelter in Al-Mawasi which kills two and injures six. Disponible a: <https://www.msf.org/msf-strongly-condemns-deadly-israeli-attack-msf-shelter-gaza>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Médecins Sans Frontières (9 febrer 2024). Gaza: MSF condemns strike on shelter that killed staff member's five-year-old daughter. Disponible a: <https://www.msf.org/gaza-msf-condemns-strike-shelter-killed-staff-members-five-year-old-daughter>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

205. Forensic Architecture (2023), *op. cit.*

identificats.²⁰⁶ Van ser abatuts per projectils de tanc, segons es recull en una recerca de la Força Provisional de Nacions Unides a Líban, que va concloure que aquest fet constituïa una violació del dret internacional.²⁰⁷

VEHICLES TERRESTRES ARMATS

NAMER 1500 & EITAN APC
Oshkosh Defense (EUA)

Es tracta de dos tipus de transport blindat de personal (d'ara endavant, APC, per les seves sigles en anglès) d'última generació. D'una banda, el *Namer 1.500* és un vehicle blindat de combat lleuger dissenyat per al trasllat de la infanteria i armat amb una metralladora pesada de 12,7 mm. Utilitza canons *Stretch MK44* de 30 mm exportats per **Northrop Grumman**. Pot arribar a 60 km/h i transportar a dotze ocupants (tres tripulants i nou soldats).²⁰⁸ Es van integrar característiques addicionals incorporant les experiències militars israelianes després de la Guerra de Gaza de 2014.²⁰⁹ D'altra banda, el *Eitan APC* també és un vehicle blindat de combat lleuger dissenyat d'última generació que pot ser armat amb una metralladora de gran calibre, armes automàtiques i *ATGMs*. El *Eitan* és més lleuger que el *Namer* i pot aconseguir una velocitat de 90 km/h i transportar al mateix nombre de soldats que el *Namer*. Israel està utilitzant el *Eitan* a Gaza, i ho va treure fins i tot mesos abans que estigués 100% operatiu. Una foto publicada per les FDI mostra el distintiu vehicle blindat *Eitan* participant en operacions a Gaza el 5

206. Abdul-Ahad, G. (13 octubre 2023). Shelling on south Lebanon border kills one journalist and injures six. The Guardian. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/13/shelling-on-south-lebanon-border-kills-one-journalist-and-injures-six>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Véase también, Graham-Harrison, E. (7 de setembre 2023). Reuters journalist Issam Abdallah 'killed by Israeli tank shell'. The Guardian. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/07/journalist-issam-abdallah-killed-by-israeli-tank-firing-in-quick-succession>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

207. The Guardian (13 març 2024). Israel broke international law with tank shelling that killed journalist, UN finds. The Guardian. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/13/israel-broke-international-law-journalist-killed>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

208. Figueredo, E. (n.d.). El Namer: el blindado en que confía Israel para entrar en Gaza. La Vanguardia. Disponible a: <https://www.lavanguardia.com/internacional/20231017/9304111/namer-vehiculo-blindado-transporte-tropas-israel-gaza.html>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

209. Manuel, R. (28 juny 2023). The Defense Post, op. cit.

de novembre, i un portaveu de les FDI va confirmar que estan en acció sobre el terreny a Gaza²¹⁰ des del mateix 7 d'octubre.

FMTV A2 MEDIUM TACTICAL VEHICLE & ARMORED JOINT LIGHT TACTICAL VEHICLES (AJLTV)

Oshkosh Defense (EUA)

Els *FMTV A2* són un tipus de vehicles que s'utilitzen per a traslladar tropes i subministraments, recuperar vehicles i sistemes d'armes, i transportar equips allà on la missió els requereixi. Compta amb dotze variants de camió, quatre xassissos i tres opcions de remolc que ofereixen major protecció a les tropes, càrrega útil addicional i millor qualitat de conducció i mobilitat. El *FMTVA2* manté la compatibilitat amb els remolcs *FMTV* existents i amb una àmplia gamma de kits i sistemes d'armes. Per part seva, el *JLTV*, conegut i comercialitzat sota el desenvolupament de **Oshkosh** com a *L-ATV* (*Light Combat Tactical All-Terrain Vehicle*), és un vehicle lleuger multiús i de combat. La base *L-ATV* no té armament estàndard, però pot equipar-se amb una selecció d'armes que inclou metralladores lleugeres, mitjanes i pesades, llançagranades automàtiques o míssils guiats anti-tanc (*ATGM*) en funció de les necessitats de l'usuari.

El seu ús ha estat extensiu per a sustentar operacions logístiques a Gaza, com es fa des de fa dècades a Cisjordània. No obstant això, hi ha exemples flagrants vinculats directament a possibles crims de guerra. Un exemple d'això és el succeït després d'un atac a l'Hospital Al-Shifa el 7 de desembre. L'exèrcit israelià va capturar a desenes de palestins a Gaza i els va traslladar a Israel per a interrogar-los. Els van despullar fins a deixar-los en roba interior i els van humiliar públicament durant hores, en el que podria constituir

210. Rommen, R. (12 novembre 2023). Israel's new Eitan APC spotted in combat against Hamas in Gaza. The IDF prematurely rushed the high-tech armor into service. Business Insider. Disponible a: <https://www.businessinsider.com/israel-new-hi-tech-eitan-apc-spotted-in-gaza-battle-rushed-into-service-2023-11>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

una violació del dret internacional humanitari.²¹¹ Encara que els mitjans de comunicació israelians van afirmar que totes aquestes persones eren membres d'Hamàs, un portaveu de l'exèrcit israelià va suggerir que detenien a qui fora que es trobessin.²¹² Almenys alguns d'ells van ser transportats en vehicles tàctics mitjans (e.g. FMTV) de **Oshkosh**.²¹³ Un altre exemple molt més recent és de finals d'agost, quan Israel va iniciar una macro-operació militar amb incursions en diferents ciutats de Cisjordània, amb centenars de vehicles tàctics, helicòpters i un suport massiu de drons, en una envergadura no vista des de la segona

211. Beaumont, P. (8 desembre 2023). Footage shows IDF parading scores of Palestinian men around in underwear. The Guardian. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/08/footage-idf-israel-military-parading-palestinian-men-around-in-underwear>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

212. *Ibid.*

213. Vídeo difós en X/Twitter el 7 de desembre en el qual es veuen vehicles de les IDF amb presoners nus i amb els ulls tapats. Font: <https://x.com/ErezNeumark/status/1732848695400435943>.

Intifada, més de 20 anys abans. Els vehicles armats van bloquejar entrades i sortides, van bloquejar l'accés a hospitals i altres edificis, mentre els *bulldozers* destrossaven les carreteres,^{214, 215} i després de sis dies d'operació hi havia almenys vint-i-set palestins morts i més d'un centenar de ferits.²¹⁶

214. Krauss, J. (29 agosto 2024). What to know about Israel's large-scale military operation in the occupied West Bank. ABC News. Disponible a: <https://abcnews.go.com/International/wireStory/israels-large-scale-military-operation-occupied-west-bank-113250291>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

215. Duwaji, O. (30 agosto 2024). Israel begins military operations in the West Bank. The World. Disponible a: <https://theworld.org/stories/2024/08/30/israel-begins-military-operations-in-the-west-bank>. Consultat el 12 de setembre de 2024. Vegeu també, Fabian, E. (2 setembre 2024). In longest West Bank raid in 20 years, IDF aims to set stage for future, smaller ops. The Times of Israel. Disponible a: <https://www.timesofisrael.com/in-longest-west-bank-raid-in-20-years-idf-aims-to-set-stage-for-future-smaller-ops/>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

216. France 24 (3 setembre 2024). Israel presses West Bank raids that Palestinians say killed 27. France24.com. Disponible a: <https://www.france24.com/en/live-news/20240903-israel-presses-west-bank-raids-that-palestinians-say-killed-27>. Consultat el 12 de setembre de 2024.

Taula 2. Exemples de casos d'ús d'armes en atacs israelians sobre Gaza, les empreses que les fabriquen, els impactes que causen, i els bancs que les financen

CATEGORIA ARMA	NOM ARMA	COMPANYIES FABRICADORES	EXEMPLES D'ÚS (ordre cronològic, fonts principals entre parèntesis)	FINANCIACIÓ BANCA ARMADA ESPANYOLA
Aeronaus	AH-64 Apache	Boeing (US), AgustaWestland International Limited (Leonardo's UK subsidiary)	<ul style="list-style-type: none"> - SuperNova festival, 7 d'octubre de 2023: atac sobre combatents i civils, número desconegut baixes civils causades pels Apache (Zeyton, Y.). - Rafah, 13 de juny de 2024: atacs sobre edificis residencials ocupats; desenes de morts (Who Profits Research Center). - Ciutat de Gaza, 25 de juny de 2024: atac sobre Ismail Haniyeh i la seva família en el camp de refugiats de Shati; almenys 13 morts (La Razon). 	Santander: 1.218 M\$ Boeing i 198 M\$ Leonardo BBVA: 933 M\$ Boeing, Leonardo: 198 M\$ Caixabank: 110M\$ Boeing
	F-15EX Eagle II	Boeing (US), BAE Systems (UK)	<ul style="list-style-type: none"> - Gaza i altres regions: Israel té desenes de F-15 operant des de fa dècades a Gaza, són capaces de portar i llançar, entre altres, míssils JDAM (Duggal, H. et al., Tejedor, A.) - Hodeidah (Iemen), 21 de juliol de 2024: 20 avions F-15 i F-35 van atacar el port de Hodeidah; diversos morts i almenys 80 ferits (Shoval, L.; Federman, J. & Wakin, M.). 	Santander: 1.218 M\$ Boeing BBVA: 933 M\$ Boeing Caixabank: 110M\$ Boeing
	F-35A Lightning-2 F-35I version	Lockheed Martin (US), BAE Systems (UK), Leonardo (IT), Logistiek Centrum Woensdrecht (NED, filial de Elbit Systems)	<ul style="list-style-type: none"> - Gaza, des de 7 d'octubre: El 140 esquadró de F-35 han atacat centenars d'objectius, inclosos túnels i amagatalls de Hamas a la Franja de Gaza durant la guerra; nombre indeterminat de morts (Stone, J.; AOAV). - Hodeidah (Yemen), 21 de juliol de 2024 * (Shoval, L.; Federman, J. & Wakin, M.) 	Santander: 198 M\$ Leonardo BBVA: 198 M\$ Leonardo
	F-16I 'Sufa'	Lockheed Martin (US), Rafael (ISR), Elbit Systems (ISR)	<ul style="list-style-type: none"> - Jenin, 22 d'octubre de 2023: bombardeig des dels F-16 sobre camp refugiats, i van destruir una mesquita i un edifici; 2 morts (Tabikha, K.). 	--
Míssils / Bombes guiades	JDAM (The Joint Direct Attack Munition)	Boeing (US)	<ul style="list-style-type: none"> - Jabalia, maig de 2023: atac (amb kits JDAM i bombes GBU-39) a un edifici d'apartaments; 10 civils morts i almenys 20 ferits (Graham-Harrison, E., Ganguly, M. & Morresi, E.; OHCHR) - Wasi, 10 i 22 d'octubre de 2023: bombardejos en zona en què l'exèrcit havia ordenat el reallotjament de persones desplaçades; 43 civils morts, 19 eren nens/es (Amnesty International, 5 desembre 2023; Amnesty International USA). - Jabalia, 31 d'octubre de 2023: bombardeig sobre el camp de refugiats, va devastar 2.500 m², va destruir/va danyar 20 edificis; 56 morts, incl. 23 nens (Graham-Harrison, E., Ganguly, M. & Morresi, E.; OHCHR) - Khan Younis, 10 de juliol de 2024: va bombardejar en una escola; 27 persones mortes i almenys 53 ferides (Mezzofiore, G., Schmitz, A. & Goodwin, A.) - Al-Mawasi, 13 de juliol de 2024: atac "dirigit" contra el 'num. 2' d'Hamas en la "zona segura"; 92 morts i 300 ferits (France 24) - Ciutat de Gaza, 10 de agost de 2023: atac amb bomba guiada sobre escola en Al-Tabieen; 100 morts (Mayadeen, A.) - Líban, 27 de març de 2024: van atacar el centre d'emergència en Habbarieh; 7 voluntaris civils morts (HRW, 7 maig 2024) 	Santander: 1.218 M\$ Boeing BBVA: 933 M\$ Boeing, Caixabank: 110M\$ Boeing
	GBU-31 (Mk84), GBU-32 (Mk83), GBU-38 (Mk82)	General Dynamics (US), Boeing (US)	<ul style="list-style-type: none"> - Deir al Balah, 12 de maig de 2023: un caça va atacar el barri Al Matayna, danyant 23 edificis residencials i un centre mèdic (OHCHR). - Jabalia, 9 d'octubre de 2023: bombardeig sobre camp de refugiats, 2 edificis grans destruïts; 42 morts, incl. 14 nens/es i dones (OHCHR) - Wasi, 10 i 22 d'octubre de 2023 * (Amnesty International). - Jabalia, 31 d'octubre de 2023 * (Graham-Harrison, E., Ganguly, M. & Morresi, E.; OHCHR) - Ciutat de Gaza, 25 d'octubre de 2023: bombardeig de la Ta3j Tower; 105 morts, inclosos 32 dones i 47 nens/es (OHCHR) - Ciutat de Gaza, 2 desembre de 2023: bombardeig destrueix 15 edificis en el barri Ash Shujai'yeh; 60 morts (OHCHR) - Al-Mawasi, 13 de juliol de 2024 * (France 24) 	Santander: 1.218 M\$ Boeing BBVA: 933 M\$ Boeing, Caixabank: 110M\$

CATEGORIA ARMA	NOM ARMA	COMPANYIES FABRICADORES	EXEMPLES D'ÚS (ordre cronològic, fonts principals entre parèntesis)	FINANCIACIÓ BANCA ARMADA ESPANYOLA
Míssils / Bombes guiades (cont.)	<u>GBU-39 Small Diameter Bomb (SDB)</u>	Boeing (US)	<ul style="list-style-type: none"> - Jabalia, maig de 2023 * (Graham-Harrison, E., Ganguly, M. & Morresi, E.; OHCHR) - Al Bureij Camp, 2 de novembre de 2023: bombardeo zona residencial, 12 edificis destruïdos; 15 morts, incl. 9 nens (OHCHR) - Al Buraq, 10 de novembre de 2023: bombardeo escola on se refugiaven persones desplaçades; 34 morts (OHCHR) - Rafah, desembre/gener de 2024: 4 bombardejos sobre Rafah sense evidència d'objectiu militar legítim; 95 morts, incl. 42 nens/as (Amnesty International USA). - Rafah, 26 de maig de 2024: bombardeo sobre camp on se allotjaven civils desplaçats; 45 morts i 249 resultaren ferits (Stein, R., Triebert, C. & Willi H.) - Khan Younis, el 9-10 de juliol de 2024 * (Mezzofiore, G., Schmitz, A. & Goodwin, A.) 	Santander: 1.218 M\$ Boeing BBVA: 933 M\$ Boeing 345 M\$ General Dynamics Caixabank: 110M\$ Boeing
	<u>AGM-114R9X Hellfire missiles</u>	Lockheed Martin (US), Boeing (US), Northrop Grumman (US)	- Al-Shifa hospital, 9 i 10 de novembre de 2024: bombardejos en zona amb milers de refugiats (metges, pacients, i desplaçats), amb almenys 13 víctimes mortals i diversos ferits (Al Jazeera, 10 novembre 2023 y Ammas Hussain, G.)	Santander: 1.218 M\$ Boeing BBVA: 933 M\$ Boeing Caixabank: 110M\$
Vaixells	<u>76 mm Oto Melara 76/62</u>	Leonardo (IT)	- Gaza, des d'octubre de 2023: ús de la corbeta Sa'ar 6 per atacar una així com equips de combat, instal·lacions, posats d'observació, etc. (Global Defense News).	Santander: 198 M\$ Leonardo BBVA: 198 M\$ Leonardo
Artilleria	<u>M107 155mm</u>	General Dynamics (US)	<ul style="list-style-type: none"> - Franja de Gaza des de setembre 2005: atac d'artilleria de 155 mm en resposta a aquests atacs, no va discriminar entre objectius militars i civils (HRW). - Franja de Gaza, abril de 2009: operació 'Cast Lead', dura 22 dies, trets contra oficina local del UNRWA; un treballador de l'ONU i dos civils van ser ferits (ONU, Amnesty International). 	BBVA:345 M\$ General Dynamics
	<u>M109-52 howitzer</u>	BAE Systems Inc (US subsidiary of BAE, UK) / Rheinmetall (Ger)	<ul style="list-style-type: none"> - Gaza, 9-11 d'octubre de 2023: atac al Port de Gaza i els hotels propers de Gaza. Projectils M825 i M825A1 (etiquetats amb D528, fòsfor blanc) són trobats (AI, 13 octubre 2023). - Líbano (Dhayra, al-Mari y Aita al-Chaab), 10-16 d'octubre de 2023: 4 exemples d'ús de fosfor blanc per part de les FDI, tret de desenes de milers de bales 155 mm; 9 ferits (AI, 31 octubre 2023). 	Santander: 1,18 M\$ Rheinmetall - BBVA: 16,89 M\$ Rheinmetall - EDM Group: 8,82 M\$ Rheinmetall - Ibercaja: 2,53 M\$ Rheinmetall - Banco Caminos: 0,25 M\$ Rheinmetall - Dux Inversores: 0,17 M\$ - Renta 4 banco: 0,56 M\$ - GVC Gaesco Group: 0,41 M\$
	<u>M795 155mm</u>	General Dynamics (US)	<ul style="list-style-type: none"> - Israel, 2024: És en un míssil M795 on l'antiga ambaixadora estatunidenca de Nacions Unides, Nikki Haley, va escriure la frase "Acabin amb ells!" (Pérez Gallardo, M., 29 maig 2024). - Un informe d'Oxfam alerta del risc del seu ús massiu, basant-se en l'ús d'Israel d'aquesta artilleria en conflictes passats (Oxfam, october 2023). 	BBVA:345 M\$ General Dynamics
	<u>M830A1 120mm</u>	Day & Zimmerman (US)	- Tel al-Hawa, 29 de gener de 2024: tancs israelians van disparar projectils M830A1; van morir Hind Rajab, de 6 anys, els seus 6 familiars i els metges que van intentar rescatar-la de la PRCS (AFSC, 7 maig 2024; Al Jazeera, 26 febrer 2024; Euro-Med Rights, 11 febrer 2024).	Santander: 58,33 M\$

CATEGORIA ARMA	NOM ARMA	COMPANYIES FABRICADORES	EXEMPLES D'ÚS (ordre cronològic, fonts principals entre parèntesis)	FINANCIACIÓ BANCA ARMADA ESPANYOLA
Artilleria (cont.)	Rheinmetall Rh-120	Rheinmetall (Ger)	<p>- Gaza, des d'octubre de 2023: ús indiscriminat de munició de tanc contra palestins i infraestructures civils crítiques, incloses instal·lacions mèdiques, combois d'ajuda i refugis civils (Al Jazeera, 20 novembre 2023 i 24 gener 2024; Forensic Architecture, 20 desembre 2023; MSF, 1 desembre 2023, 9 febrer 2024, 21 febrer 2024 i 27 febrer 2024; Tondo, L., 23 març 2024).</p> <p>- Frontera Líbano-Palestina, 7 de desembre de 2023: bombardeig amb projectes de tanc a zona en què hi havia grup de periodistes identificats; 1 mort i 5 ferits (Abdul-Ahad, G., 13 octubre 2023; y Graham-Harrison, E., 7 desembre 2023).</p>	<p>Santander: 1,18 M\$ Rheinmetall - BBVA: 16,89 M\$ Rheinmetall - EDM Group: 8,82 M\$ Rheinmetall -Ibercaja: 2,53 M\$ Rheinmetall -Banco Caminos: 0,25 M\$ Rheinmetall -Dux Inversores: 0,17 M\$ -Renta 4 banco: 0,56 M\$ -GVC Gaesco Group: 0,41 M\$</p>
Vehicles terrestres armats	Namer 1500 & Eitan APC	Oshkosh Defense (US)	<p>- Hospital Al-Shifa el 7 de desembre de 2024: després de l'atac a l'hospital, l'exèrcit israelià va capturar i va traslladar en vehicles tàctics mitjans (e.g. FMTV) de Oshkosh desenes de palestins, molts civils. Els van despullar i humiliar durant hores, en el que podria constituir una violació del dret internacional humanitari (Beaumont, P., 8 desembre 2023).</p> <p>- Cisjordània, agost 2024: Israel va iniciar una macro-operació militar amb incursions en diferents ciutats de Cisjordània, amb centenars de vehicles tàctics, helicòpters i un suport massiu de drons. Els vehicles armats van bloquejar entrades i sortides, van bloquejar l'accés a hospitals i altres edificis, mentre els bulldòzers destrossaven les carreteres, i després d'una setmana d'operació hi havia almenys vint-i-set palestins morts i més d'un centenar de ferits (Krauss, J., 29 agost 2024).</p>	<p>Santander: 12,01 M\$ Oshkosh Defense BBVA: 0,42 M\$ Oshkosh Defense</p>

4. QUI FINANÇA LES EMPRESES D'ARMEJES QUÉ UTILITZA L'EXÈRCIT ISRAELIÀ A GAZA? EL PAPER DE LA BANCA ARMADA EN EL GENOCIDI

En aquest últim capítol es presenta part de la informació recopilada sobre el finançament canalitzat per institucions financeres a les empreses exportadores d'armament amb destinació a Israel, posant especial èmfasi en el paper que han jugat els actors amb seu a l'Estat espanyol i la seva relació amb l'ús de l'armament finançat a Gaza.

Com s'ha esmentat anteriorment, s'ha col·laborat amb Profund i amb PAX per a poder aconseguir dades de fins a 14 empreses d'armament: **BAE Systems, Boeing, Day & Zimmerman, Elbit Systems, General Dynamics, Israel Aerospace Industries, Leonardo, Lockheed Martin, Nammo, Navantia, Oshkosh Corp, Rafael Advanced Defense Systems, Rheinmetall, Rolls-Royce y RTX Corp**, anteriorment **Raytheon Technologies**. S'han tingut en consideració per a elaborar aquest capítol un número total de **3.606 operacions financeres** que podem adscriure a quatre tipologies: **crèdits revolvents, préstecs corporatius, subscripció de bons, compra d'accions**. Aquestes operacions s'han realitzat en un període comprès entre 2011 i

2024. Cal assenyalar que aquest període és tan extens per la consideració d'alguns crèdits concedits que encara continuen vigents o la seva data de venciment s'ha produït en els últims anys o aquest mateix any, si bé la majoria d'operacions, més del 85% s'han produït aquests últims 4 anys, tal com es reflecteix en les taules corresponents.

S'ha elaborat, com és habitual en les publicacions d'aquesta línia de recerca, un rànquing amb els majors finançadors i inversors institucionals i privats de la 'Banca Armada', en aquest cas amb responsabilitats en el genocidi a Gaza. Entre les entitats financeres que conformen el rànquing trobem als assenyalats habituals: grans gestores de fons d'inversió i de pensions, companyies asseguradores i bancs, principalment europeus i estatunidencs. A nivell d'entitats financeres de l'Estat espanyol destaquen, una vegada més, els grans bancs espanyols, el **Banco Santander** i el **Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (d'ara endavant, BBVA)**.

LA BANCA ARMADA ESPANYOLA I ELS SEUS VINCLES AMB EL GENOCIDI

Les dades obtingudes per a realitzar aquesta recerca reflecteixen que un total de dotze institucions financeres espanyoles han facilitat crèdits o han invertit

part dels seus fons en set empreses que produeixen armament amb destinació a l'estat d'Israel i que podria estar sent utilitzat per a perpetrar el genocidi en marxa en Palestina. Aquestes set empreses són: les estatunidenques **Boeing**, **Day & Zimmerman**, **General Dynamics** i **Oshkosh Corp**, la italiana **Leonardo**, i les alemanyes **Rheinmetall** i **MTU Friedrichshafen**, aquesta última propietat de la britànica **Rolls-Royce** que va ser adquirida per **BMW** anteriorment.

Per a començar l'anàlisi, convé preguntar-se de quina forma la 'Banca Armada' ha donat suport financer a aquestes empreses. Com podem observar en la **Taula 3**, la distribució per tipologia de finançament ha estat desigual. El volum total d'aquestes operacions ha ascendit a **més de quatre mil milions de dòlars**. **BBVA**, **Banco Santander** i **CaixaBank**, han prestat més de tres mil quatre-cents milions de dòlars en **crèdits revolvents** i **préstecs corporatius que han estat atorgats a aquestes empreses** i també han invertit més de sis-cents seixanta milions en operacions de subscripció de **bons** d'aquestes empreses armamen-

Taula 3. Distribució per tipologies del finançament i inversions de la Banca Armada espanyola en empreses d'armes exportades a Israel

Tipologia de finançament	Import
Crèdits i préstecs	\$3.417.308.029,69
Préstec corporatiu	\$770.580.523,42
Banco Santander	\$614.127.274,06
La Caixa Group	\$110.675.000,00
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$45.778.249,36
Crèdits revolvents	\$2.646.727.506,27
Banco Santander	\$1.544.540.019,16
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$1.102.187.487,11
Subscripció de bons emetits	\$660.188.000,00
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$392.438.000,00
Banco Santander	\$267.750.000,00
Accions	\$111.234.615,65
Bestinver	\$65.980.000,00
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$17.619.342,40
Banco Santander	\$15.605.970,25
EDM Group	\$8.825.467,93
Ibercaja Group	\$2.533.778,17
Banco Caminos	\$254.968,93
Dux Inversores	\$177.369,69
Abaco Capital	\$110.000,00
Renta 4 Banco	\$56.200,38
GVC Gaesco Group	\$41.517,90
Banca March	\$30.000,00
Total	\$4.188.730.645,34

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

tistes. També és destacable l'aposta per entrar en l'accionariat d'aquestes empreses. Onze de les dotze institucions financeres que conformen el rànquing han comprat accions d'alguna empresa investigada, principalment de **Rolls-Royce** o **Rheinmetall**, i és per això que apareixen assenyalades en aquest informe bancs comercials com **Ibercaja Group** o **Banca March** i banca d'inversió com **EDM Group** o **Renta 4 Banco**. A nivell de volum d'inversió cal destacar, pel que fa a accions, el lideratge del fons d'inversió **Bestinver**, amb gairebé 66 milions de dòlars invertits en **Rolls-Royce**, per sobre de **BBVA**, 17,6 milions i **Banc Santander**, 15,6 milions.

A continuació, s'analitza amb més detall el paper de les principals entitats financeres que apareixen. En la **Taula 4** es pot observar el rànquing de la 'Banca Armada' espanyola que s'ha elaborat amb la informació disponible. Com ha ocorregut en cadascun dels informes que s'han realitzat des de fa més d'una dècada,²¹⁷ hi ha dos noms que encapçalen el rànquing, **Banco Santander** i **BBVA**, primer i tercer banc espanyol en volum d'actius. Entre les dues entitats sumen més del 95% del total del volum de finançament i inversions documentades per a les empreses d'armes que exporten a Israel en el període estudiat, arribant gairebé als 4.000 milions de dòlars entre totes dues entitats. El 2023, **BBVA** i **Banco Santander** van obtenir rècords anuals de beneficis, i el BBVA va retribuir precisament

217. A tall d'exemple, en l'últim informe de Banca Armada del Centre Delàs (2023), BBVA i Santander lideren el rànquing de la banca armada espanyola, incloent-hi el finançament d'empreses que contribueixen a la militarització i la guerra de fronteres. Consulti: Centre Delàs (2023). Informe 59: Finançament de la militarització i la guerra de fronteres al Mediterrani. Disponible a: <https://centredelas.org/publicacions/quienfinancialaguerradefronteras/?lang=es>.

Taula 4. Rànquing de la Banca Armada espanyola vinculada al genocidi

	Institució financera	Import
1	Banco Santander	\$2.442.023.263,47
2	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$1.558.023.078,87
3	La Caixa Group	\$110.675.000,00
4	Bestinver	\$65.980.000,00
5	EDM Group	\$8.825.467,93
6	Ibercaja Group	\$2.533.778,17
7	Banco Caminos	\$254.968,93
8	Dux Inversores	\$177.369,69
9	Abaco Capital	\$110.000,00
10	Renta 4 Banco	\$56.200,38
11	GVC Gaesco Group	\$41.517,90
12	Banca March	\$30.000,00
	Total Banca Armada Espanyola	\$4.188.730.645,34

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

amb 4.000 milions als seus accionistes.²¹⁸ Es tracta d'una xifra enorme destinada a empreses d'armes que s'estan lucrant, entre altres coses, gràcies al genocidi a Gaza.

Aconseguir aquestes xifres no només els permet liderar aquest rànquing estatal, sinó que també aconsegueix posicionar-les en la fotografia de les cent entitats a nivell mundial que, amb les dades obtingudes, més suport financer han prestat a les empreses productores d'armament seleccionades per a realitzar aquesta recerca. Ho fan concretament en les posicions 36 (**Banco Santander**) i 41 (**BBVA**) del rànquing internacional que s'ha elaborat (veure **Taula 9**) i que es comenta en el següent apartat. Però abans, s'analitza amb més detall el paper d'aquests dos bancs, per a després passar a veure el de la resta.

BANCO SANTANDER

En aquesta **Taula 5** es troben desglossades per empreses i tipologies les operacions financeres i inversions que ha realitzat el Banc Santander en el període estudiat. Si s'analitzen les dades amb més deteniment, es pot observar l'estreta relació que ha mantingut el banc d'origen càntabre amb dues empreses. Primer, la multinacional del sector aeroespacial **Boeing** (1.218 M\$), amb la qual manté un important vincle financer, tal com han anat revelant els successius informes del projecte 'Don't Bank on the Bomb'.²¹⁹ En aquest cas, tal quantitat ha estat vehiculada gràcies, sobretot, als crèdits revolvents per a facilitar liquiditat a l'empresa que **Banco Santander** ha concedit des d'almenys 2013. D'altra banda, trobem l'adquisició de 267 milions en bons de subscripció el 2021 de **Rolls-Royce** (953 M\$), empresa que com es ve denunciant des de fa anys fabrica motors i components per a aeronaus militars que també ha contractat crèdits revolvents i negociat préstecs corporatius des de 2011 amb aquesta entitat. En la taula apareix en segon lloc l'empresa estatunidenca **Day & Zimmermann**, per la contractació d'un crèdit revolvent de més de 58 milions de dòlars el 2021. Aquesta empresa és proveïdora de serveis de seguretat integrada com a seguretat mòbil i d'instal·lació i intel·ligència per al govern dels EUA, encara que, d'altra banda, també fabrica municions de tota mena²²⁰ per als EUA i altres països aliats. El **Banco Santander**

Taula 5. Finançament del Banco Santander a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza

Institució financera	Import
Santander	\$2.442.023.263
Boeing	\$1.218.779.010
Subscripció de bons	\$267.750.000
2021	\$267.750.000
Crèdits revolvents	\$951.029.010
2013	\$697.251
2015	\$57.406.964
2019	\$199.999.938
2021	\$214.999.935
2022	\$357.887.924
2023	\$120.037.000
Day & Zimmerman	\$58.333.333
Crèdits revolvents	\$58.333.333
2021	\$58.333.333
Leonardo	\$198.686.842
Crèdits revolvents	\$198.686.842
2018	\$111.150.000
2021	\$87.536.842
Oshkosh Corp	\$12.014.561
Accions (2024)	\$12.014.561
Rheinmetall	\$1.181.409
Accions 2023	\$1.181.409
Rolls-Royce	\$953.028.107
Préstec corporatiu	\$614.127.274
2020	\$224.910.026
2021	\$343.438.999
2022	\$45.778.249
Accions (2023)	\$2.410.000
Crèdits revolvents	\$336.490.833
2011	\$144.675.000
2018	\$175.187.500
2022	\$16.628.333

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

218. Gutiérrez, H. & Sobrino, R. (30 gener 2024). BBVA pulveriza su récord anual de beneficios el 2023: ganó 8.019 millones, un 26% más. Cinco Días. Disponible a: <https://cincodias.elpais.com/companias/2024-01-30/bbva-pulveriza-su-record-anual-de-beneficios-en-2023-gano-8019-millones-un-26-mas.html>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

219. Per a conèixer més visita la web oficial de Don't Bank on the Bomb: <https://www.dontbankonthebomb.com/>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

220. Apartat de la web oficial de Day and Zimmerman on es descriuen totes les categories de municions que desenvolupen i fabriquen; directes, indirectes, ogives i cos a cos. Accesible a: <https://www.dayzim.com/services-and-products/munitions>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

també manté oberts crèdits revolvents per valor 198 milions de dòlars per a proporcionar liquiditat a l'empresa italiana, **Leonardo**, membre destacat del complex militar europeu. Especialment, podem destacar el cas dels projectils *M830A1* de 120 mm llançats pels tancs israelians al novembre de 2023 trobats en l'atac a la família i metges que atendien a Hind Rajab, una menor de sis anys, en el barri de Tel al-Hawa a Gaza.

BBVA

El **BBVA** és l'altre gran representant habitual de la 'Banca Armada' espanyola. La **Taula 6** mostra com també ha mantingut oberts crèdits revolvents amb **Boeing** al llarg de l'última dècada amb augments en la quantitat disponible durant els últims anys, en total 933 milions de dòlars i també va participar en la subscripció de bons de la companyia el 2021 (135 M \$). Cal esmentar l'aposta del **BBVA** per **General Dynamics**. El **BBVA** mitjançant la subscripció de bons convertibles de l'emissió de 2021 i l'obertura d'un crèdit revolvent, s'involucra amb una de les empreses més influents del complex militar industrial estatunidenc amb capacitats en la seva àrea de negocis de seguretat i defensa per a proveir principalment als EUA, però també a aliats com Israel, de tota mena de material militar tecnològic per a desplegar missions, submarins de propulsió nuclear, construcció i manteniment de vaixells de combat de superfície i auxiliars. **General Dynamics** és també una empresa líder mundial en el disseny, desenvolupament, producció, suport i manteniment d'equips militars terrestres amb *orugas* i rodes, com els coneguts tancs de la família *Abrams*. Ocorre el mateix amb l'empresa d'armes italiana **Leonardo**, el **BBVA** també ha proporcionat liquiditat a l'empresa gràcies als crèdits revolvents des de 2018 (198 M \$).

BBVA I SANTANDER, ACCIONISTES DE OSHKOSH CORP, RHEINMETALL I ROLLS-ROYCE

Tant el **BBVA** com el **Santander** posteriorment al 7 d'octubre van passar a ser accionistes de **Oshkosh Corp**. Es tracta d'una corporació estatunidenca, propietària de **Oshkosh Defense**,²²¹ que ofereix vehicles elèctrics pesats i solucions tecnològiques intel·ligents. Mitjançant la seva divisió de defensa ha fabricat recentment els vehicles model *Eitan APC*. Israel està utilitzant el *Eitan* a Gaza, fins i tot mesos abans que estigués 100% operatiu. Una foto publicada per les FDI mostra el distintiu vehicle blindat *Eitan* participant en operacions a Gaza el 5 de novembre de 2023.

221. Web corporativa d'Oshkosh Defense. Disponible a: <https://oshkoshdefense.com/>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

Taula 6. Finançament del BBVA a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza

Institució financera	Import
BBVA	\$1.558.023.079
Boeing	\$933.413.588
Subscripció de bons	\$257.438.000
2021	\$257.438.000
Crèdits revolvents	\$675.975.588
2013	\$697.251
2015	\$57.406.964
2019	\$233.333.927
2021	\$116.666.924
2022	\$267.870.523
General Dynamics	\$345.896.723
Subscripció de bons	\$135.000.000
2021	\$135.000.000
Crèdits revolvents	\$210.896.723
2022	\$210.896.723
Leonardo	\$198.686.842
Crèdits revolvents	\$198.686.842
2018	\$111.150.000
2021	\$87.536.842
Oshkosh Corp	\$421.395
Accions (2024)	\$421.395
Rheinmetall	\$16.897.947
Accions (2023)	\$16.897.947
Rolls-Royce	\$62.706.583
Préstec corporatiu	\$45.778.249
Accions (2023)	\$300.000
Crèdits revolvents (2022)	\$16.628.333

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

El mateix ha ocorregut en el cas del **BBVA** i **Banco Santander** amb **Rheinmetall**, una de les principals empreses productores d'armes alemanyes. Abans d'acabar l'any 2023, els dos bancs van entrar en el seu accionariat. Des d'octubre de 2023, s'ha documentat l'ús indiscriminat de munició de tanc llançada amb el canó *Rheinmetall Rh-120* contra la població palestina i infraestructures civils crítiques a Gaza, incloses instal·lacions mèdiques, combois d'ajuda i refugis civils. Aquest canó es produeix des de 1974, i és utilitzat en els tancs *Leopard 2* i *M1A1 Abrams*.

BBVA I SANTANDER, FINANÇANT LES BOMBES QUE CAUEN A GAZA

Tant el **BBVA** com el **Santander** han finançat durant els últims anys a dues companyies responsables de produir les bombes guiades que continuen caient a Gaza, **Boeing** i **General Dynamics**. S'han documentat

nombrosos atacs amb les municions equipades amb el kit *JDAM* que és capaç de convertir a les bombes de caiguda lliure de la sèrie *Mk-80*, els cossos de la qual únicament produeix **General Dynamics**, en bombes guiades, assenyalant a aquestes empreses com a participants d'aquestes massacres. Els kits *JDAM* i bombes *GBU* han estat utilitzades en atacs que van causar la mort de desenes i centenars de civils, incloent-hi dones, nens i nenes, com a Jabalia, el 31 d'octubre de 2023, en un atac devastant 2.500 m² i causant la mort de cinquanta-sis persones, inclosos vint-i-tres nens. La letalitat d'aquests bombardejos va ser també desoladora a Khan Younis on el 10 de juliol de 2024 va deixar a vint-i-set persones mortes i almenys a cinquanta-set ferides, o a Al-Mawasi, també al juliol de 2024, on suposadament es va atacar al número dos de Hamas emportant-se per davant a noranta-dues persones i deixant a tres-centes ferides en una àrea suposadament "segura".

Les bombes *GBU-39 SDB* produïdes per **Boeing** també han estat utilitzades repetida i indiscriminadament en atacs contra la població civil. El 2 de novembre de 2023, un bombardeig en el camp de refugiats d'Al Bureij va destruir dotze edificis i va causar quinze morts, inclosos nou menors. El 10 de novembre, un atac a Al Buraq sobre una escola amb persones desplaçades, deixant trenta-quatre morts. A Rafah, quatre bombardejos sense objectius militars clars entre desembre de 2023 i gener de 2024 van matar a noranta-cinc persones, inclosos quaranta-dos nens i nenes, i un altre atac el 26 de maig de 2024 va causar quaranta-cinc defuncions i dos-cents quaranta-nou persones ferides. A Khan Younis, el 9-10 de juliol de 2024, un bombardeig sobre l'escola Al-Awda, utilitzada com a refugi, va deixar vint-i-set morts i cinquanta-tres ferits.

Tots aquests exemples mostren la centralitat i la relació no sols de les empreses fabricadores d'aquestes armes i els països que autoritzen la seva venda, sinó també de les entitats financeres que contribueixen de manera necessària perquè el cicle de producció i venda d'arma es produeixi i alimenti una ofensiva bèl·lica com la d'Israel a Gaza, investigada per genocidi pel Tribunal Internacional de Justícia.

CAIXABANK I LA RESTA D'INSTITUCIONS FINANCERES ESPANYOLES

Com es pot veure a la **Taula 7**, apareixen altres deu noms en aquest rànquing, alguns d'ells assenyalen a reconegudes institucions financeres espanyoles com **CaixaBank**, **Ibercaja** o **Banca March**. El banc de major grandària en la llista és el de **CaixaBank** que ha ator-

Taula 7. Finançament de la resta de bancs espanyols a empreses que exporten armes a Israel que estan sent utilitzades a Gaza

3	La Caixa Group	\$110.675.000
	Boeing	\$110.675.000
	Préstec corporatiu	\$110.675.000
4	Bestinver	\$65.980.000
	Rolls-Royce	\$65.980.000
	Accions (2023)	\$65.980.000
5	EDM Group	\$8.825.468
	Rheinmetall	\$8.825.468
	Accions (2024)	\$8.825.468
6	Ibercaja Group	\$2.533.778
	Rheinmetall	\$2.533.778
	Accions (2023)	\$2.533.778
7	Banco Caminos	\$254.969
	Rheinmetall	\$254.969
	Accions (2023)	\$254.969
8	Dux Inversores	\$177.370
	Rheinmetall	\$177.370
	Accions (2023)	\$177.370
9	Abaco Capital	\$110.000
	Rolls-Royce	\$110.000
	Accions (2023)	\$110.000
10	Renta 4 Banco	\$56.200
	Rheinmetall	\$56.200
	Accions (2024)	\$56.200
11	GVC Gaesco Group	\$41.518
	Rheinmetall	\$41.518
	Accions (2023)	\$41.518
12	Banca March	\$30.000
	Rolls-Royce	\$30.000
	Accions (2023)	\$30.000
	Total Banca Armada espanyola	\$4.188.730.645

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

gat un préstec corporatiu a **Boeing** de més de cent deu milions de dòlars. A la quarta posició es troba a **Bestinver**, una gestora de fons d'inversió i de pensions independent, però recolzada per **Acciona**²²² que va entrar en l'accionariat de **Rolls-Royce** el 2023. Dos llocs més a baix se situa al **grupo Ibercaja** que va adquirir accions de **Rheinmetall** el 2023 igual que **Banco Caminos**, **Dux Inversores** o **Renta 4 Banco**. Finalment, s'identifica a **Banca March**, que igual que **Bestinver**, també va comprar accions de **Rolls-Royce** el 2023.

222. Pàgina web de Bestinver. Disponible a: <https://www.bestinver.es/sobre-nosotros/bestinver/>. Consultat el 13 de setembre de 2024.

4.2. LES INSTITUCIONS FINANCERES INTERNACIONALS I ELS SEUS VINCLES AMB EL GENOCIDI

La **Taula 8** mostra les dades disponibles de les **25 institucions financeres** que més inversions i finançament han canalitzat cap a les **10 empreses d'armes** que estan sent utilitzades al genocidi de Gaza sobre les quals s'ha aconseguit obtenir dades. En les primeres 20 posicions es troben alguns dels inversors institucionals i institucions financeres més conegudes, com la gestora de fons d'inversió **Vanguard** que lidera la llista, seguida de la corporació de serveis financers i d'inversió **State Street**, i les gestores de fons d'inversió, **Capital Group** i **BlackRock**, sent el **Bank of America** el que tanca un top 5 copat per institucions financeres estatunidenques. Els primers quinze llocs estan ocupats per grans firmes estatunidenques i cal descendir fins a la quinzena posició per a trobar al banc francès **BNP Paribas**, amb gairebé set mil milions. En la divuitena i dinovena respectivament apareixen altres entitats i bancs europeus reconeguts com **Crédit Agricole** (6.016 M\$), **Barclays** (4.950 M\$) o el **Deutsche Bank** (4.801 M\$) que ocupa la posició número 21. Tanca el top 25, la suïssa **UBS** (4.111 M\$).

El primer banc espanyol se situa en la posició trigèsimosexta (veure el Top 100 d'entitats en la **Taula 9** en l'Annex), on es posiciona el **Banco Santander** amb 2.442 milions de dòlars. A una certa distància, en la posició quincuagesimoprimer, es troba el **BBVA**, que ha mobilitzat més de mil cinc-cents milions de dòlars per a finançar a aquestes empreses productores d'armament. En el rànquing també apareix **ING**, que compta amb una quota del mercat de consideració a Espanya i que ha autoritzat préstecs i crèdits a **Oshkosh** per més de 200 milions de dòlars durant aquests últims anys, el més recent, la participació en un crèdit revolvent amb una dotació de 40 milions. Es destaca també en aquesta llista la presència de **Banco Mediolanum**, que va adquirir 8 milions d'accions de **Rheinmetall** a la fi de 2023..

Taula 8. Primeres 25 entitats del TOP 100 de la Banca Armada internacional amb responsabilitats en el genocidi a Gaza

Pos.	Institució financera	Import
1	Vanguard	\$41.107.646.437
2	State Street	\$38.620.307.584
3	Capital Group	\$31.603.984.570
4	BlackRock	\$30.570.643.275
5	Bank of America	\$18.909.583.617
6	JPMorgan Chase	\$15.744.237.065
7	Citigroup	\$15.009.912.186
8	Newport Group	\$10.835.310.000
9	Wells Fargo	\$10.436.991.381
10	Morgan Stanley	\$10.398.946.951
11	Wellington Management	\$9.776.252.797
12	Fidelity Investments	\$9.716.079.557
13	Geode Capital Holdings	\$8.344.872.687
14	Goldman Sachs	\$6.973.060.625
15	BNP Paribas	\$6.969.393.401
16	Mizuho Financial	\$6.637.902.956
17	Raven's Wing Asset Management	\$6.086.330.000
18	Crédit Agricole	\$6.016.536.516
19	Barclays	\$4.950.268.571
20	Mitsubishi UFJ Financial	\$4.876.039.087
21	Deutsche Bank	\$4.801.740.496
22	Franklin Resources	\$4.669.998.475
23	SMBC Group	\$4.663.006.120
24	Royal Bank of Canada	\$4.360.359.918
25	UBS	\$4.111.768.356

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

5. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

La situació a Gaza, la presó a cel obert més gran del món, i ara també la fossa comuna a cel obert més gran del món, no és nova, si bé la dimensió i brutalitat de la massacre que s'està veient ara costa d'assimilar. Aquesta ofensiva bèl·lica se suma als més de 76 anys d'ocupació militar il·legal, colonialisme d'assentaments i un procés de neteja ètnica que s'ha accelerat aquests últims anys, especialment després del 7 d'octubre. No en va, són cada vegada més les veus (organismes oficials, estats i societat civil) que qualifiquen l'ofensiva israeliana a Gaza com un genocidi, en la qual s'estarien cometent tot tipus de crims de guerra de la qual l'Estat d'Israel és responsable.

Hi ha un conjunt ampli i divers d'actors que són responsables d'aquesta situació, en major o menor grau, ja sigui per acció o per omissió. Entre aquests actors es troben primer els estats que secunden i col·laboren militarment amb Israel, ja sigui venent o comprant armament. D'altra banda, estan les empreses d'armament que fabriquen les armes i municions que utilitza l'exèrcit d'Israel a Gaza, Cisjordània, els Alts del Golan

i en altres territoris, i s'enriqueixen amb la seva venda. I com un altre actor clau s'identifiquen les entitats financeres que proporcionen els mecanismes financers -bons, accions, préstecs, crèdits- imprescindibles perquè la producció i comercialització de les armes utilitzades a Gaza es produeixin, i que s'enriqueixen amb això.

Els responsables del finançament de les empreses d'armes analitzades en aquest informe, també conegudes com a 'Banca Armada', són en aquest cas una peça clau perquè s'estigui cometent un genocidi que òbviament coneixen, ja que està sent retransmès a tota hora, cada dia de la setmana i amb tot "luxe" de detalls. No obstant això, a pesar que tothom coneix les conseqüències de l'ofensiva israeliana sobre Gaza, i que també s'han pogut documentar innumbrables atacs contra civils i crims de guerra de diversa índole, poc se sap del paper de les entitats financeres en tot això. Aquesta investigació contribueix a posar llum sobre alguns dels actors financers, sobretot espanyols però també internacionals, que més s'estan lucrant finançant algunes de les empreses que produeixen armes i municions utilitzades contra població civil palestina.

Quant als vincles entre empreses d'armament, institucions financeres i l'ús i impacte de les armes usades, destaquem el següent:

- Amb aquest informe s'ha documentat i exposat un vincle directe entre el finançament de quinze empreses internacionals d'armament, la seva producció d'armes i la venda d'algunes d'aquestes a l'estat d'Israel, i com l'ús que Israel fa de les mateixes en els seus atacs a Gaza causa la mort de centenars i milers de civils, inclosos molts nens i nenes. Les empreses més destacades analitzades són vells coneguts del complex industrial militar, com **Boeing**, **Lockheed Martin**, **Raytheon-RTX**, **General Dynamics**, **Oshkosh**, **Leonardo** o **Rheinmetall**, entre altres.
- Quant a qui finança a aquestes empreses, s'han analitzat més de 3.606 operacions financeres entre 2011 i 2024, concentrant-se la majoria en els últims 5 anys. L'anàlisi ha revelat la implicació també de grans coneguts de la 'Banca Armada' a nivell internacional, amb lideratge de bancs i fons d'inversió estatunidenques en el Top 100. Per part seva, a nivell espanyol, **Banco Santander** i **BBVA** són els principals bancs implicats en el genocidi a Gaza, al costat d'altres 10 entitats espanyoles, amb el **Banco Santander** en la posició 36 del rànquing internacional i el **BBVA** en la 51, sumant totes dues més de 4.000 milions de dòlars de finançament a empreses d'armament que exporten a Israel.
- Entre les armes exportades s'han identificat diverses importacions de bombes guiades i míssils produïts per companyies estatunidenques com **Boeing** o **General Systems**, concretament kits **JDAM** per a guiat i bombes com les **GBU-31**, **GBU-32**, **GBU-38** i **GBU-39 SDB**. Paral·lelament, s'ha exposat atacs concrets en els quals aquestes bombes han estat utilitzades en múltiples bombardejos al llarg de tot el territori, tant a Gaza com a la frontera amb Líban, causant centenars de defuncions i persones ferides en caure sobre zones residencials, escoles, hospitals i altres ubicacions. Aquests atacs han estat documentats i denunciats per organitzacions de gran reputació internacional -com Amnistia Internacional- o per una comissió de Nacions Unides. Massacres com les de Jabalia el 9 o el 31 d'octubre, on els bombardejos van destruir dos i vint edificis respectivament, i en els quals van morir almenys quaranta-dos civils en un i cinquanta-sis en l'altre, a més de desenes de ferits, són només una mostra dels molts atacs d'aquest tipus documentats

en l'informe per organitzacions com ACNUDH o Amnistia Internacional, entre altres. Cal destacar com aquestes **Boeing** i **General Dynamics** han estat finançades pel **BBVA** amb gairebé 1.300 milions de dòlars, i la primera també ho ha estat pel **Banco Santander** per més de 1.200 milions de dòlars i **CaixaBank** amb **110 milions**.

- El mateix s'ha fet amb altres tipus d'armes i municions. A nivell d'aeronaus, s'ha identificat l'exportació de diversos tipus d'helicòpters i avions de combat (o caces). Els helicòpters *Apache* de **Boeing**, per exemple, han estat utilitzats en múltiples atacs sobre la Franja de Gaza, com els que van succeir al juny a Rafah i la ciutat de Gaza, on van morir desenes de civils. D'altra banda, els *F-35*, fabricats per **Lockheed Martin**, **BAE Systems** i **Leonardo**, entre altres empreses d'armes, han participat juntament amb els *F-15* (fabricats per **Boeing** i **BAE Systems**) en múltiples operacions a Gaza i altres territoris des del 7 d'octubre -i des de fa dècades- llançant míssils amb **JDAM** i causant un número indeterminat de morts. Un exemple és el bombardeig de Hodeidah, al Iemen, en el qual es van produir diverses defuncions i almenys vuitanta persones ferides. **Leonardo**, per exemple, ha estat finançada amb **198 milions de dòlars pel BBVA i el Banco Santander**.
- Quant a armes i munició d'artilleria es refereix, l'informe destaca diversos exemples que produeixen empreses com les estatunidenques **General Dynamics** o **Day & Zimmermann**, l'alemanya **Rheinmetall** i la britànica **BAE Systems**. Els *M109-52 howitzer* (**BAE Systems** i **Rheinmetall**), es van utilitzar a l'octubre, per exemple, en atacs al Port de Gaza i sobre hotels pròxims, així com també sobre el Líban. En aquests atacs els projectils eren de fòsfor blanc, en actes investigats com a crims de guerra i denunciats per Amnistia Internacional. D'altra banda, munició *Rh-120* de tanc de **Rheinmetall** també ha estat utilitzada de manera indiscriminada contra la població palestina i infraestructures civils crítiques, incloses instal·lacions mèdiques, combois d'ajuda i refugis civils a Gaza, així com contra periodistes ben identificats a la frontera amb el Líban, amb almenys una defunció i diverses persones ferides en aquest cas. **Rheinmetall**, a més de tenir una fàbrica en sòl espanyol, ha estat finançada per diverses institucions financeres de l'estat: **Santander** (1,8 M\$), **BBVA** (16,89 M\$), **EDM Group** (8,82 M\$), **Ibercaja** (2,53 M\$), **Banco Caminos** (0,25 M\$), **Dux Inversores** (0,17 M\$), **Renta 4 banco** (0,56 M\$) i **GVC Gaesco Group** (0,41 M\$).

■ **General Dynamics**, per la seva part, produeix també els *M107* i els *M795*, tots dos de 155 mm. El primer ha estat àmpliament utilitzat en atacs d'artilleria contra Gaza, com per exemple el 2005 sense discriminar entre objectius militars o civils, o fins i tot contra una oficina local de UNRWA el 2009. D'altra banda, Oxfam denuncia el risc que comporta l'ús massiu del segon tipus de projectils en l'actual ofensiva, basant-se en el seu ús en conflictes passats i les conseqüències per a la població civil. A més, cal recordar com l'antiga ambaixadora estatunidenca a les Nacions Unides, Nikki Haley, va escriure la frase "*Acabin amb ells!*", en un projectil *M795*. Per part seva, els *M830A1*, de **Day & Zimmermann**, van ser disparats al gener des de tancs israelians, matant a una nena de sis anys i als familiars i metges que van intentar rescatar-la. **General Dynamics** ha estat finançada pel **BBVA** amb 345.896.723 milions de dòlars, i **Day & Zimmermann** pel **Santander** amb 58 milions de dòlars.

■ Finalment, quant a vehicles, s'han analitzat el finançament i exportació d'armes fabricades per empreses com **Leonardo** o **Oshkosh Defense**. La primera companyia produeix vaixells i artilleria naval, sent la responsable de produir el canó de *76 mm Oto Melara 76/62*, amb el qual s'equipa la corbeta *Sa'ar 6*, utilitzada per a atacar des de la mar una varietat d'objectius terrestres. Com s'ha vist, **Leonardo** ha estat finançada pel **BBVA** i el **Banco Santander**. Per part seva, **Oshkosh** ha produït diversos tipus de vehicles terrestres, blindats i armats, utilitzats en la invasió terrestre a Gaza, com els *Namer 1500* o els *Eitan*, aquest últim un model recent estrenat a Gaza. Un altre vehicle són els blindats de patrulla *JLTV*, dels quals Israel va encarregar 100 unitats el 2023. Aquest tipus de vehicles, per exemple, es van utilitzar per al trasllat de desenes de civils detinguts després d'un atac a l'Hospital Al-Shifa al desembre. En aquest trasllat es va denunciar una possible vulneració del dret internacional humanitari, perquè van ser despullats i humiliats durant hores. De nou, el **BBVA** i el **Santander** apareixen com a finançadors d'aquesta empresa, amb inversions de 12,01 i 0,42 milions de dòlars respectivament.

Arribats a aquest punt, es repassen breument els aspectes més importants del paper de la 'Banca Armada':

El suport del **Banco Santander**, **BBVA** i **CaixaBank**, però també d'altres bancs estatals com **Ibercaja**, **Banco Caminos** o **Banca March**, al costat d'altres institucions financeres espanyoles i internacionals, s'ha

produït abans, durant i després del 7 d'octubre i es tradueix en milers d'operacions financeres mitjançant crèdits revolvents, préstecs corporatius, subscripció de bons i compres d'accions a empreses d'armament. Aquest suport constitueix una contribució necessària per a la perpetuació de la situació de violència, vulneracions de drets humans i el genocidi a Gaza.

A nivell global, els grans inversors institucionals, liderats per entitats estatunidenques i europees, recolzen massivament a la indústria armamentística donant compte una vegada més, que les institucions financeres són una pota principal del cicle econòmic militar que permet que continuïn existint conflictes armats i violacions de drets humans per tot el món.

La 'Banca Armada' espanyola, liderada per bancs com el **Santander** i el **BBVA**, ha finançat amb més de 2.442 i 1.500 milions de dòlars, respectivament, a empreses armamentístiques que subministren armes a l'exèrcit israelià, contribuint així a la violència i violacions del dret internacional humanitari a Gaza. Aquestes inversions, realitzades també per altres entitats espanyoles com **CaixaBank**, perpetuen el sofriment i la destrucció a la regió, convertint a aquests bancs en corresponsables dels atacs contra la població civil.

Enfront d'aquesta realitat, cal concloure que les finances ètiques es constitueixen l'única alternativa real a una 'Banca Armada' amb responsabilitats en el genocidi, ja que rebutgen qualsevol inversió en empreses productores d'armament i promouen un model financer basat en la construcció d'un futur per a la humanitat que aposta per la reducció de la desigualtat i la justícia social, la igualtat efectiva i la no discriminació de col·lectius vulnerabilitzats, i per descomptat, estigui basat en els principis de la cultura de pau i el respecte als drets humans. Això últim és imprescindible per a construir un futur millor i lliure de conflictes armats i genocidis com el que està ocorrent a Gaza a data de redacció d'aquest informe. Les polítiques de RSC de les quals fan gala entitats financeres com el **BBVA** i el **Banco Santander**, entre altres, mostren la seva incapacitat de frenar inversions tan nocives com les aquí exposades, fins i tot encara que sobre el paper haurien de ser frenades segons les seves mateixes polítiques per la seva relació directa amb vulneracions de drets humans, crims de guerra i violació de dret internacional humanitari.

Taula 9. Top 100 de la Banca Armada internacional amb responsabilitat en el genocidi a Gaza

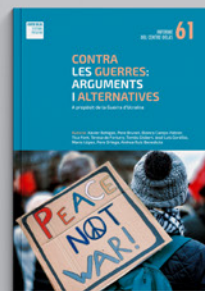
Pos.	Institució financera	Import
1	Vanguard	\$41.107.646.437
2	State Street	\$38.620.307.584
3	Capital Group	\$31.603.984.570
4	BlackRock	\$30.570.643.275
5	Bank of America	\$18.909.583.617
6	JPMorgan Chase	\$15.744.237.065
7	Citigroup	\$15.009.912.186
8	Newport Group	\$10.835.310.000
9	Wells Fargo	\$10.436.991.381
10	Morgan Stanley	\$10.398.946.951
11	Wellington Management	\$9.776.252.797
12	Fidelity Investments	\$9.716.079.557
13	Geode Capital Holdings	\$8.344.872.687
14	Goldman Sachs	\$6.973.060.625
15	BNP Paribas	\$6.969.393.401
16	Mizuho Financial	\$6.637.902.956
17	Raven's Wing Asset Management	\$6.086.330.000
18	Crédit Agricole	\$6.016.536.516
19	Barclays	\$4.950.268.571
20	Mitsubishi UFJ Financial	\$4.876.039.087
21	Deutsche Bank	\$4.801.740.496
22	Franklin Resources	\$4.669.998.475
23	SMBC Group	\$4.663.006.120
24	Royal Bank of Canada	\$4.360.359.918
25	UBS	\$4.111.768.356
26	Northern Trust	\$4.012.173.941
27	Government Pension Fund Global (GFPG)	\$4.000.047.366
28	Charles Schwab	\$3.836.024.007
29	Groupe BPCE	\$3.300.517.064
30	Invesco	\$3.222.409.958
31	Dodge & Cox	\$3.200.670.000
32	Sun Life Financial	\$2.865.977.890
33	TIAA	\$2.828.344.462
34	Société Générale	\$2.724.159.023
35	Lloyds Banking Group	\$2.480.072.988
36	Banco Santander	\$2.442.023.263
37	Commerzbank	\$2.432.465.228
38	Ameriprise Financial	\$2.371.280.426
39	US Bancorp	\$2.226.956.003
40	Legal & General	\$2.008.144.454
41	UniCredit	\$1.983.315.399
42	Government Pension Investment Fund (GPIF)	\$1.982.240.629

Pos.	Institució financera	Import
43	Riyad Bank	\$1.972.464.808
44	Fisher Investments	\$1.891.370.000
45	HSBC	\$1.800.201.217
46	PNC Financial Services	\$1.768.244.715
47	European Investment Bank	\$1.676.509.500
48	Sanders Capital	\$1.675.040.000
49	First Abu Dhabi Bank	\$1.657.634.411
50	Toronto-Dominion Bank	\$1.598.743.921
51	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	\$1.558.023.079
52	Aristotle Capital Management	\$1.500.384.160
53	Bank of New York Mellon	\$1.398.769.958
54	Standard Chartered	\$1.392.378.414
55	Dimensional Fund Advisors	\$1.250.287.783
56	DBS	\$1.240.770.876
57	Causeway Capital Holdings	\$1.229.186.732
58	Affiliated Managers Group	\$1.219.075.037
59	T. Rowe Price	\$1.006.368.207
60	ANZ	\$997.149.984
61	Silchester International Investors	\$993.350.000
62	Equitable Holdings	\$929.031.489
63	Skandinaviska Enskilda Banken	\$921.040.080
64	Intesa Sanpaolo	\$773.194.653
65	Westpac	\$745.716.344
66	Truist Financial	\$690.166.309
67	Bank of China	\$670.089.807
68	Mawer Investment Management	\$648.023.418
69	BayernLB	\$647.754.325
70	Two Sigma Investments	\$645.902.487
71	Scotiabank	\$619.383.163
72	BMO Financial Group	\$606.969.298
73	Janus Henderson	\$592.304.505
74	First Eagle Investment Management	\$590.460.000
75	NatWest	\$558.357.477
76	Fifth Third Bancorp	\$545.438.122
77	Orbis Group	\$524.340.000
78	Crédit Mutuel	\$472.298.317
79	Exor	\$464.080.000
80	M&G	\$450.733.065
81	Fidelity International	\$448.625.477
82	Orix Corporation	\$441.125.779
83	Artisan Partners	\$436.310.000

Pos.	Institució financera	Import
84	State Bank of India	\$431.955.344
85	Banco BPM	\$350.150.227
86	Greenhaven Associates	\$309.291.899
87	Government Pension Fund Global (GPF)	\$304.562.875
88	Prudential Financial (US)	\$298.937.824
89	BPER Banca	\$295.923.457
90	Brandes Investment Partners	\$280.970.000
91	LSV Asset Management	\$243.404.291
92	Industrial and Commercial Bank of China	\$242.732.551
93	Abrams Capital Management	\$223.000.000
94	Cassa Depositi e Prestiti	\$221.250.000
95	ING Group	\$216.420.000
96	Commonwealth Bank of Australia	\$213.285.701
97	Deka Group	\$206.366.765
98	Aware Super	\$201.798.840
99	Power Corporation of Canada	\$192.475.554
100	Bessemer Group	\$188.448.886

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació proporcionada per Profundo usant les bases de dades financeres Bloomberg i Refinitiv Eikon

INFORME CENTRE DELÀS

Si values les nostres recerques i vols ajudar-nos a mantenir el nostre rigor i independència, pots fer-te soci/a o fer un donatiu escanejant el codi QR o en aquest enllaç: <https://centredelas.org/fes-te-soci-a/>

CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS
PER LA PAU

Amb el suport de:

